

MEDEDELING VAN DE COMMISSIE

over

**DE VERSTERKING VAN DE ROL VAN VERENIGINGEN EN
STICHTINGEN IN EUROPA**

I INLEIDING

DOEL

1 Deze mededeling heeft betrekking op één sector van de sociale economie in de Europese Gemeenschap, namelijk die van de verenigingen en stichtingen. Deze organisaties spelen een belangrijke rol op bijna elk gebied van de sociale activiteit. Zij dragen bij aan het scheppen van werkgelegenheid, het actieve burgerschap en de democratie, bieden een ruim aantal diensten aan, spelen een belangrijke rol bij sportactiviteiten, verdedigen de belangen van de burger bij diverse overheidsinstanties, zijn heel actief op het gebied van de bevordering en verdediging van de rechten van de mens en leveren een essentiële bijdrage tot het ontwikkelingsbeleid.

1.1 In de loop der jaren hebben zij een steeds grotere bijdrage geleverd aan de ontwikkeling van Europa, hetgeen moet worden aangemoedigd en versterkt.

1.2 Gezien het belang van deze sector heeft de Europese Commissie een uitgebreide enquête gehouden om een betere kennis te krijgen van de sector en na te gaan welke problemen moeten worden aangepakt. De resultaten van deze enquête worden gegeven in bijlage I.

1.3 Het doel van dit document is het groeiende belang van de sector binnen de Europese Unie te illustreren, aan te tonen met welke problemen en uitdagingen deze organisaties worden geconfronteerd en een dialoog op gang te brengen op grond van een aantal ideeën teneinde hun ontwikkeling op Europees en nationaal niveau te bevorderen, hen beter in staat te stellen om in de toekomstige behoeften te voorzien en hun bijdrage tot de Europese integratie maximaal te versterken.

1.4 Dit document stelt een aantal maatregelen voor die op nationaal niveau kunnen worden genomen, maar is geenszins bedoeld om de lidstaten specifieke oplossingen of acties op te dringen. Het is aan de lidstaten zelf om de verschillende problemen naar eigen goedgevoelen aan te pakken. Overeenkomstig het subsidiariteits- en het evenredigheidsbeginsel zijn er echter enkele doelstellingen die op

communautair niveau kunnen worden nagestreefd. Deze ideeën worden in de "Conclusie" toegelicht.

II REIKWIJDTE

Verenigingen

2 Van de drie sectoren - coöperaties, onderlinge maatschappijen en verenigingen - die samen de sociale economie vormen, is het **verenigingswezen** veruit het moeilijkst af te bakenen of te omschrijven.

2.1 In hun meest elementaire vorm zijn verenigingen groepen mensen die voor een bepaald doel zijn samengekomen.

2.2 Aan de ene kant van het spectrum vloeit de wereld van verenigingen onmerkbaar over in het weefsel van het maatschappelijke, gezins- en gemeenschapsleven van alledag, aan de andere kant vindt men grootschalige instellingen van enorm nationaal en zelfs internationaal belang, zoals universiteiten, ziekenhuizen, onderzoek- en culturele instellingen, waarvan veel mensen (ten onrechte) denken dat het gewone "openbare" lichamen zijn. Andere verenigingen hebben daarentegen een personeelsbestand van honderden medewerkers, duizenden vrijwilligers en een omzet van vele miljoenen ecu. Talrijke verenigingen werken op conventionele terreinen, zoals maatschappelijk werk, nauw samen met de overheid, andere handhaven een sterke traditie van volledige zelfstandigheid en zetten zich in voor radicale maatschappelijke programma's of "alternatieve" levenswijzen.

2.3 Er bestaat echter enige overeenstemming over het feit dat verenigingen in uiteenlopende mate de volgende kenmerken gemeen hebben:

(a) zij onderscheiden zich van informele of ad hoc samengestelde, louter maatschappelijke groeperingen doordat zij in **enige mate, hoe rudimentair dan ook, een formeel of institutioneel bestaan** leiden.

(b) zij **keren geen winst uit**, met andere woorden zij hebben andere doelstellingen dan het behalen van winst voor hun bestuur of leden.

(c) zij zijn **onafhankelijk** van met name de **regering en andere overheidsinstanties**, met andere woorden zij zijn vrij om zichzelf zonder

overheidsbemoeienis en volgens hun eigen regels en procedures te besturen.

(d) zij moeten worden bestuurd op **“belangeloze”** wijze. Dit is een niet zeer gelukkig gekozen term die niet alleen moet aangeven dat verenigingen zelf niet naar winst mogen streven, maar ook dat bestuurders van verenigingen hun functie niet uit persoonlijk winstbejag mogen uitoefenen.

(e) zij moeten **in enige mate actief zijn in het openbare leven** en hun activiteiten moeten, althans gedeeltelijk, gericht zijn op het bijdragen aan **het algemeen welzijn**.

2.4 De mate waarin sommige verenigingen aan de bovengenoemde vijf kenmerken voldoen, loopt sterk uiteen. Het kan bijvoorbeeld verre van gemakkelijk zijn om uit te maken of een vereniging inderdaad zelfstandig is en ook het begrip “algemeen welzijn” is ongetwijfeld controversieel. De definitie biedt niettemin een zeker houvast op een ingewikkeld gebied.

2.5 Dit document heeft betrekking op alle organisaties die min of meer de bovengenoemde vijf kenmerken gemeen hebben. Drie zeer specifieke soorten organisaties zijn om duidelijke redenen echter bewust buiten beschouwing gelaten. Het gaat om politieke partijen (die wel een vereniging kunnen zijn, maar duidelijk een apart geval vormen), religieuze congregaties (in de strikte betekenis, met inbegrip van organisaties met een religieuze achtergrond die zich bezighouden met werk van algemeen belang) en vakbonden en werkgeversorganisaties.

Stichtingen

3 Evenals verenigingen ontplooiën ook stichtingen een ruime hoeveelheid activiteiten. In sommige landen is de stichting vaak het middel bij uitstek om doelstellingen na te streven die niet te onderscheiden zijn van doelstellingen die in andere landen veelal door verenigingen worden nagestreefd. Uit juridisch oogpunt vormen stichtingen echter een meer homogene groep dan verenigingen: het enige belangrijke

verschil is dat sommige stichtingen vooral voor particuliere belangen en andere vooral voor openbare belangen opkomen. Het zijn de stichtingen die meer bepaald een doel van algemeen belang nastreven (ook al blijven ze particuliere organisaties) die in deze mededeling centraal staan.

3.1 Ten behoeve van dit onderzoek zijn stichtingen dus organisaties met **eigen inkomsten** die zij **naar eigen goeddunken** besteden aan projecten of activiteiten die **het algemeen welzijn ten goede komen**. Ze zijn volkomen **onafhankelijk van de regering of andere overheidsinstanties** en worden geleid door onafhankelijke besturen of beheerders.

Soorten verenigingen

4 Verenigingen en stichtingen zijn moeilijk in categorieën onder te brengen of te definiëren. Op Europees niveau hangt dit ten dele samen met de verschillende nationale tradities die zij belichamen en met het feit dat zij heel vaak meerdere verschillende doelstellingen combineren. Van de meeste verenigingen en stichtingen kan echter worden aangenomen dat ze een of meer van de volgende functies hebben:

(a) Dienstverlening: hun leden of cliënten diensten verlenen, zoals maatschappelijke diensten, gezondheidszorg, opleiding, informatie, advies of ondersteuning.

(b) Belangenbehartiging: dit zijn organisaties die campagne voeren, lobbyen of op andere manieren ageren ten behoeve van een zaak of groep teneinde verandering teweeg te brengen in de publieke opinie of het beleid.

(c) Zelfhulp of onderlinge bijstand: dit zijn organisaties die opgericht worden door groepen mensen met een gezamenlijk belang of een gemeenschappelijke behoefte om elkaar onderlinge bijstand te verlenen, informatie te verstrekken en ondersteuning en samenwerking te bieden.

(d) Onderzoek en coördinatie: de zogenaamde “intermediaire organisaties” die de

activiteiten coördineren van of informatie en ondersteuning verstrekken aan ofwel zelfstandige organisaties die op een bepaald gebied actief zijn, ofwel de gehele sector in het algemeen. Dergelijke organisaties vervullen een belangrijke functie doordat zij de schakel vormen tussen de sector en de overheid.

4.1 Veel verenigingen en stichtingen hebben uiteraard een nationale en zelfs internationale reikwijdte. De grote meerderheid ontplooit haar activiteiten echter in regio's of gemeenten. In het algemeen kan worden gezegd: hoe kleiner het geografische bereik, hoe meer functies de vereniging vervult en hoe moeilijker het is om deze functies van elkaar te onderscheiden. In heel Europa zijn er honderdduizenden autonome plaatselijke groepen die in hun eigen buurt, stadswijk, dorp of klein plattelandsgebied actief zijn en die ernaar streven de levensstandaard van de plaatselijke gemeenschap te verbeteren. Dergelijke organisaties vervullen eigenlijk tegelijkertijd en meestal op informele wijze alle bovengenoemde functies - het verlenen van diensten en onderlinge bijstand, het vestigen van de aandacht op de behoeften van de gemeenschap of van bepaalde groepen binnen deze gemeenschap en het verschaffen van een mechanisme waarmee de gemeenschap haar wensen aan de overheid kenbaar kan maken.

Het juridisch en fiscaal kader voor verenigingen en stichtingen

5 Het belang van een duidelijk en positief juridisch en fiscaal kader voor de werkzaamheden van verenigingen en stichtingen mag niet worden onderschat. De organisaties ondervinden moeilijkheden om hun activiteiten uit te breiden wanneer een dergelijk kader op nationaal of Europees niveau niet bestaat. Bijlage II geeft een overzicht van het juridisch en fiscaal kader voor de sector in de lidstaten van de Europese Unie.

III DE ROL EN HET BELANG VAN VERENIGINGEN EN STICHTINGEN

6 Uit de resultaten van de door de Commissie gehouden enquête blijkt dat, hoewel verenigingen en stichtingen vaak heel klein zijn, ze samen over aanzienlijke middelen beschikken en een grote hoeveelheid menselijk potentieel op de been kunnen brengen, zowel betaalde medewerkers als vrijwilligers. Net als andere bedrijven en met name kleine en middelgrote ondernemingen zijn veel verenigingen en stichtingen ook economisch actief: ze verkopen producten, verlenen diensten waarvoor ze betaald worden en genereren zo financiële overschotten die vervolgens opnieuw worden geïnvesteerd.

6.1 De bijdrage van de sector aan de economie is zeer aanzienlijk. Hoe aanzienlijk is onlangs duidelijk gebleken uit de resultaten van het eerste nauwgezette vergelijkend onderzoek naar de sector in vier lidstaten (het Verenigd Koninkrijk, Frankrijk, Duitsland en Italië) onder leiding van de Johns Hopkins Universiteit in Baltimore¹. Deze resultaten zijn van groot belang.

¹ Gepubliceerd in 1994.

6.2 Het onderzoek wees uit dat:

in Duitsland de sector 3,7% van de totale werkgelegenheid en 10% van de totale werkgelegenheid in de dienstverlening voor zijn rekening neemt. Dat is niet minder dan een miljoen mensen. De non-profit sector is vooral belangrijk in de **gezondheidszorg**: 40% van de opnamedagen in het ziekenhuis komen voor rekening van de sector alsook 60% van de voorzieningen voor thuiszorg.

in Frankrijk 4,2% van de werknemers in de sector werkt, of ruim 10% van de totale beroepsbevolking die in de dienstverlening werkzaam is. In totaal biedt de sector werkgelegenheid aan ongeveer 800 000 mensen. Non-profit organisaties zorgen voor ongeveer de helft van alle mensen in de thuiszorg en voor ongeveer 20% van de leerlingen op basis- en middelbare scholen. Non-profit organisaties zijn met name aanwezig in de **maatschappelijke dienstverlening** en in de **sport** (80% van de sportieve bevolking is lid van een non-profit club).

in Italië bijna 2% van de werknemers in de sector werkt, of ruim 5% van de totale beroepsbevolking die in de dienstverlening werkzaam is. In totaal biedt de sector, die prominent aanwezig is in de **maatschappelijke dienstverlening**, werk aan ongeveer 400 000 mensen. Non-profit organisaties leiden 20% van de kleuterscholen en meer dan 40% van de voorzieningen voor thuiszorg.

in het Verenigd Koninkrijk 4% van de werknemers in de sector werkt, of meer dan 9% van de totale beroepsbevolking die in de dienstverlening werkzaam is. Er werken ongeveer 900 000 mensen in de sector, die een bijzonder belangrijke rol vervult in het verstrekken van **onderwijs** - alle "colleges" worden geleid door non-profit organisaties, alsmede 22% van de basis- en middelbare scholen.

6.3 Tot slot zij erop gewezen dat de gezamenlijke uitgaven van de sector in deze landen niet minder dan 127 miljard ecu

bedroegen (17 miljard in Italië, 31,3 miljard in Frankrijk, 36,6 miljard in het Verenigd Koninkrijk en 42,2 miljard in Duitsland).

De cijfers voor de bedrijfskosten van non-profit organisaties als percentage van het bruto nationaal product zijn niet minder indrukwekkend: 2% in Italië, 3,3% in Frankrijk, 3,6% in Duitsland en 4,8% in het Verenigd Koninkrijk.

6.4 De opmerkelijkste ontwikkeling is de groei van de werkgelegenheid. Het onderzoek heeft aan het licht gebracht - in ieder geval in Frankrijk en Duitsland, waar cijfers beschikbaar waren - dat de sector in de tien jaar tussen 1980 en 1990 voor een krachtige groei van de werkgelegenheid heeft gezorgd. In Frankrijk was de sector goed voor één van iedere zeven nieuwe banen die er in die tien jaar zijn bijgekomen, en in Duitsland voor één van iedere acht of negen. Dit is inderdaad een zeer belangrijke bevinding.

6.5 Deze cijfers komen wellicht niet als een complete verrassing, gezien de groei van de sector in het recente verleden en de redenen die hier naar alle waarschijnlijkheid aan ten grondslag liggen (zie punt I.4 en I.5 van bijlage I). Sommige van deze redenen hangen wellicht samen met tradities of ontwikkelingen eigen aan bepaalde lidstaten. Maar er zijn ook andere factoren die in de Gemeenschap een steeds grotere rol hebben gespeeld - het ontdekken van nieuwe behoeften en het ontstaan van nieuwe maatschappelijke bekommelingen, maar bovenal de neiging van de regeringen om verenigingen en stichtingen te betrekken bij het verlenen van diensten die zij vroeger zelf opzetten en verstrekten.

6.6 Deze beleidsontwikkelingen hebben zich echter niet in alle lidstaten op dezelfde wijze voorgedaan. Ook de mate waarin deze ontwikkelingen vergezeld gingen van duidelijke wettelijke en administratieve veranderingen om de betrokkenheid van verenigingen en stichtingen te stimuleren, liep nogal uiteen.

6.7 De cijfers tonen duidelijk aan dat de sector heeft bewezen in staat te zijn nieuwe mogelijkheden aan te grijpen en daardoor niet alleen aan de verbetering van de levensstandaard, maar ook aan de werkgelegenheid en de economische groei bij te dragen. Daarom moet de sector worden aangemoedigd om een grotere rol te spelen bij het scheppen van werkgelegenheid, zoals aangegeven in het “Werkgelegenheidspact”, bijvoorbeeld in het kader van plaatselijke werkgelegenheidsinitiatieven.

6.8 In de hele Gemeenschap houdt een zeer groot aantal verenigingen en stichtingen zich bezig met de opleiding en herscholing van werklozen, soms in het kader van overheidsprogramma's, maar vaak ook uit eigen beweging, en met het verlenen van diensten aan kansarmen - gehandicapten, randgroepjongeren, zij die zich om de een of andere reden niet staande kunnen houden op de arbeidsmarkt.

6.9 Verenigingen en stichtingen verschaffen ook waardevolle opleiding aan talloze vrijwilligers, van wie velen later werk vinden op de conventionele arbeidsmarkt dankzij de ervaring en kennis die zij tijdens hun vrijwilligerswerk hebben opgedaan. Vrijwilligerswerk is voor veel mensen ook een ideale manier om hun arbeidsritme te behouden en dit geldt met name voor langdurig werklozen. De sector van de verenigingen biedt de jongeren talrijke mogelijkheden om nieuwe ervaring op te doen en sociale vaardigheden te verwerven, waardoor hun kansen op werkgelegenheid worden vergroot en ook hun gevoel van eigenwaarde en burgerschap wordt versterkt. Het Europees vrijwilligerswerk behandelt deze kwestie en biedt leerzame ervaring op basis van de actieve betrokkenheid van jongeren bij een lokaal project. Vrijwilligerswerk is ook heel belangrijk voor gepensioneerden die verder gebruik willen maken van hun vaardigheden en een actieve rol willen blijven spelen in de samenleving.

Maatschappelijk belang

7 Er zijn geen precieze cijfers om te weten hoeveel personen in de Unie lid zijn van een vereniging, maar op grond van de ramingen van een aantal lidstaten mogen we aannemen dat het om een derde tot de helft van de bevolking gaat, d.w.z. circa honderd miljoen personen.

7.1 Historisch gezien zijn de invloed en resultaten van verenigingen (en hun zusterorganisaties, stichtingen) moeilijk te overschatten. Aan verenigingen en stichtingen danken we de oorsprong van veel diensten die we tegenwoordig als vanzelfsprekend beschouwen, zoals onderwijs, gezondheidszorg en maatschappelijke dienstverlening. Hun bijdrage aan de ontwikkeling van sociale en politieke ideeën en aan het intellectuele klimaat waarin we nu leven, is eveneens aanzienlijk geweest. Verenigingen en stichtingen hebben een belangrijke rol gespeeld bij het verspreiden van wetenschappelijke ideeën en technologische ontwikkelingen en hebben fora gevormd voor de gedachtenwisseling over het hele spectrum van menselijke belangen. Zij stonden voorop bij de strijd om de erkenning van de mensenrechten en de menselijke waardigheid, alsook bij de strijd om het behoud van ons cultureel erfgoed en het milieu. Vele bevorderen een geest van solidariteit met kansarmen, zieken of gehandicapten, armen en uitgesloten, ouderen en jongeren, en tussen werkenden en werklozen, tussen mannen en vrouwen, tussen generaties, tussen meer welvarende regio's en armere of tegen armoede vechtende regio's. Verenigingen leveren een belangrijke bijdrage aan de bestrijding van sociale uitsluiting, seksuele uitbuiting van vrouwen en kinderen, racisme en vreemdelingenhaat. Zij hebben een belangrijke rol gespeeld bij de mobilisatie van de publieke opinie voor ontwikkelingssamenwerking, hebben de democratie bevorderd, hebben bevoorrechte relaties tot stand gebracht met de vertegenwoordigers van de ambtenarij in de ontwikkelingslanden, hebben nood- en voedselhulp verleend in crisisperioden en hebben

daarbij in probleemgebieden vaak blijk gegeven van heroïsme.

7.2 Tegenwoordig zijn verenigingen en stichtingen actief op ieder denkbaar gebied van menselijke belangstelling of streven. Hun bijdrage aan het welzijn en de ontwikkeling van onze samenleving en aan onze culturele verscheidenheid is belangrijker dan ooit, vooral in het licht van het Europese integratieproces. Tegelijkertijd blijven ze vernieuwen, nieuwe behoeften ontdekken en mogelijkheden beproeven om in die behoeften te voorzien.

Op deze wijze blijven verenigingen en stichtingen niet alleen zorgen - zoals ze altijd al hebben gedaan - voor de voedingsbodem of “genenpool” waaruit toekomstig sociaal en ander beleid zich eventueel kan ontwikkelen, maar ook voor het politieke, sociale en intellectuele klimaat waarin verandering op grotere schaal wenselijk wordt geacht.

Politiek belang: Burgerschap

8 Voor velen is het lidmaatschap van een vereniging of stichting of het doen van vrijwilligerswerk voor deze organisaties een essentiële manier om hun gevoel van burgerschap te uiten en actieve belangstelling voor medeburgers en de hele samenleving te tonen.

8.1 Op Europees niveau wordt de rol van verenigingen bij het versterken van het gevoel van burgerschap en bij het verstrekken van een middel om aan dit gevoel uitdrukking te geven, steeds belangrijker. Voor verenigingen is immers een actieve rol weggelegd bij het creëren van een Europees burgerschapsgevoel, zoals bedoeld in artikel 8 van het Verdrag betreffende de Europese Unie. Verenigingen en stichtingen koesteren sinds lang internationale contacten en begrip tussen volkeren en tonen nu grote belangstelling voor de rol die de burgers moeten spelen bij de totstandbrenging van de Europese Unie en bij het geven van inhoud aan het Europa van de burger. Als gevolg van hun ervaring en hun basisfilosofie, in combinatie met hun steeds

betere organisatie op Europees niveau zijn ze goed toegerust voor deze rol.

Politiek belang: Bevordering van de democratie

9 Verenigingen en stichtingen bevorderen een gevoel van solidariteit en burgerschap en leggen de basis voor onze democratie. Gezien de uitdagingen waarmee de Europese Gemeenschap en ook de landen van Midden- en Oost-Europa thans worden geconfronteerd, zijn deze functies meer dan ooit van essentieel belang.

9.1 Verenigingen en stichtingen leveren ongetwijfeld een grote en onmisbare bijdrage aan het democratische leven in Europa. Het bestaan van een goed ontwikkelde sector van verenigingen en stichtingen is een teken dat het democratische proces tot volle ontwikkeling is gekomen. Voor veel mensen die lid zijn van een vereniging, is dit, afgezien van de normale verkiezingen, hun enige ervaring met het democratische proces.

9.2 De bijdrage van verenigingen aan de doelmatigheid waarmee een parlementaire democratie functioneert, mag evenwel niet worden onderschat. Thans spelen zij een voorname rol als intermediairs in de uitwisseling van informatie en de gedachtenwisseling tussen regeringen en burgers. Zij zorgen er tevens voor dat de burgers over middelen beschikken om het regeringsoptreden of de regeringsvoorstellen kritisch te kunnen beoordelen. De verenigingen verlenen de overheidsinstanties op hun beurt deskundig advies, lichten hen in over wat bij de bevolking leeft en zorgen voor belangrijke feedback met betrekking tot de effecten van hun beleid.

9.3 Dat verenigingen en stichtingen belangrijk zijn voor het democratische proces, betekent niet dat zij ooit de rol van gekozen vertegenwoordigers zouden kunnen overnemen. Er schuilen immers gevaren in dit “lobbyen voor één bepaalde kwestie”, waartoe bepaalde verenigingen geneigd zijn. Bovendien zou hun

streven naar bepaalde doelen of hun bezorgdheid om specifieke personen of groepen ertoe kunnen leiden dat zij niet genoeg geduld opbrengen om het evenwicht te zoeken tussen tegenstrijdige belangen, een doel waarnaar alle democratisch gekozen regeringen streven. Er is meer inzicht nodig in de factoren die bij politieke besluitvorming meespelen.

IV DE SAMENWERKING TUSSEN DE SECTOR EN DE EUROPESE INSTELLINGEN

9.4 De Europese Instellingen hebben reeds jarenlang contacten en plegen geregeld informeel overleg met de sector van de verenigingen. Dit geldt voor veel diensten van de Europese Commissie, zoals DG IB, DG VIII met ontwikkelingsbureaus en ECHO die bijzonder interessante ervaring hebben opgedaan in hun samenwerking met NGO's voor humanitaire hulpverlening, DG V en het platform van Europese sociale NGO's in het kader van het Sociaal Forum, DG XI en milieu-organisaties, DG XXIII en het Raadgevend Comité voor coöperaties, onderlinge maatschappijen, verenigingen en stichtingen. Met name DG X houdt zich met de sector van de verenigingen bezig teneinde informatie over Europese kwesties onder de burgers te verspreiden.

NGO's zijn betrokken bij een groot aantal onderzoekprojecten die via het 4e Kaderprogramma (1994-1998) worden gefinancierd. In het kader van het programma voor gericht sociaal-economisch onderzoek worden de rol van de sector in de economie en het belang ervan voor de sociale samenhang uitvoerig behandeld. Het is de bedoeling dat dit in het 5e Kaderprogramma (1999-2002) nog sterker wordt benadrukt.

Het Europees Parlement doet eveneens een beroep op talrijke verenigingen voor informatie en ideeën over een groot aantal onderwerpen. De diversiteit van de sector wordt

geapprecieerd, vooral vanwege zijn kennis en ervaring op het gebied van sociaal beleid, milieu-, steunverlenings- en ontwikkelingskwesties en omdat hij een essentiële band legt met de plaatselijke burgers, vooral voor degenen die het meest kwetsbaar zijn in de samenleving.

9.5 De steeds belangrijkere rol van de sector van de verenigingen bij een groot aantal onderwerpen die voor de opbouw van Europa van hoofdbelang zijn, waaronder met name in veel lidstaten bij het beheren en verstrekken van essentiële aspecten van de sociale voorzieningen, werd erkend en weerspiegeld in de belangrijkste verklaringen van de Commissie over het sociaal en werkgelegenheidsbeleid, zoals bijvoorbeeld in het Groen- en Witboek over het sociaal beleid en het Witboek over groei, concurrentievermogen en werkgelegenheid.

9.6 Jarenlang hebben de contacten tussen de Europese Instellingen en de sector van de verenigingen echter op een complete ad hoc basis plaatsgevonden en pas met het Verdrag betreffende de Europese Unie, in 1992, werd het belang van relaties met deze sector voor het eerst formeel erkend in Verklaring nr. 23 die als bijlage bij het Verdrag is gevoegd².

9.7 Op Europees niveau bestaat er een grote politieke bereidheid om erop toe te zien dat meer systematisch overleg met de sector van de verenigingen wordt aangemoedigd, zowel wat de ontwikkeling als de uitvoering van beleid betreft, zulks in verhouding tot de steeds belangrijkere rol van de sector, met name bij het sociale beleid, in de lidstaten³.

² Verklaring nr. 23 luidt als volgt: "De conferentie onderstreept dat voor het verwezenlijken van de doelstellingen van artikel 117 van het Verdrag tot oprichting van de Europese Gemeenschap samenwerking tussen de Europese Gemeenschap en solidariteitsverenigingen en stichtingen, als lichamen die zich bezig houden met welzijnswerk, van groot belang is".

³ Er zij ook op gewezen dat de Commissie een permanente dialoog heeft gevoerd met de sector op andere gebieden, zoals bijvoorbeeld met NGO's voor ontwikkelings samenwerking via het EG-NGO-Verbindingscomité dat voor 90% door de Commissie wordt gefinancierd.

Sinds de opstelling van Verklaring nr. 23 heeft een aantal ontwikkelingen plaatsgevonden die het proces van de versterking van de samenwerking en de aanmoediging tot meer systematisch overleg met NGO's en andere organisaties van de sector van de verenigingen hebben versneld. De belangrijkste ontwikkelingen waren:

- het eerste forum van het Europees sociaal beleid in maart 1996, waaraan meer dan 1 000 vertegenwoordigers van met name NGO's hebben deelgenomen, zulks aan de vooravond van de Intergouvernementele Conferentie. Er werd een nieuw beleidsdoel gelanceerd: de geleidelijke totstandbrenging van een sterke dialoog tussen de burgers op Europees niveau naast de politieke dialoog met de nationale autoriteiten en de sociale dialoog met de sociale partners. Het is de bedoeling dat het forum om de twee jaar wordt gehouden.

Deze dialoog tussen de burgers heeft twee belangrijke doelstellingen:

- ervoor zorgen dat met de zienswijzen en de ervaring van de sector van de verenigingen systematisch rekening wordt gehouden door de beleidsmakers op Europees niveau opdat het beleid meer op echte behoeften kan worden afgestemd; en

- informatie verspreiden van Europees niveau naar het lokale niveau toe, opdat de burgers zich bewust worden van de ontwikkelingen, kunnen aanvoelen dat zij aan de opbouw van Europa bijdragen en kunnen zien wat het belang ervan is voor hun eigen situatie, met als gevolg dat de transparantie wordt vergroot en het burgerschap gepromoot.

- de oprichting, in 1995, van een platform van Europese sociale NGO's, dat een groot aantal organisaties vertegenwoordigt, om bijstand te verlenen bij de voorbereiding van het forum voor het Europees sociaal beleid en om de ontwikkeling van een dialoog tussen de burgers te bevorderen.

- de oprichting, in 1995, van een "Comité van Wijzen" om een rapport over fundamentele

rechten voor te bereiden en over te leggen aan het forum voor het sociaal beleid als bijdrage aan de IGC-besprekingen over de herziening van het EU-Verdrag.

Dit rapport waarin voor een Europa van burger- en sociale rechten werd gepleit, heeft ook een paneuropees debat op gang gebracht via een aantal nationale seminars waaraan met name de sector van de verenigingen en de sociale partners hebben deelgenomen.

- de invoering, in 1997, van een nieuwe begrotingslijn, B3-4101, om de samenwerking met NGO's en andere organisaties van de sector van de verenigingen te versterken en deze organisaties meer mogelijkheden te bieden om aan de dialoog tussen de burgers op Europees niveau deel te nemen.

9.8 In het kader van de voorbereidingen voor de IGC werd een permanente dialoog tussen de sector, de Commissie en het Europees Parlement op gang gebracht.

Belangrijke kwesties in verband met de sector werden in het kader van de IGC besproken, zoals onder meer:

- een juridische basis voor verordeningen met betrekking tot verenigingen op Europees niveau

- een juridische basis voor stimulerende maatregelen op zowel werkgelegenheids- als sociaal gebied

- de integratie van Verklaring nr. 23 in het Verdrag en specifieke maatregelen inzake de raadpleging van en de dialoog met solidariteitsverenigingen en stichtingen over alle voor hen relevante politieke kwesties

- een wijziging van artikel 8 A om (in het kader van de medebeslissingsprocedure) maatregelen te nemen ter bevordering van het vrije verkeer.

De Commissie is voornemens relevante voorstellen te doen al naar gelang de resultaten van de IGC.

Met het oog op de toekomstige vooruitgang en om de creativiteit en de vrije meningsuiting zoveel mogelijk in stand te houden, is het van belang de raadpleging van de sector van de verenigingen niet overmatig te bureaucratiseren of te institutionaliseren en in plaats daarvan te streven naar een soepele, maar systematische aanpak bij de ontwikkeling van de dialoog tussen de burgers en van de relaties tussen de sector en de Europese Instellingen, waarbij terdege rekening wordt gehouden met het subsidiariteitsbeginsel en met de specifieke kenmerken van elke lidstaat.

9.9 De Commissie heeft ook getracht een groot aantal financieringsprogramma's open te stellen voor de sector. Dit geldt voor de structuurfondsen, de programma's PHARE en TACIS voor Midden- en Oost-Europa, het programma Leonardo da Vinci, Verklaring nr. 23 en de nieuwe begrotingslijnen voor de derde sector en de werkgelegenheid, de begrotingslijnen voor het MKB en de sociale economie, alsmede voor het programma inzake Europees vrijwilligerswerk waarmee transnationaal vrijwilligerswerk wordt aangemoedigd, het EOF voor samenwerking met de landen van LOMÉ en specifieke begrotingslijnen voor externe acties, met name samenwerking met onder meer Aziatische en Latijns-Amerikaanse landen en mediterrane derde landen.

Volgens ramingen verleent de EU jaarlijks in totaal circa 800 miljoen ecu (waarvan 196 miljoen ecu in de vorm van medefinanciering) ontwikkelingshulp via NGO's en de Commissie houdt rekening met de sector bij veel beleidskwesties die op ontwikkelingslanden zijn gericht.

De Europese Commissie werkt ook nauw samen met NGO's in de strijd tegen seksuele uitbuiting van kinderen en vrouwen.

De Commissie wenst haar samenwerking met de sector te versterken om de Europese integratie te bevorderen. Voorstellen in die zin worden in de "Conclusie" gedaan.

V PROBLEMEN EN UITDAGINGEN WAARMEE DE SECTOR WORDT GECONFRONTEERD

10. Verenigingen en stichtingen werken onder enorme druk en in een alsmaar veranderend klimaat. In sommige gevallen nemen verenigingen het beheer over van diensten die tot dusver door de overheid werden verleend. Hierbij wordt de sector evenwel met echte problemen en uitdagingen geconfronteerd. Verenigingen waarvan de traditionele rol bestond in de ondersteuning van door de staat gerunde diensten, moeten deze diensten plotseling zelf runnen. Dit betekent wellicht compleet nieuwe regelingen in verband met hun personeel, nieuwe beheersstructuren en -behoeften, een volledige verandering in de financiering van de vereniging, een verandering in de wijze waarop zij met de overheid en uiteraard met andere verenigingen en stichtingen werkt. Hoe zal de vereniging opnieuw van middelen worden voorzien? Zal de financiering van de overheid komen in de vorm van langlopende subsidies of contracten op korte termijn en zal de financiering wel toereikend zijn? Zal een vereniging steeds meer kunnen rekenen op steun van het publiek (particulieren) of de bedrijfssector? Een dergelijke verandering kan ook betekenen dat de bestaansreden van een vereniging grondig moet worden herzien. Is het normaal dat een vereniging die was opgericht om de belangen van specifieke lagen van de bevolking (gehandicapten, personen die het slachtoffer zijn van sociale uitsluiting, etnische minderheden enz.) te behartigen en een aantal ondersteunende diensten te verlenen, plotseling wordt gevraagd de voornaamste dienstverlening zelf te beheren?

10.1 Dit zijn allemaal gebieden die verreikende gevolgen hebben voor de financiering en opleiding van verenigingen en de overheid zou moeten inzien dat het van belang is de verenigingen en stichtingen de middelen en

de tijd te geven om zich aan nieuwe behoeften te kunnen aanpassen.

10.2 Ondanks hun groeiende afhankelijkheid van verenigingen en stichtingen voor het vervullen van een breed spectrum aan functies, hebben de overheidsinstanties in het algemeen nagelaten hun verantwoordelijkheid op te nemen om ervoor te zorgen dat de sector zich in een zo goed mogelijke positie bevindt om zijn onmiskenbare bijdrage aan het algemeen welzijn te kunnen leveren. Het gevolg is dat in veel lidstaten de sector in een beleidsvacuüm opereert, althans op strategisch gebied. Dit gebrek aan een samenhangend beleidskader heeft de sector belet optimaal bij te dragen aan de oplossing van de problemen waarmee wij worden geconfronteerd. Het is tijd dat hier iets aan wordt gedaan.

10.3 Een van de grootste problemen waarmee beleidsmakers worden geconfronteerd, is het huidige nijpende gebrek aan informatie over de sector. Het uitstippelen van een beleid wordt ook aanzienlijk bemoeilijkt door de overheidsstructuur en met name door de gewoonte van de overheid om verenigingen en stichtingen te beschouwen als verleners van diensten aan specifieke cliënten of als gesprekspartners op bepaalde deelgebieden. De departementen voor sociale zaken onderhouden contacten met organisaties op het gebied van sociale dienstverlening, het departement voor milieu houdt contact met milieuverenigingen enz. Na verloop van tijd hebben deze departementen en hun functionarissen een grondige en gedetailleerde kennis opgebouwd van de specifieke organisaties waarmee zij te maken krijgen. De aldus door de departementen opgedane kennis blijft in de regering als geheel echter versnipperd. Meestal heeft de overheid slechts zelden een algemeen idee van de sector en zijn behoeften of van de belangrijke ontwikkelingen binnen de sector. Het is ongetwijfeld ook een van de factoren geweest die in een aantal lidstaten de groei van een “ruim

sectoraal” bewustzijn bij verenigingen en stichtingen zelf heeft geremd.

10.4 De overheid dient dringend haar verticale aanpak aan te vullen en de “horizontale” kwesties die de hele sector aangaan, ernstig te bestuderen om tot een passend beleid te komen. Tegelijkertijd moet de publieke rol van verenigingen en stichtingen worden erkend en moet de aanvaarding van de sector als volwaardige gesprekspartner in het debat over alle relevante beleids- en uitvoeringskwesties op alle niveaus actief worden aangemoedigd.

10.5 In de afgelopen tien jaar is de omvang van de transnationale activiteiten van verenigingen en stichtingen aanzienlijk gestegen. Dit vloeit voort uit het feit dat steeds meer Europese financieringsprogramma's waarmee transnationale samenwerking wordt aangemoedigd, worden opengesteld voor de sector en dat steeds meer verenigingen belangstelling hebben om hun diensten in andere landen te ontwikkelen.

10.6 Er is ook een groot en alsmaar groeiend aantal pan-Europese federaties of netwerken van verenigingen en stichtingen. Sommige ervan, zoals het Verbindingscomité van het Rode Kruis, treden op als coördinator voor individuele nationale organisaties die dezelfde doelstellingen nastreven en ook dezelfde naam dragen. Andere, zoals het Europees Centrum voor stichtingen of de CEDAG (het Europees Comité voor verenigingen van algemeen belang), oefenen namens de sector druk uit op de overheid en geven en ontwikkelen voorbeelden van goede praktijken voor hun talrijke leden.

10.7 Er zijn ook veel ontwikkelingsbureaus en organisaties voor spoedhulp die van oudsher in overzeese gebieden actief zijn, maar die steeds nauwer op Europees niveau en met de Europese Commissie samenwerken. Zo werkt bijvoorbeeld het EG-NGO-Verbindingscomité van NGO's voor ontwikkeling nauw samen met DG VIII (Ontwikkeling), met ECHO, DG IB en andere DG's van de Europese Commissie.

10.8 De mogelijkheid voor verenigingen om hun volledige bijdrage te leveren tot transnationale activiteiten op sociaal en werkgelegenheidsgebied werd beperkt door de opschorting van een aantal Europese programma's sinds 1995 in afwachting van een uitspraak van het Europese Hof van Justitie over de juridische grondslag van dergelijke maatregelen. In haar voorstellen voor de IGC heeft de Commissie getracht daar een oplossing voor te vinden door een juridische grondslag voor te stellen voor de overdracht van de beste praktijken, de vorming van netwerken en de uitwisseling van ervaring op transnationale basis op gebieden zoals de bestrijding van sociale uitsluiting, de bevordering van gelijke kansen en de bestrijding van discriminatie op grond van geslacht, handicap, ras of leeftijd. Dit moet de Gemeenschap in staat stellen stimulerende maatregelen te nemen zoals die welke reeds zijn vastgesteld voor onderwijs, opleiding en volksgezondheid.

10.9 Verenigingen die hun transnationale Europese activiteiten trachten uit te breiden, stuiten echter op veel andere problemen, zoals bijvoorbeeld:

** moeilijkheden om in andere landen gelijkgezinde verenigingen te vinden waarmee ze gezamenlijke projecten kunnen ontwikkelen.*

Verenigingen die op papier blijkbaar dezelfde doelstellingen nastreven, kunnen in werkelijkheid echter heel verschillend zijn. De rol van een vereniging die in een bepaald land met een specifieke clientèle werkt, kan sterk verschillen van die in een ander land. Vanwege culturele en taalkundige verschillen levert de samenwerking tussen verenigingen ook vaak moeilijkheden op.

** onmogelijkheid voor verenigingen om toegang te krijgen tot Europese financiering⁴.*

Veel verenigingen kunnen moeilijk actuele informatie over Europese financiering

verkrijgen. Zij kunnen ook problemen hebben met lidstaten die verenigingen en stichtingen slechts met tegenzin toegang verlenen tot Europese financieringsprogramma's waarbij de lidstaten een rol spelen in de besluitvorming.

** moeilijkheden om matching-fondsen te vinden voor projecten die via Europese financieringsprogramma's worden medegefinancierd.*

Matching-fondsen voor projecten komen vaak van de overheid die zelf een concurrerend aanbod kan doen of misschien geen belangstelling heeft om het project te steunen.

** een te sterke afhankelijkheid van Europese communautaire fondsen, wat moeilijkheden oplevert voor de planning en de continuïteit van het beheer als gevolg van de incompatibiliteit van deze kortlopende financiering met de essentiële financieringsbehoeften van verenigingen op lange termijn.*

Vanwege financieringsproblemen op nationaal niveau zijn sommige verenigingen gaan uitkijken naar Europese financiering, hoewel deze wellicht niet bij hun hoofddoelstellingen aansluit. Door de stopzetting van deze financiering kan hun bestaan immers worden ondermijnd.

** de moeilijkheden waarmee verenigingen als gevolg van betalingsachterstanden bij de Europese financiering worden geconfronteerd.*

Betalingen die om diverse redenen op Europees of nationaal niveau worden uitgesteld, kunnen voor verenigingen vaak problemen opleveren bij de uitvoering van transnationale projecten.

** gebrek aan wettelijke erkenning voor verenigingen in andere landen.*

Dit kan ernstige problemen opleveren voor verenigingen die kantoren wensen te openen in andere lidstaten of diensten wensen te verlenen die door overheidsinstanties uit een andere lidstaat worden gefinancierd. De Commissie heeft reeds een aantal maatregelen

⁴ Voor veel Europese financieringsprogramma's geschiedt de besluitvorming vaak eerder op nationaal dan op Europees niveau.

voorgesteld (met name het statuut van de Europese vereniging) om verenigingen rechtspersoonlijkheid te geven in andere landen van de Europese Unie.

** geringe representativiteit van de verenigingen die aan het overleg deelnemen.*

In sommige gevallen hebben de Europese netwerken niet de structuur en de geschikte leden om te waarborgen dat met de standpunten van zoveel mogelijk verenigingen die op lokaal, regionaal en nationaal niveau actief zijn, rekening wordt gehouden.

** gebrek aan inzicht van sommige overheidsinstanties in het soort Europese activiteiten die verenigingen en stichtingen wensen te verrichten.*

Veel verenigingen klagen dat overheidsinstanties zich niet bewust zijn van of niet aanmoedigen tot de transnationale activiteiten die zij trachten te ontplooiën. Dit heeft vaak tot gevolg dat transnationale projecten op hinderpalen stuiten.

** gebrek aan adequate opleiding.*

Inadequate opleiding kan tot gevolg hebben dat verenigingen slecht worden beheerd en niet in staat zijn uitdagingen aan te nemen en in nieuwe behoeften te voorzien.

** gebrek aan toegang tot technieken voor netwerkvorming.*

Als gevolg van een gebrekkige opleiding zijn sommige verenigingen niet in staat relaties met andere gelijkgezinde verenigingen aan te knopen.

10.10 Niet al deze problemen zijn onoverkomelijk, want sommige ervan worden reeds door de Europese Commissie en een aantal lidstaten aangepakt. Er zijn evenwel op gewezen dat zij vaak op een ad hoc basis worden aangepakt en niet als onderdeel van een coherente strategie en beleid gericht op de sector. In het volgende hoofdstuk wordt een aantal ideeën naar voren gebracht die zowel

door de sector zelf als op nationaal en Europees niveau kunnen worden besproken.

VI CONCLUSIE

OP HET NIVEAU VAN DE LIDSTATEN

De Commissie vindt dat, overeenkomstig het subsidiariteitsbeginsel, vooral actie moet worden ondernomen op het niveau van de lidstaat of - waar nodig - op regionaal of lokaal niveau.

De Commissie stelt voor dat de **lidstaten** aandacht besteden aan de volgende gebieden:

- verwerven van een veel grondiger kennis over en inzicht in de sector op alle niveaus

De beleidsvorming wordt op dit moment ongetwijfeld ernstig belemmerd door het gebrek aan systematische en betrouwbare gegevens over de sector. Er zijn zelfs delen van de Gemeenschap waar de sector zich zo weinig manifesteert dat de beleidmakers zich nauwelijks van zijn bestaan bewust lijken te zijn. Alle betrokken actoren, Europese, nationale, regionale en lokale overheden en de sector van de verenigingen zelf moeten zich derhalve afvragen welke praktische stappen zij kunnen ondernemen om de omvang en bijdrage van de sector in kaart te brengen.

- de relatie (het “partnerschap”) tussen de overheid en de sector

De overheidsinstanties in de gehele Gemeenschap en de Europese Commissie zelf verlangen van de verenigingen dat zij een steeds belangrijker rol op zich nemen. Daarom is het van belang dat verenigingen de gelegenheid wordt geboden om op alle niveaus in samenwerking met de overheid diensten te plannen en het beleid uit te stippelen. Er dient meer duidelijkheid te worden geschapen over de relatie tussen verenigingen en overheid en er moeten nieuwe

partnerschappen worden ontwikkeld. Een partnerschap tussen verenigingen en overheid behelst uiteraard contractuele regelingen tussen individuele verenigingen en de overheid, die strikt genomen hun eigen beperkingen hebben. Maar welke relatie zij met de overheid ook hebben, **verenigingen en stichtingen zijn onafhankelijk van de overheid en moeten dat ook blijven. De overheid moet haar beleid herzien en beleidsmaatregelen voorstellen die de sector van de verenigingen in staat stellen zijn potentieel te versterken en zo nodig zijn vaardigheden te verbeteren om de nieuwe functies waarvoor een beroep wordt gedaan op de sector, optimaal te kunnen vervullen.**

- verenigingsrecht

De bevoegde instanties moeten nagaan welke mogelijkheden er bestaan om de rechtskaders zodanig te verduidelijken en aan te passen dat zij de sector van de verenigingen ertoe aanmoedigen zijn volledig potentieel op nationaal, regionaal en lokaal niveau te benutten.

- de fiscale positie van en de mededingingsregels voor de sector

Het belastingstelsel dat op de sector van toepassing is, moet duidelijk en eenvoudig zijn. Daarnaast moeten fiscale prikkels en vrijstellingen zorgvuldig worden afgewogen. Iedere afzonderlijke fiscale maatregel moet voldoen aan de specifieke eisen van de sector en passen in de interne organisatiemethode waardoor de sector zich van de traditionele economische sector onderscheidt.

- hoe de financiële gezondheid van de sector blijvend kan worden gewaarborgd

Positieve juridische en fiscale stelsels zijn van belang voor de groei van de sector in ieder land en voor het waarborgen van de openbare verantwoordingsplicht. De overheid moet er echter ook voor zorgen dat de sector een positief imago krijgt in de samenleving en dat de financiering ervan door haarzelf, het

bedrijfsleven en particuliere schenkingen wordt gestimuleerd.

- opleiding

De groei van de sector ging niet vergezeld van een toename van de opleidingen om verenigingen te helpen bij het ontwikkelen van hun vaardigheden en deskundigheid om aan nieuwe eisen te kunnen voldoen. Wanneer er financieringsproblemen ontstaan en verenigingen moeten bezuinigen, gaat dit al te vaak ten koste van de voor opleiding uitgetrokken middelen. De overheid moet erop toezien dat de leden van verenigingen een passende opleiding krijgen, zodat zij de diensten kunnen blijven verlenen en de werkzaamheden kunnen blijven verrichten die steeds vaker van hen worden verlangd.

- ontwikkelingen in de informatiemaatschappij

Verenigingen en stichtingen hebben er duidelijk belang bij nauw te worden betrokken bij de ontwikkelingen in verband met de informatiemaatschappij. De deelneming van verenigingen en stichtingen aan proefprojecten, vooral op het gebied van de toepassingen, moet worden aangemoedigd.

- betere toegang tot de door de structuurfondsen medegefinancierde programma's

Veel verenigingen maken zich bezorgd over de toegang tot financiering door de structuurfondsen. Voor zover de uitvoering van communautaire bestekken en operationele programma's onder de bevoegdheid van de lidstaten valt, worden deze laatste ertoe aangemoedigd de huidige administratieve praktijken te onderzoeken en te herzien om de toegang tot informatie en een ruimere deelneming van de sector van de verenigingen te bevorderen. Dit geldt ook voor de aanwijzing van begunstigden voor globale leningen.

OP HET NIVEAU VAN DE VERENIGINGEN EN STICHTINGEN

Het is van belang dat verenigingen en stichtingen hun uiterste best doen om zichzelf te promoten door gebruik te maken van de media en nieuwe informatietechnologie toe te passen. Zij moeten open en toegankelijk trachten te zijn, opdat het publiek en de overheid hun doelstellingen en werkwijze begrijpen. Verenigingen moeten relevante opleiding voor hun personeel en vrijwilligers aanmoedigen en goede relaties met de overheid en het bedrijfsleven trachten aan te knopen.

De sector moet ernaar streven zijn financieringsbronnen te diversifiëren om niet te sterk afhankelijk te worden van een enkele bron. Netwerken van verenigingen moeten ook hun ledenbestand zoveel mogelijk trachten uit te breiden om echt representatief te kunnen zijn.

OP HET NIVEAU VAN DE EUROPESE GEMEENSCHAP

Bovendien stelt de Commissie het volgende voor op het niveau van de Europese Gemeenschap:

- Verenigingen spelen een zeer belangrijke rol als intermediair tussen burgers en overheid, een rol die echter nog steeds wordt miskend. Verenigingen eisen erkenning van hun werkzaamheden op dit gebied. Zij stellen zich niet langer tevreden met alleen maar een rol als lobbyist, maar willen systematisch en geregeld door de communautaire instanties worden geraadpleegd over alle onderwerpen en beslissingen die van invloed kunnen zijn op hun activiteiten, hun werking en de verwezenlijking van hun doelstellingen.

De Commissie zal een permanente uitwisseling van informatie en ideeën in stand houden en verder ontwikkelen door een systematische en regelmatige dialoog en

overleg met de sector op gang brengen⁵. Daarom is zij ingenomen met het feit dat de organisaties onlangs het Raadgevend comité voor coöperaties, onderlinge maatschappijen, verenigingen en stichtingen hebben opgericht. Dit Comité heeft tot taak de raadpleging en de horizontale coördinatie van de sector te waarborgen. De Commissie zal er ook naar streven haar dialoog met de sector via het Europees Forum voor sociaal beleid en de nieuwe begrotingslijn ter bevordering van de samenwerking met solidariteitsverenigingen te ontwikkelen en zal nagaan hoe de verenigingen op passende wijze in andere bestaande raadgevende comités kunnen worden vertegenwoordigd. De ontwikkeling van deze **dialoog en van dit partnerschap** zal bijdragen aan een beter begrip en een betere verwezenlijking van de Europese integratie op alle niveaus. Het herziene Verdrag zou echter ook maatregelen moeten omvatten zoals de bestrijding van uitsluiting en de bevordering van de werkgelegenheid en maatregelen op gebieden zoals non-discriminatie en immigratie, waarvoor deze versterking van de dialoog noodzakelijk is.

- De rol van de verenigingen in de huidige samenleving zal niet worden erkend zolang er niet meer bekend is over de werking, behoeften en verwachtingen van de sector; die kennis is nog verre van volledig en met name in alle lidstaten en op Europees niveau moet men zich inspannen om hier iets aan te doen. Eén van de manieren om op dit gebied vooruitgang te boeken, is het garanderen van een **betere zichtbaarheid** van verenigingen en hun initiatieven. Om die redenen en ter ondersteuning van de inspanning om de kennis van de sector te vergroten, overweegt de Commissie een **jaar van de verenigingen en het Europese**

⁵ In dit verband zij eraan herinnerd dat de Europese Commissie een gids over Europese non-profit organisaties heeft gepubliceerd om de ambtenaren in staat te stellen systematischer en zo ruim mogelijk overleg te plegen.

burgerschap voor te stellen.

- De Commissie erkent de belangrijke rol die verenigingen kunnen spelen als verspreiders van informatie en als organisaties die dicht bij de gewone burgers staan, en is voornemens ze nauwer te betrekken bij haar acties op het gebied van informatieverspreiding. Verenigingen hebben een belangrijke rol gespeeld in de laatste “Europese jaren” en deze rol werd niet altijd erkend. De Commissie zal er daarom voor zorgen dat de rol van verenigingen in alle voor de sector relevante “Europese jaren” wordt **erkend** en **onderstreept**.

- Het Europees Parlement heeft voorgesteld onderzoek te doen naar de ontwikkeling van de sociale economie in de Europese Gemeenschap, met name door de oprichting van een **waarnemingspost** om de ontwikkeling van de sector op de interne markt te volgen. De Commissie is van oordeel dat, wat verenigingen en stichtingen betreft, deze taak door de Europese Waarnemingspost voor het MKB kan worden vervuld. Zij stelt derhalve voor om bij de verzameling en analyse van informatie in het kader van de bestaande structuren uit te gaan van wat verenigingen op transnationaal niveau doen en willen doen en met name van de problemen waarmee ze daarbij worden geconfronteerd. Deze problemen kunnen voortvloeien uit verschillen qua rechtspositie in de diverse lidstaten of zich voordoen op het gebied van geldovermaking, huur of aankoop van onroerende goederen in andere lidstaten, het verkrijgen van subsidies, de doelmatigheid van de wederzijdse erkenning van “beroepskwalificaties”, de hinderpalen voor sponsoring in de lidstaten enz. De Commissie zal ook nagaan op welke gebieden er goede praktijken kunnen worden gepromoot en verspreid.

- Om transnationale activiteiten te ontplooiën, hebben verenigingen instrumenten nodig die nog niet algemeen verspreid, maar toch absoluut noodzakelijk zijn. Die

instrumenten variëren van talenkennis tot vertrouwdsheid met de bestaande verschillen tussen de lidstaten qua belastingheffing, werkwijzen, administratieve procedures enz. Bij verenigingen die belangstelling hebben om hun transnationale activiteiten uit te breiden, is er veel vraag naar opleiding. De Commissie zal derhalve een impuls geven ter bevordering van de toegang tot **Europese opleidingsprogramma's** waarvan personeelsleden van verenigingen met Europese ambities gebruik kunnen maken.

Anderzijds levert de inzet van de sector van de verenigingen tijdens het Europees jaar voor levenslang leren het bewijs van de huidige en potentiële bijdrage van deze sector aan het levenslang leren en vooral aan de volwasseneneducatie die grotendeels door de sector wordt verzorgd. In de komende jaren zal deze bijdrage wellicht van doorslaggevend belang worden om een kennismaatschappij voor allen op te bouwen.

- Verenigingen hebben vaak moeilijkheden om buiten hun eigen lidstaat partners of medewerkers te vinden die hen bij hun transnationale activiteiten kunnen helpen en hun gemakkelijker toegang kunnen verlenen tot bepaalde communautaire fondsen waarvoor zij anders niet in aanmerking komen. Dit geldt des te meer omdat de talrijke communautaire instrumenten en beleidsmaatregelen om ondernemingen te helpen **partners op Europees niveau te vinden** (BC-NET, Europartenariat, BSO enz.), niet altijd aan de behoeften van verenigingen zijn aangepast⁶. Daarom zal de Commissie de bestaande instrumenten gemakkelijker toegankelijk maken voor verenigingen en ervoor zorgen dat zij beter aan hun specifieke behoeften voldoen.

- Verenigingen en stichtingen hebben er duidelijk belang bij nauw te worden betrokken bij de **ontwikkelingen op het gebied van de**

⁶ De programma's RECITE- en ECOS/OUVERTURE en het PACTE-programma kunnen de internationalisering van verenigingen en stichtingen bevorderen.

informatiemaatschappij. Er moet een inspanning worden geleverd om hen beter in te lichten over de mogelijkheden en voordelen die de informatie- en communicatietechnologieën en de diensten en toepassingen ervan hun te bieden hebben. De Commissie heeft reeds een projectbureau voor de informatiemaatschappij opgericht in de vorm van een "one stop shop" om de toegang tot informatie op dit gebied te vergemakkelijken. Het Forum van de informatiemaatschappij is erop gericht alle betrokken partijen, met inbegrip van de verenigingen en stichtingen, aan de discussie over het te voeren beleid te doen deelnemen. De deelneming van verenigingen en stichtingen aan proefprojecten, vooral op het gebied van de toepassingen, moet worden aangemoedigd.

- Veel verenigingen eisen een **betere toegang tot de financieringsbronnen**, waaronder de structuurfondsen. De complexiteit van de aanmeldingssystemen en de administratieve procedures die vaak tot betalingsachterstanden leiden, kan kleine, bescheiden verenigingen ervan weerhouden hun waardevolle bijdrage te leveren tot de uitvoering van de verschillende financieringsprogramma's van de EU.

Wat de structuurfondsen betreft, zal de Commissie in samenwerking met de lidstaten actief blijven zoeken naar middelen om de toegang tot communautaire financiering te bevorderen, met inbegrip van de mogelijkheid tot voorfinanciering door de lidstaten en de ruimere toepassing van financiering door middel van globale subsidies. Zij zal voorstellen doen om de procedures te rationaliseren en te vereenvoudigen, zulks in het kader van de hervorming van de structuurfondsen die naar verwachting in het jaar 2000 zal plaatsvinden. Zij zal ook een ruime interpretatie van het begrip partnerschap, uitgebreid tot de economische

en sociale partners⁷, blijven aanmoedigen om te voorzien in de behoefte aan specifieke en efficiënte systemen voor toezicht op het beheer van de openbare fondsen.

De Commissie zal ook middelen zoeken om op ruimere schaal informatie te verstrekken over de momenteel voor verenigingen en stichtingen bestaande communautaire financieringsmogelijkheden⁸.

De resultaten van de in het kader van de nieuwe begrotingslijn B3-4013 gefinancierde activiteiten zullen een idee geven van de werkgelegenheidsdimensie van de derde sector. Vooral de huidige en potentiële rol van de sector van de verenigingen en stichtingen in de ontwikkeling van de werkgelegenheid en hun werkgelegenheidsscheppend vermogen zullen worden bestudeerd en er zullen voorbeelden worden gezocht van de beste praktijken. De Commissie zal erop toezien dat de daaruit resulterende analyses en conclusies op ruime schaal worden verspreid.

De steun van de Europese Commissie via opleiding en de toepassing van informatietechnologieën zal hun potentieel tot **netwerkvorming** versterken en hen in staat stellen volledig aan de Europese communautaire programma's deel te nemen.

- De enquête heeft aangetoond dat er bij verenigingen een groeiende interesse bestaat voor de ontwikkeling van hun transnationale werkzaamheden. Verenigingen zijn graag bereid verschillende modellen en werkwijzen over te nemen van organisaties in andere landen. Veel organisaties ondervinden daarbij moeilijkheden omdat zij niet over de nodige middelen beschikken. Samen met organisaties, zoals bijvoorbeeld stichtingen, zal de

⁷ Artikel 4 van Kaderverordening nr. 2081/93 inzake de structuurfondsen.

⁸ DG VIII (Ontwikkeling) heeft reeds een document gepubliceerd met als titel: "Digest of Community Resources available for financing the activities of NGOs and other Governmental and/or Decentralised Bodies representing Civil Society in the fields of Development CO-operation and Humanitarian Aid".

Commissie de mogelijkheid onderzoeken om een **speciaal fonds** op te richten teneinde de transnationale werkzaamheden van verenigingen te vergemakkelijken. Het fonds zou verenigingen met name in staat stellen om projecten waarvoor overheidssubsidies zijn aangevraagd, te prefinancieren. Ook zouden verenigingen die anders onvoldoende geld hebben om studiereizen te maken of conferenties, seminars en opleidings-evenementen bij te wonen, dit dank zij het fonds toch kunnen doen.

- De vele moeilijkheden waarmee verenigingen bij transnationale projecten worden geconfronteerd, vloeien vaak voort uit het feit dat de nationale wetgevingen niet aan de nieuwe eisen zijn aangepast, maar kunnen ook worden veroorzaakt door communautaire maatregelen die met het oog op andere doelstellingen worden genomen en die voor verenigingen en stichtingen problemen kunnen teweegbrengen. Daarom is de Commissie voornemens de invloed van communautaire beleidsmaatregelen, acties en wetgevingsinitiatieven op de sector van zeer nabij te bestuderen en te volgen. Deze **follow-up** en **analyse** moeten systematisch worden uitgevoerd. Daartoe dient ook een betere coördinatie tussen de diensten te worden nagestreefd teneinde zowel de toepassing van de communautaire regelgeving in de sector te controleren, als de verenigingsstructuren en de toegang van verenigingen tot de interne markt te bevorderen.

De Commissie is voornemens een brede dialoog met de sector, het Europees Parlement, het Comité van de regio's, het Economisch en Sociaal Comité, de lidstaten en andere betrokken partijen op gang te brengen om de in dit document aangesneden onderwerpen uitvoerig te behandelen. De Commissie zal een aantal conferenties en seminars organiseren om deze mededeling en de daaruit voortvloeiende kwesties te bespreken.

BIJLAGE I - DE ENQUETE

I Hoeveel verenigingen en stichtingen zijn er? Hoe worden ze gefinancierd? Hoeveel mensen zijn er lid van een vereniging? Hoeveel mensen zijn in dienst van een vereniging? Hoeveel mensen werken er als vrijwilliger voor een vereniging of stichting? Hoe groot is de sector en groeit hij nog? Hoe ontwikkelt de sector zich op Europees niveau? Wat zijn de behoeften en wensen voor de toekomst?

I.1 Zoals reeds werd aangegeven, heerst er jammer genoeg een nijpend gebrek aan informatie over het verenigingswezen in de lidstaten en nog meer op Europees niveau. Dit gebrek aan informatie is niet alleen het gevolg van het feit dat academici en beleidsmakers zich tot voor kort niet voor de sector interesseerden, maar hangt ook samen met het ontbreken van een geschikt kader voor het verrichten van een steekproef.

I.2 In een poging om enig licht op de situatie te werpen, heeft de Commissie besloten in alle lidstaten een enquête te houden met behulp van vragenlijsten. De gehanteerde methode bestond in het verspreiden van vragenlijsten onder verenigingen in heel Europa via hun vertegenwoordigende organisaties in Brussel en op nationaal niveau. De enquête werd verricht tussen juni en oktober 1993 en in totaal zijn er ongeveer 2 300 vragenlijsten teruggestuurd. Dit is een verrassend goede respons en de Commissie betuigt haar dank aan alle betrokkenen. **De respons zelf kan worden gezien als een duidelijk teken dat de verenigingen in de verschillende lidstaten een levendige belangstelling hebben voor de ontwikkelingen op Europees niveau.**

I.3 Gezien de gebruikte methode, de enige die de Commissie kón gebruiken, moet het onderzoek louter als **een verkenning** worden opgevat en dienen de - geenszins wetenschappelijke - resultaten met voorzichtigheid te worden benaderd. De bevindingen zijn echter van belang en worden hierna besproken.

Groei van de sector

I.4 Alles wijst erop dat het verenigingswezen sinds het einde van de Tweede Wereldoorlog sterk is gegroeid. Dit komt ook duidelijk tot uiting in de enquête, die met name de zeer scherpe toename van het aantal verenigingen in de laatste twintig jaar belicht. De groei van de sector in het afgelopen decennium kan terecht als explosief worden bestempeld. Van de verenigingen die de vragenlijst beantwoordden, werd zowat 75% na 1961 opgericht, ongeveer 65% na 1971 en circa 45% na 1981. Er is geen reden om aan te nemen dat de verenigingen uit het onderzoek abnormaal “jong” waren; ook lijkt de groei niet af te nemen. Er zijn kleine verschillen tussen de sector in de diverse lidstaten - om redenen die hierna duidelijk zullen worden, lijkt de sector in Spanje en Portugal bijvoorbeeld gemiddeld jonger te zijn dan elders in Europa (84% van de Spaanse en 85% van de Portugese ondervraagde organisaties zijn na 1971 opgericht en respectievelijk 63% en 62% na 1981) -, maar fundamenteel is de situatie overal in Europa dezelfde.

I.5 Er zijn ongetwijfeld vele redenen voor deze opmerkelijke groei, maar de volgende factoren zijn bijna zeker van invloed geweest:

- **welvaartsgroei** na het einde van de Tweede Wereldoorlog en sinds kort meer **vrije tijd** (kortere werkweek, langere vakanties en tweedaagse weekends)
- de sterke **opkomst van de tertiaire sector** in de meeste Europese economieën tijdens de jaren tachtig
- het steeds meer **inschakelen van verenigingen voor het verlenen van diensten** (met name sociale diensten) die voorheen door de overheid werden verstrekt (“sociale privatisering”)
- veranderingen in de **algemene voorkeur**: van de uniforme en betrekkelijk onpersoonlijke diensten die meestal door de overheid werden verleend, naar de meer

individuele klantgerichte aanpak die door verenigingen wordt gevolgd

- de identificatie van een hele reeks **nieuwe behoeften** en het zich aandienen van **nieuwe sociale kwesties** (b.v. gelijkheid van man en vrouw, het milieu en het behoud van de biosfeer, buitenlandse hulp aan ontwikkelingslanden na het verlenen van onafhankelijkheid aan de vroegere kolonies in de jaren zestig, vrede enz.)
- de werkgelegenheids crisis aan het einde van de jaren zeventig en het begin van de jaren tachtig, die geleid heeft tot het **uitstippelen van werkgelegenheidsplannen** **waarbij verenigingen betrokken waren**
- **historische redenen die eigen zijn aan bepaalde lidstaten**, zoals het loslaten van de onderdrukte vraag naar verenigingen na de politieke veranderingen in Spanje en Portugal, of de beweging om structuren buiten het kader van de staat te ontwikkelen na de sociale en politieke beroering van 1968
- **demografische veranderingen in Europa**, zoals het groeiend aantal gepensioneerd/werklozen die de lidstaten ertoe brengen overheidsdiensten over te hevelen naar de particuliere sector en het verenigingswezen om zo te besparen op overheidsuitgaven.

Aantal leden

I.6 Een zeer bekende vereniging in de Gemeenschap telt meer dan 13 miljoen leden. De meeste verenigingen zijn echter maar klein en hebben vaak niet meer dan een handvol actieve aanhangers. Als gevolg van de methode die door de Commissie werd gehanteerd, bevat de steekproef een onevenredig groot aantal (30%) “intermediaire organisaties” (zoals bedoeld in punt 4) en een onevenredig groot aantal nationale organisaties. De resultaten zullen dus een duidelijk te hoge schatting opleveren van de gemiddelde grootte van een vereniging in de Gemeenschap. De meeste intermediaire organisaties die aan de enquête

hebben deelgenomen, waren federaties - dat wil zeggen overkoepelende organisaties die gecentraliseerde diensten verlenen (zoals informatie en gezamenlijk lobbyen) aan een aantal afzonderlijke verenigingen of filialen (meestal met hun eigen rechtsvorm) die op hetzelfde gebied werkzaam zijn. De cijfers zijn niettemin van belang.

I.7 Ongeveer 40% van de verenigingen van de steekproef telde minder dan 100 leden en meer dan de helft had minder dan 200 leden. De aantallen lagen echter zeer ver uit elkaar. Zo had 13% van de verenigingen tussen de 1 000 en 1 500 leden en telde 15% meer dan 5 000 leden. Zoals kon worden verwacht, hebben nationale verenigingen meer leden dan die met een regionaal bereik - het lijkt erop dat zij grosso modo meer dan twee keer zoveel leden tellen als regionale organisaties.

I.8 Van de federaties die aan de enquête hebben deelgenomen, vertegenwoordigde bijna de helft meer dan vijftig organisaties. 9% vertegenwoordigde er meer dan 500. Dergelijke organisaties vertegenwoordigen indirect natuurlijk grote aantallen leden van individuele verenigingen: in onze steekproef vertegenwoordigde meer dan de helft (55%) van de federaties indirect meer dan 10 000 leden, en vertegenwoordigde 32% meer dan 100 000 leden. Het gemiddeld aantal leden dat indirect werd vertegenwoordigd, bedroeg meer dan 1 300 000.

I.9 De omvang van verenigingen en federaties lijkt te variëren als gevolg van een aantal factoren. Grotere organisaties zijn vaak ouder. Dit geldt ook voor organisaties die werkzaam zijn op gebieden van duidelijk en blijvend belang, zoals sociale dienstverlening en onderwijs. Zoals al eerder is opgemerkt, zijn verenigingen met een grotere geografische reikwijdte vaak groter dan die met een betrekkelijk geringere reikwijdte. De grootte van het ledental weerspiegelde in enige mate ook de omvang en relatieve rijkdom van de lidstaat en de betrekkelijke volwassenheid van de sector.

Werkgelegenheid

I.10 De personeelssterkte van de verenigingen loopt heel sterk uiteen - van geen enkel personeelslid tot vele duizenden. De meeste verenigingen zijn immers kleine bedrijven en hebben, net als hun tegenhangers in de conventionele economie, slechts een handvol werknemers. Een paar organisaties zijn echter naar alle maatstaven groot en hebben een aanzienlijk aantal betaalde voltijd- en deeltijdwerkers in dienst.

I.11 Bij de gemiddelde vereniging van onze steekproef werkten 40 mensen voltijds en 10 deeltijds. Het overeenkomstige gemiddelde voor intermediaire organisaties lag iets hoger. Achter deze gemiddelden gaan echter grote verschillen schuil. Zo had ongeveer 14% van de verenigingen uit onze steekproef geen betaald personeel in dienst, terwijl 17% meer dan 50 personeelsleden (vol- en deeltijds) telde, 6% tussen de 101 en 500, en 4% meer dan 500. Het meest voorkomende aantal personeelsleden lag tussen 1 en 5. Voltijds personeel werkt blijkbaar gemiddeld 36 uur per week en deeltijds personeel 20 uur. Deze cijfers verschilden niet zoveel van land tot land, maar wel van gebied tot gebied waarin de vereniging actief was. Zoals mocht worden verwacht, hadden bijvoorbeeld verenigingen actief in de gezondheidszorg of de sociale dienstverlening vaak veel meer betaald personeel in dienst dan verenigingen actief op bijvoorbeeld het gebied van burgerrechten.

Vrijwilligers

I.12 Een andere zeer belangrijke vorm van ondersteuning voor verenigingen zijn uiteraard de **vrijwilligers**. 81% van de verenigingen uit onze steekproef verklaarde met vrijwilligers te werken. In sommige landen lijken verenigingen meer gebruik te maken van vrijwilligers dan in andere, maar in geen enkel land daalde het percentage verenigingen met vrijwilligers onder de 60%. Ook hier waren er grote kwantitatieve verschillen: 30% van de verenigingen (met

inbegrip van federaties en andere intermediaire organisaties) gaf aan dat er 1 à 5 vrijwilligers actief waren binnen hun organisatie, ongeveer 18% meldde dat ze werden ondersteund door 6 à 10 vrijwilligers, 60% telde meer dan 51 vrijwilligers, 10% telde tussen 101 en 500 vrijwilligers en 7% had meer dan 500 vrijwilligers. Enkele verenigingen (3%) werden ondersteund door meer dan 2 000 vrijwilligers. Gemiddeld werkt iedere vrijwilliger ongeveer negen uur per week voor de door hem ondersteunde organisatie.

I.13 Hoewel er geen grote verschillen lijken te bestaan tussen het aantal organisaties in de verschillende lidstaten dat een beroep doet op vrijwilligers, zijn er van land tot land grote verschillen wat de verhouding tussen betaalde personeelsleden en vrijwilligers betreft - van ongeveer 1:1 tot ongeveer 1:8. Deze verschillen lijken niet gerelateerd te zijn aan de omvang of rijkdom van de lidstaten of enige andere speciale factor. Wellicht weerspiegelen zij slechts verschillende tradities, of de mate waarin vrijwilligerswerk wel of niet georganiseerd is.

I.14 Het aantal aangestelde vrijwilligers varieert ook nogal naar gelang van de belangrijkste activiteiten van een vereniging. Verenigingen die bijvoorbeeld actief zijn op het gebied van cultuur en recreatie of mensenrechten zijn veel afhankelijker van vrijwilligers dan verenigingen actief in de gezondheidszorg, het onderwijs of de sociale dienstverlening. Hoewel de verenigingen vaak afhankelijk waren van óf betaald personeel óf vrijwilligers, was het niet noodzakelijkerwijs zo dat verenigingen met weinig betaalde personeelsleden ook weinig vrijwilligers hadden of omgekeerd; de mengvormen varieerden nogal.

Middelen

I.15 De verenigingen en federaties in onze steekproef beschikten over:

- financiële middelen ter waarde van 2.208.000 ecu;
- onroerende goederen ter waarde van 702.000 ecu;
- apparatuur ter waarde van 1.102.000 ecu;
- andere middelen ter waarde van 835.000 ecu;
- **totale middelen** ter waarde van 10.068.000 ecu.

Achter deze gemiddelden gaan grote onderlinge verschillen tussen de verenigingen en de landen schuil. Over het algemeen zijn het, zoals kon worden verwacht, de verenigingen in de rijkere lidstaten die gemiddeld over meer middelen beschikken, hoewel zelfs in deze landen de verschillen net zo groot zijn als elders. De verenigingen in lidstaten waar nog restanten van de oude “mortmain laws” (wetten op onvererfbare eigendommen) van kracht zijn of waar het erfenisrecht nog steeds betrekkelijk strikt is, beschikken over aanzienlijk minder middelen in de vorm van onroerende goederen.

Uitgaven

I.16 De gegevens over de jaarlijkse uitgaven van organisaties zijn uitgesplitst in **salarissen en lonen**, **administratiekosten**, en **overige kosten**. Gemiddeld maakten de verenigingen uit onze steekproef de volgende kosten:

- salarissen en lonen:
27.743.000 ecu
- administratiekosten:
465.000 ecu
- overige kosten:
1.044.000 ecu
- **totale kosten:**
31.149.000 ecu

Tussen de landen bestonden kleine verschillen: algemeen genomen besteedden verenigingen uit rijkere lidstaten meer dan het gemiddelde aan salarissen en lonen. Niet zo verrassend was het feit dat grotere organisaties meer geld besteden aan administratiekosten dan federaties, waarvan het bestuur over het algemeen duurder uitvalt dan bij gewone verenigingen.

Inkomstenbronnen

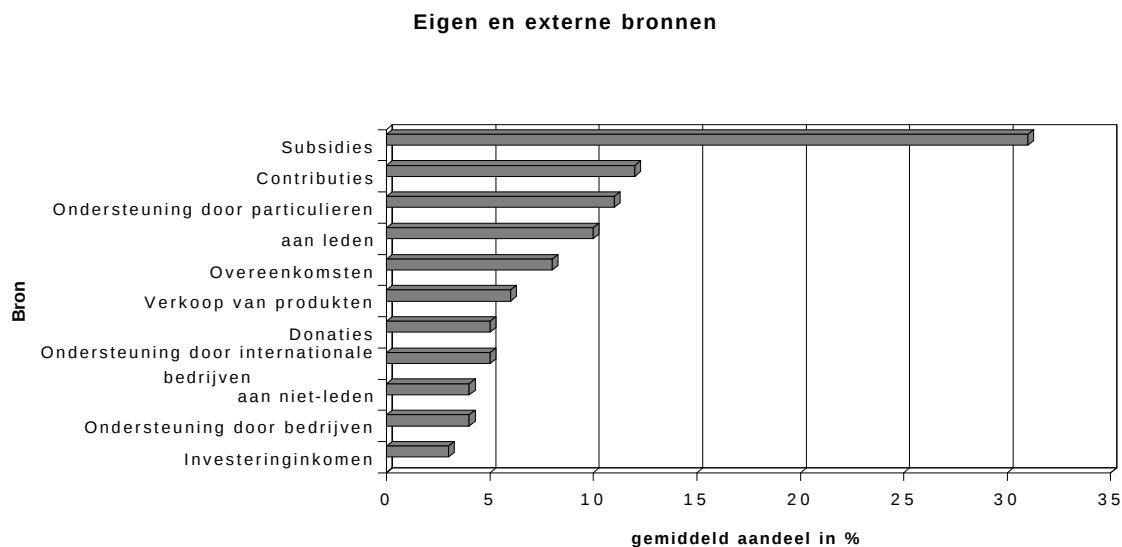
I.17 Heel veel verenigingen zijn in enige mate afhankelijk van de een of andere vorm van subsidie, meestal door de overheid verstrekt, maar ook door particulieren of andere particuliere schenkers. Veel andere verenigingen kunnen zichzelf vrijwel geheel onderhouden en verkrijgen hun inkomsten uit contributies of door de verkoop van diensten of andere producten. Om een idee te krijgen van de wijze waarop verenigingen hun uitgaven financieren, vroegen we de verenigingen in onze steekproef aan te geven welk gedeelte van hun inkomsten afkomstig was uit eigen middelen en welk gedeelte afkomstig was uit zogenaamde externe bronnen, zoals schenkingen en subsidies.

I.18 Ten behoeve van dit onderzoek werden inkomsten uit de verkoop van diensten (aan leden of niet-leden) of producten (b.v. publicaties), contributies, beleggingsopbrengsten en inkomsten uit overeenkomsten allemaal als “eigen middelen” beschouwd. Onder “externe bronnen” vielen subsidies van overheidsorganen en andere overheidsinstanties en ondersteuning door particulieren, internationale organisaties, stichtingen en bedrijven.

I.19 Contributies (30%) en de verkoop van diensten (30%, waarvan 20% aan leden en 10% aan niet-leden) vormden **gemiddeld** de grootste bijdrage aan de “eigen middelen” van verenigingen, gevolgd door overeenkomsten (17%), verkoop van producten (15%) en beleggingsopbrengsten (8%). Met andere woorden, een typische Europese vereniging ontleent gemiddeld ongeveer 62% van haar “eigen middelen” aan een of andere vorm van economische activiteit - dat wil zeggen door het rechtstreeks of krachtens een overeenkomst verkopen van diensten of door het verkopen van producten zoals publicaties. Ook hier gingen achter deze gemiddelden weer grote verschillen schuil tussen de bedragen die verenigingen uit verschillende bronnen verkregen en tussen het betrekkelijk belang ervan. Zo was in twee lidstaten de belangrijkste inkomstenbron in de categorie “eigen middelen” de verkoop aan niet-leden en in een andere lidstaat droegen contributies blijkbaar slechts weinig bij in vergelijking met de overeenkomsten die met overheden waren gesloten.

I.20 Er was minder verschil waar te nemen bij de “externe bronnen”. Verreweg de grootste inkomstenbron voor verenigingen in op één na alle lidstaten werd gevormd door overheidssubsidies (52%). Deze categorie werd gevolgd door ondersteuning door particulieren (22%), ondersteuning door internationale organisaties (10%), schenkingen van stichtingen (9%) en als laatste ondersteuning door bedrijven (7%). Om deze gemiddelden weer in perspectief te plaatsen: in op twee na alle lidstaten vormden de schenkingen door stichtingen in het algemeen geen belangrijke inkomstenbron (tussen 3% en 6%), evenmin als de ondersteuning door bedrijven.

I.21 Van alle interne en externe inkomstenbronnen waren subsidies duidelijk het belangrijkste, gevolgd door contributies. Het volgende diagram vergelijkt alle interne en externe inkomstenbronnen en geeft de gemiddelde percentages van het totaal.

Grafiek:

Donaties = schenkingen

Ondersteuning door internationale bedrijven =
Ondersteuning door internationale organisaties

Investeringsinkomen = Beleggingsopbrengsten

I.22 Er werd de verenigingen en stichtingen ook om aanvullende informatie gevraagd over de verhouding tussen “eigen” en “externe” inkomsten over de laatste drie boekjaren. De verhouding tussen eigen en externe middelen was gemiddeld ongeveer 45:55, zonder belangrijke schommelingen in de drie jaren. In ieder jaar waren er echter enkele verenigingen/federaties die beweerden dat 100% van hun inkomsten uitsluitend afkomstig was van hetzij eigen, hetzij externe bronnen. Met andere woorden, de meeste verenigingen lijken iets minder dan de helft van hun inkomsten zelf

te kunnen genereren en zijn voor de rest grotendeels afhankelijk van een of andere subsidie; er is echter een aantal verenigingen dat ofwel geheel voor zichzelf kan zorgen, ofwel geheel afhankelijk is van externe hulp.

Werkgebied

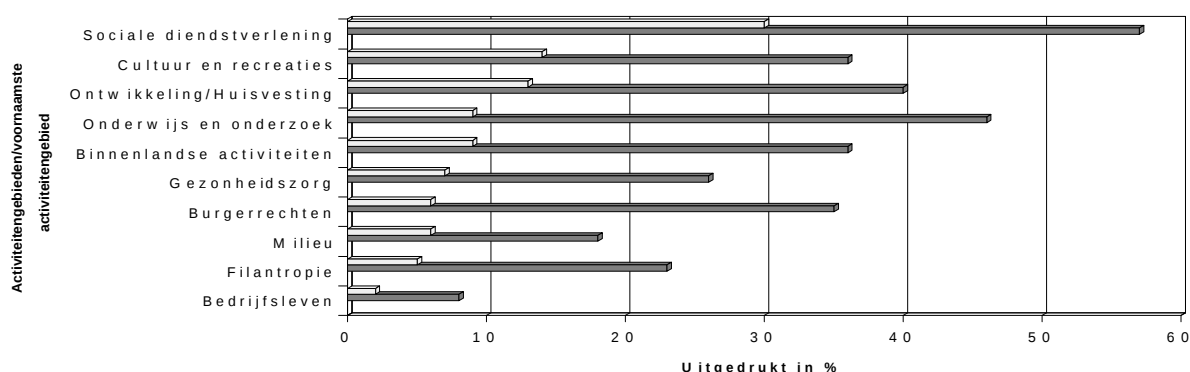
I.23 In de vragenlijst werd gebruik gemaakt van de volgende tien **belangrijkste** werkgebieden waarin verenigingen/federaties konden worden ondergebracht:

Sociale dienstverlening	(57%)
Onderwijs en onderzoek	(46%)
Ontwikkeling en huisvesting	(40%)
Cultuur en recreatie	(36%)
Internationale activiteiten	(35%)
Burgerrechten en belangenbehartiging	(35%)
Gezondheidszorg	(26%)
Filantropie en vrijwilligerswerk	(23%)
Milieu	(18%)
Bedrijfs- en beroepsverenigingen	(8%)

I.24 De cijfers tussen haakjes geven de percentages weer van de respondenten die deze gebieden vermelden als de gebieden waarop zij actief zijn. Deze cijfers houden rekening met het feit dat, zoals reeds gezegd, veel verenigingen op meer dan één gebied tegelijkertijd werkzaam zijn. Dit blijkt duidelijk uit het volgende diagram, dat de percentages van verenigingen laat zien waarvan de belangrijkste activiteit op één bepaald gebied betrekking heeft, maar die ook op andere gebieden actief zijn. Zoals kon worden verwacht, waren er verschillen tussen de landen, hoewel het opmerkelijk is dat sociale dienstverlening in alle landen op twee na het

meest werd genoemd (het is onwaarschijnlijk dat alleen onze steekproef dit resultaat oplevert). Er kwamen echter grotere verschillen aan het licht toen we nader ingingen op de soort maatschappelijke diensten die door de verenigingen worden verstrekt. Deze lijken immers in de diverse landen op verschillende deelgebieden te zijn gespecialiseerd, zoals gezinszorg, jeugdwerk of dienstverlening aan ouderen of gehandicapten. De laatste drie groepen werden eigenlijk het meest genoemd. Dit zou erop kunnen duiden dat de overheid zich het vaakst tot verenigingen wendt om diensten aan deze speciale groepen te verlenen.

Activiteitengebieden en voornaamste activiteitengebied - uitgedrukt in %

Grafiek:

Activiteitengebieden en voornaamste activiteitengebied - uitgedrukt in % = Werkgebieden en voornaamste werkgebied - frequentie in %

Activiteitengebieden = Werkgebieden

Sociale dienstverlening = Sociale dienstverlening

Cultuur en recreatie

Binnenlandse activiteiten = Internationale activiteiten

Gezondheidszorg = gezondheidszorg

Uitgedrukt in % = Frequentie in %

I.25 Wanneer we de cijfers voor bijvoorbeeld “cultuur en recreatie” iets nader bekijken, stellen we vast dat 41% van de verenigingen met de belangrijkste activiteit op dit gebied ook betrokken is bij andere culturele en artistieke activiteiten - 37% bij sport, 29% bij recreatie- en ontspanningsclubs en 27% bij media en communicatie. Ook verenigingen die iets anders als hun belangrijkste werkgebied opgaven, waren actief op het gebied van “cultuur en recreatie”.

I.26 Een ander voorbeeld is de “gezondheidszorg”: 36% van de verenigingen die zeiden dat hun belangrijkste activiteit in de gezondheidszorg lag, was betrokken bij revalidatie, 35% was betrokken bij de openbare gezondheidszorg en 26% was actief in

verpleeghuizen. Verpleeghuizen werden ook genoemd door bijvoorbeeld 29% van de verenigingen die “filantropie en vrijwilligerswerk” als belangrijkste werkgebied opgaven. Ten slotte was 17% van de verenigingen die voornamelijk aan “sociale dienstverlening” deed, ook actief op het gebied van “revalidatie”.

I.27 Dit “multifunctionele karakter” is kenmerkend voor de filosofie van de verenigingen en is vaak ook het gevolg van het feit dat zij in een bepaalde streek de belangrijkste bron van hulp of informatie zijn. In die zin zijn verenigingen slechts zelden uitsluitend op een bepaald gebied actief: zij richten zich vooral op mensen en hun problemen. Op deze wijze fungeren veel verenigingen eigenlijk als “one-stop-shop” voor de bewoners van een bepaald gebied of voor de groep die hun bijzondere aandacht krijgt. Zo zal een vereniging die zich bijvoorbeeld inzet voor gehandicapten, zich niet alleen bezighouden met de rechtstreekse gevolgen van een bepaalde handicap, maar vaak ook met de behoefte aan informatie en advies van haar cliënten en met de hele problematiek die hen aanbelangt en vooral met hun rechten als burger. Dit laatste is met name een belangrijk punt, zoals blijkt als men een blik werpt op het diagram: hoewel slechts 6% van de verenigingen uit de steekproef aangaf dat zij vooral werkzaam waren op het gebied van de mensenrechten, vermeldde 35% “mensenrechten” als een gebied waarop zij

actief waren. Dit multifunctionele karakter blijkt uit het hele diagram.

I.28 Toen we keken naar de uitgaven en middelen van de verenigingen die op verschillende gebieden werkzaam waren, constateerden we dat organisaties actief op het gebied van de sociale dienstverlening en gezondheidszorg de hoogste uitgaven hadden. De verenigingen en federaties die zich vooral met mensenrechten en belangenbehartiging bezighielden, hadden de laagste kosten en de minste middelen. De verenigingen/federaties met milieu en met onderwijs en onderzoek als voornaamste werkgebied konden over de meeste middelen beschikken.

I.29 Wat de “eigen middelen” van verenigingen betreft, was de belangrijkste inkomstenbron voor organisaties op het gebied van “cultuur en recreatie” de verkoop van diensten aan leden en contributies (elk goed voor 29%). Bij onderwijs en onderzoek en bij internationale activiteiten vormden overeenkomsten (respectievelijk 25% en 27%) de belangrijkste bron van zelf verworven inkomsten. In de gezondheidszorg waren dat de contributies (36%). Ook verenigingen die maatschappelijke diensten verlenen, meldden dat contributies een groot deel van hun “eigen middelen” uitmaakten (33%). Hetzelfde gold voor verenigingen actief op het gebied van burgerrechten (38%), ontwikkeling en huisvesting (31%) en milieu (35%). Liefdadigheidsorganisaties daarentegen verwerven het grootste gedeelte van hun eigen middelen door de verkoop van diensten aan leden (28%) en aan niet-leden (26%). Voor bedrijfs- en beroepsverenigingen leveren contributies verreweg de grootste bijdrage tot de categorie “eigen middelen”.

I.30 Als belangrijkste externe inkomstenbron vermelden de organisaties op alle werkgebieden een of andere vorm van subsidie. Het aandeel van subsidies in de totale externe inkomsten varieert van 31% bij liefdadigheidsverenigingen/federaties tot 73% bij bedrijfs- en beroepsorganisaties. Zoals reeds werd

opgemerkt, is ook de financiële steun van particulieren een belangrijke bron van inkomsten. Caritatieve verenigingen en federaties deelden bijvoorbeeld mee dat financiële steun van particulieren 37% van hun externe inkomsten vertegenwoordigde. Milieuverenigingen gaven aan dat dit aandeel 29% bedroeg. Op het gebied van sociale dienstverlening, onderwijs en onderzoek en internationale activiteiten maakte financiële steun van particulieren ongeveer een vijfde van de externe middelen uit. De belangrijkste uitzondering werd gevormd door de bedrijfs- en beroepsverenigingen: slechts 2% van hun externe inkomsten is van particulieren afkomstig.

Geografische reikwijdte

I.31 Toen we vroegen naar het geografische gebied dat door de verenigingen wordt bestreken, wilden we vooral nagaan hoeveel verenigingen uit onze steekproef Europa als een belangrijk zoniet als enig doelwit van hun organisatie zien. De resultaten liepen verrassend ver uiteen: in een bepaald land gaf slechts 4% van de respondenten aan een Europese dimensie te hebben, tegenover 35% in een ander land. Deze cijfers moeten echter samen worden gezien met onze bevindingen (zie hierna) over het aantal feitelijke of voorgenomen partnerschappen en over de andere activiteiten die door verenigingen op Europees niveau worden ondernomen. Opvallend is dat er weinig samenhang lijkt te bestaan tussen het belang dat organisaties hechten aan een Europese dimensie en de neiging om Europese partnerschappen te vormen.

I.32 De geografische reikwijdte die een vereniging beoogt, hangt uiteraard niet noodzakelijkerwijs nauw samen met haar organisatorische structuur. Zo kan een vereniging die internationaal actief is, best een plaatselijke basis hebben, terwijl een vereniging die binnen een bepaalde lidstaat op nationaal niveau actief is, geen enkele interesse in Europa hoeft te hebben. In de regel geldt evenwel: hoe

groter de geografische reikwijdte van een organisatie, hoe vaker zij op alle niveaus actief lijkt te zijn. Zo vonden de meeste nationale organisaties dat zij ook op lokaal en regionaal niveau actief waren, terwijl maar weinig plaatselijke organisaties oordeelden ook op nationaal niveau een rol te spelen. In het verlengde hiervan zijn de meeste verenigingen die op Europees niveau actief zijn, in feite nationaal georganiseerd.

Doelgroepen en begunstigden

I.33 We vroegen aan verenigingen met welke specifieke groep mensen hun organisatie werkte of begaan was en verzochten hen aan te geven aan wie of aan welke organisaties ze hun diensten aanboden en op welke basis. De grote meerderheid van de verenigingen en federaties definieerde hun doelgroep zeer ruim - 46% van de respondenten gaf “het grote publiek” als doelgroep op; ook “de jeugd” (37%) en “de volwassenen” (35%) werden vaak genoemd. Daartegenover staat dat slechts zeer weinig verenigingen strikter gedefinieerde groepen als hun doelgroep bestempelden. Het valt te betwijfelen of deze bevinding van enige betekenis is. Daar de verenigingen zich bij het beantwoorden van die vraag in de praktijk niet hoefden te beperken tot één groep uit de lijst, is het waarschijnlijk dat de meeste respondenten van wie de activiteiten enerzijds gericht waren op een specifieke groep (bijvoorbeeld “drugsverslaafden” of “veteranen”) en anderzijds op de gehele bevolking (om de aandacht op hun werk te vestigen of om steun te werven), zowel de specifieke groep als het “grote publiek” hebben aangekruist.

I.34 Op de vraag aan wie verenigingen diensten verlenen, luidde het antwoord in de meeste gevallen opnieuw aan “het grote publiek” (39%), gevolgd door “de doelgroep” (38%), de leden (36%) en de overheid of andere openbare organen (22%). De mate waarin deze diensten gratis dan wel tegen betaling werden verleend, verschilde naar gelang van het betrokken land en van de groep personen aan

wie de dienst werd verleend. Gratis diensten werden het meest aan het grote publiek en aan de leden verleend, terwijl te betalen diensten aan de specifieke doelgroep van de vereniging, aan cliënten of aan de overheid werden verstrekt.

I.35 In het algemeen verschaften de verenigingen/federaties meer gratis dan te betalen goederen of diensten. Het zal niet als een verrassing komen dat verenigingen en federaties die hun diensten overwegend gratis aanbieden, in sterkere mate afhankelijk zijn van externe steun dan organisaties die zich voor hun diensten laten betalen. In hoeverre de diensten gratis worden aangeboden of ervoor moet worden betaald, hangt vooral af van het werkgebied van de vereniging. Zo is het bij steunverlening aan daklozen waarschijnlijk dat gratis (of in ieder geval zeer goedkope) goederen en diensten worden verschaft, terwijl het redelijk lijkt betaling te vragen voor bijvoorbeeld volwassenenonderwijs. Hetzelfde geldt voor sportclubs, die duur materiaal nodig kunnen hebben of een prestigezaak zijn. Deze zullen minder gratis voordelen bieden dan verenigingen die zich bezighouden met sociale dienstverlening, vooral als het om een betrekkelijk informele vorm van dienstverlening gaat.

Deze bevindingen in combinatie met die over de inkomstenbronnen van verenigingen geven een duidelijk beeld van het belangrijke herverdelingseffect dat van deze organisaties uitgaat.

Partnerschappen tussen verenigingen en stichtingen die de gehele Europese Gemeenschap omspannen

I.36 Vanwege de gebruikte methode bevatte onze steekproef ongetwijfeld een groter aantal verenigingen die op Europees niveau actief zijn dan een meer wetenschappelijke steekproef. De cijfers leveren niettemin een indrukwekkend bewijs van de mate waarin de sector zich reeds begint te verenigen binnen de hele Gemeenschap: 50% van de verenigingen die de desbetreffende vraag beantwoordde - of bijna

een kwart van de totale steekproef - gaf aan reeds betrokken te zijn bij grensoverschrijdende activiteiten in een of andere partnerschapsvorm met ingezetenen of organisaties uit andere landen van de Gemeenschap.

I.37 Aangezien het initiatief voor de meeste van de bekende netwerken die reeds op Europees niveau werkzaam zijn, werd genomen door landen uit het noorden van de Gemeenschap, had men kunnen verwachten dat de neiging om partnerschappen te vormen in het zuiden minder uitgesproken zou zijn dan in het noorden. De bevindingen bleken deze veronderstelling echter niet te bevestigen: er waren weliswaar moeilijk te verklaren verschillen tussen de landen, maar het algemene beeld in het noorden wekt niet veel af van dat in het zuiden.

I.38 Vooruitblikkend stelde 46% van onze respondenten dat zij op een bepaald moment in de toekomst grensoverschrijdende partnerschappen willen aangaan. Interessant is dat uit een analyse per land is gebleken dat juist in die landen waar het aantal partnerschappen tot dusverre onder het gemiddelde bleef, de verenigingen de grootste ambities voor de toekomst hebben. Met andere woorden de verenigingen in de landen die nu een achterstand hebben wat het werken op Europees niveau betreft, lijken vastbesloten die achterstand in te halen.

I.39 Van de verenigingen die reeds in partnerschapsverband opereren, was 27% actief in de “sociale dienstverlening”, 14% op het gebied van “cultuur en recreatie”, 13% in “internationale activiteiten”, 11% op het gebied van “onderwijs en onderzoek” en 10% in “ontwikkeling en huisvesting”. Opnieuw bleek dat verenigingen die op gebieden werkzaam zijn waar tot dusver nog maar weinig partnerschappen zijn gevormd, grotere toekomstige ambities hebben ten aanzien van grensoverschrijdende werkzaamheden: maar liefst 75% van de verenigingen uit onze steekproef die actief zijn op het gebied van “ontwikkeling en huisvesting” gaf bijvoorbeeld

aan plannen te hebben om in de toekomst partnerschappen aan te gaan. Slechts 22% van de verenigingen in de gezondheidszorg daarentegen deelde mee dat zij van plan waren aan een partnerschap deel te nemen. Het is niet uitgesloten dat dit samenhangt met het feit dat veel verenigingen in feite openbare diensten verlenen en dat bovendien op een zeer sterk gereguleerd gebied. In deze omstandigheden kunnen partnerschappen de verenigingen niet genoeg te bieden hebben en dus voor hen minder aantrekkelijk zijn.

Problemen bij het vormen van partnerschappen

I.40 Iets meer dan de helft van de verenigingen die bij partnerschappen betrokken zijn, geeft aan dat ze problemen hebben gehad bij het opzetten of besturen van hun partnerschappen. De bevindingen waren grosso modo als volgt:

fiscaal	21%
juridisch	19%
administratief	29%
communicatie	51%
overige	35%

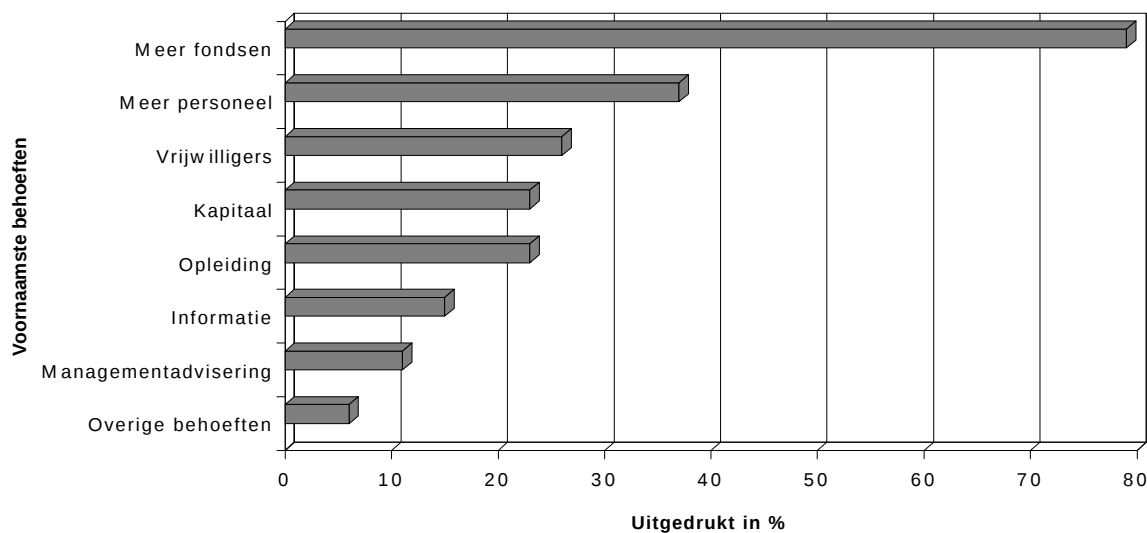
In de tabel wordt het percentage respondenten vermeld dat op dat soort problemen stuit. Er waren slechts weinig verschillen waarneembaar tussen nationale, regionale of lokale organisaties, hoewel kleinere organisaties minder met problemen lijken te worden geconfronteerd dan grotere. Het meest opvallende resultaat is uiteraard de mate waarin “communicatie” voor problemen heeft gezorgd, hoewel ook de mate van juridische en fiscale problemen niet gering is. Naar alle waarschijnlijkheid worden althans de juridische moeilijkheden grotendeels weggenomen door het voorgestelde statuut van de Europese vereniging. De taal vormt waarschijnlijk de grootste hindernis voor “communicatie”, maar er zijn hier waarschijnlijk ook andere complicerende culturele factoren in het spel, zoals een verkeerd idee van de rol en betekenis

van de sector in de verschillende landen en van de wijze waarop organisaties functioneren, een gebrek aan inzicht in culturele, juridische en fiscale achtergronden, het bestaan van verschillende werkwijzen enz.

De belangrijkste toekomstige behoeften van verenigingen

I.41 We vroegen aan de respondenten wat naar hun mening de belangrijkste toekomstige behoeften van de verenigingen waren. De resultaten volgen hierna.

De vooraamste behoeften van Europese verenigingen/federaties

Grafiek:

De vooraamste behoeften = De voornaamste behoeften

Meer personeel = Meer betaald personeel

Vrijwilligers = Meer vrijwilligers

Managementadvisering = Managementadvies

Uitgedrukt in % = Frequentie

Uit de resultaten blijkt dat de behoefte aan meer geld en meer personeel, maar vooral aan meer geld zich overal min of meer doet gevoelen. Deze behoefte bestaat in alle lidstaten, hoewel verenigingen in armere landen - waar de sector vaak niet zo goed ontwikkeld is - hun relatief gebrek aan geld vaak scherper voelen. Verenigingen zijn over het geheel genomen niet kapitaalintensief en het komt derhalve ook niet als een verrassing dat er geen vergelijkbare

behoefte aan meer kapitaal bestaat. Niettemin noemde bijna een kwart van onze respondenten kapitaal als een behoefte.

I.42 De behoefte aan meer betaald personeel lijkt het meest aanwezig te zijn bij oudere verenigingen (opgericht tussen 1945 en 1950): jongere verenigingen lijken daarentegen meer behoefte te hebben aan informatie en managementadvies. De behoefte aan meer vrijwilligers was zeer algemeen, maar was vooral opvallend bij verenigingen in de “gezondheidszorg” en om duidelijke redenen bij verenigingen uit de categorie “filantropie en vrijwilligerswerk”. De behoefte aan meer opleiding werd door bijna een kwart van de respondenten genoemd en lijkt door verenigingen op alle werkgebieden en van alle leeftijden te worden gevoeld.

<i>Punten voor de Commissie: ontwikkeling van de sector op Europees niveau</i>

I.43 Ten slotte vroegen we de respondenten of er punten waren die zij onder de aandacht van de Commissie wensten te brengen en of zij voorstellen hadden over de wijze waarop de Commissie de ontwikkeling van de sector op Europees niveau zou kunnen ondersteunen. De antwoorden liepen ver uiteen en varieerden van een eenvoudig verzoek om “erkenning” in een vrij algemene betekenis (van de non-profit sector of van een specifieke organisatie) tot betrekkelijk ingewikkelde voorstellen voor veranderingen in of uitbreidingen van het beleid van de Europese Gemeenschap.

BIJLAGE II - OVERZICHT VAN HET JURIDISCH EN FISCAAL KADER VOOR VERENIGINGEN EN STICHTINGEN

II.1 Hierna volgt een overzicht van de rechts- en belastingpositie van de verenigingen en stichtingen in elk van de lidstaten. Overeenkomstig de definitie in punt 2.3 worden de in sommige lidstaten bestaande “economische” verenigingen, die commerciële of andere winstgevendende activiteiten mogen ontplooiën, hier buiten beschouwing gelaten. De verschillende vormen van de particuliere stichting werden evenmin in aanmerking genomen.

Rechtspositie

II.2 De vrijheid om een vereniging op te richten, er lid van te worden en ze ook weer te verlaten, is tegenwoordig een recht (normaal gesproken vastgelegd in de grondwet) in alle lidstaten van de Gemeenschap. Het recht van vereniging is uiteraard ook vastgelegd in het Europees Verdrag tot bescherming van de Rechten van de Mens⁹. In het algemeen is het voor ingezetenen van een lidstaat mogelijk om overal in de Gemeenschap een vereniging of stichting op te richten, hoewel sommige lidstaten voorschrijven dat er een minimumaantal eigen burgers of ingezetenen bij betrokken moet zijn¹⁰. Sommige lidstaten hebben echter speciale bepalingen om het juist voor buitenlandse burgers mogelijk te maken verenigingen op te richten die, hoewel ze aan dezelfde nationale registratie- of publicatieverplichtingen als iedere andere vereniging moeten voldoen, toch worden geleid op grond van de interne regelgeving in het land waar de oprichters vandaan komen.

⁹ Artikel 16 van het EVRM staat toe dat van het recht van vereniging wordt afgeweken als het gaat om een politieke activiteit van burgers uit derde landen.

¹⁰ Dit is eigenlijk in strijd met de artikelen 6 en 52 van het Verdrag betreffende de Europese Unie.

II.3 In het algemeen kan worden gesteld dat waar rechtsstelsels een onderscheid maken tussen publiek- en privaatrecht, zowel verenigingen als stichtingen tot het privaatrecht behoren. Niet alle lidstaten geven een expliciete definitie van verenigingen en stichtingen en ze maken ook niet allemaal een fundamenteel juridisch onderscheid tussen verenigingen enerzijds en stichtingen anderzijds. Ten behoeve van dit onderzoek kunnen verenigingen echter worden gezien als groepen particulieren die zijn samengekomen voor een niet-winstgevend doel van algemeen belang. Stichtingen zijn daarentegen entiteiten belast met het beheer van activa in de vorm van een schenking of een regelmatige, vaste bron van inkomsten bestemd voor doelen van algemeen belang.

II.4 Het gedeelte van de sector dat hier van belang is, is dus noch geheel privaatrechtelijk, noch geheel publiekrechtelijk van aard. Bijgevolg moet eerst wettelijk een onderscheid kunnen worden gemaakt tussen het specifieke werkterrein van verenigingen en stichtingen en het terrein dat wordt bestreken door de zuiver privaatrechtelijke activiteiten, door de overheid of door commerciële bedrijven en andere vormen van winstgevendende ondernemingen. In de Gemeenschap werd dit ofwel **op formele wijze** bereikt - door het stellen van de basisvoorwaarden op het gebied van interne organisatie en bestuur waaraan organisaties zonder winstoogmerk moeten voldoen; ofwel door het vastleggen van **doelstellingen** - door aan te geven welke werkgebieden van algemeen belang worden geacht en door andere regels vast te stellen die bepalen hoe de non-profit status van de organisatie moet worden gewaarborgd.

II.5 In het algemeen is de eerste aanpak (het definiëren van non-profit organisaties aan de hand van hun formele kenmerken) typerend voor het gecodificeerde recht en de tweede (het karakteriseren van het gebied van de non-profit activiteit van algemeen belang (“liefdadigheid”) aan de hand van het doel van de activiteit zelf) het basiskenmerk van de common law.

II.6 Veel commentatoren maken een scherp onderscheid tussen deze twee benaderingen. De juridische tradities die eraan ten grondslag liggen, zijn onbetwistbaar zeer verschillend. In de praktijk mag het verschil in aanpak echter niet worden overdreven. Veel rechtsstelsels bevatten speciale wettelijke bepalingen voor verenigingen met bepaalde doelstellingen die worden beschouwd als zijnde van algemeen belang. In combinatie met de verschillende niveaus van belastingverlichting leidt dit ertoe dat de organisaties in veel lidstaten in de praktijk aan de hand van zowel hun formele structuur als hun doelstellingen worden gedefinieerd. In de praktijk is het dus zo dat de basisbepalingen van de wet op stichtingen (en met name waar de nadruk ligt op het beheer van activa, met alles wat dit impliceert) in landen met gecodificeerd recht zeer sterk lijken op die in landen waar de common law wordt toegepast. De duidelijke gelijkenis kan wellicht uit historisch oogpunt worden verklaard. De common law met betrekking tot liefdadigheid heeft een lange traditie achter de rug en heeft nooit een fundamenteel onderscheid gemaakt tussen verenigingen en stichtingen: het zijn beide liefdadigheidsinstellingen. Omdat de stichting de oudste vorm is, werd de wet later blijkbaar zonder noemenswaardige veranderingen ook op verenigingen toegepast. Daartegenover staat dat vele landen met een gecodificeerd recht niet dezelfde continuïteit hebben gekend, met als resultaat dat de wetten op verenigingen en stichtingen er uiteenlopen.

II.7 Verenigingen kunnen zowel met als zonder rechtspersoonlijkheid voorkomen. Beide vormen worden in alle rechtsstelsels aangetroffen. Er mag worden aangenomen dat de meerderheid van de verenigingen in de Gemeenschap geen rechtspersoonlijkheid heeft. Hieraan zijn enkele nadelen verbonden: het is niet altijd gemakkelijk voor de vereniging om de benodigde middelen te verkrijgen en de bestuurders of beheerders onder wier naam de activiteiten van de vereniging worden ontplooid, kunnen in de onaangename situatie terechtkomen dat zij hoofdelijk aansprakelijk

worden gesteld. In de meeste gevallen heeft de wet echter wegen gevonden om deze nadelen te beperken - bijvoorbeeld door de wet op vertegenwoordiging of door middel van een gezamenlijk fonds waaraan leden bijdragen en waarop crediteuren als eerste een beroep kunnen doen. In de meeste rechtsstelsels lijkt een vereniging zonder rechtspersoonlijkheid toch als vereniging te kunnen deelnemen aan de rechtsgang (dat wil zeggen onder de eigen naam in plaats van onder de naam van een verantwoordelijk bestuurslid).

II.8 In landen met gecodificeerd recht verkrijgen verenigingen meestal rechtspersoonlijkheid door de openbaarmaking in het officiële publicatieblad van de met de wet in overeenstemming zijnde statuten samen met een lijst van (bestuurs)leden. De rechtspersoonlijkheid (of, nauwkeuriger geformuleerd, de registratie van de status van de vereniging) kan worden geweigerd op grond van het feit dat de statuten strijdig zijn met de wet. Een weigering om een vereniging onder deze omstandigheden te registreren, is een zuiver administratieve zaak en houdt geen enkel politiek oordeel in over de status van de organisatie. Er moet hier dus een duidelijk onderscheid worden gemaakt tussen deze omstandigheden en die waaronder organisaties een speciale status voor belastingdoeleinden wordt geweigerd (zie punt II.14 en II.15). De statuten (en vaak een volledige of gedeeltelijke ledenlijst) moeten worden geregistreerd bij een plaatselijke rechtbank, bij het bevoegde ministerie of bij de bevoegde regionale of plaatselijke overheidsinstantie. Alle stichtingen bezitten rechtspersoonlijkheid. Ook hier wordt deze gewoonlijk verkregen door de openbaarmaking van de statuten enz. Anders dan verenigingen moeten stichtingen in het algemeen echter een voorafgaande controle ondergaan waarbij wordt onderzocht of de statuten volledig stroken met de wet, of de opvolging van de bestuursleden goed is geregeld (omdat stichtingen vaak “voor onbepaalde tijd” worden opgericht) en of de begrote middelen

voldoende zijn om hun doelstellingen te bereiken.

II.9 In landen waar de common law wordt toegepast, is er voor verenigingen noch stichtingen een speciale vorm van rechtspersoonlijkheid. In plaats daarvan kunnen organisaties die het gemak of de bescherming van rechtspersoonlijkheid wensen, kiezen uit een aantal verschillende vormen naar gelang van de activiteiten die ze ontplooiën. Verreweg de meest gebruikte rechtsvorm is de zogenaamde “company limited by guarantee” - in feite een vennootschap die geen winst uitkeert -, maar er bestaan nog andere vormen, zoals de “woningbouwvereniging” of de zogenaamde “friendly society” (vereniging voor onderlinge bijstand). Er zijn ook (betrekkelijk zeldzame) voorbeelden van liefdadigheidsverenigingen en -stichtingen die rechtspersoonlijkheid hebben verkregen bij Royal Charter (Koninklijk Handvest) of bij een speciale Act of Parliament (een formele, door het parlement aangenomen wet).

II.10 Er bestaat altijd wel een of andere methode om rechtspersoonlijkheid te verkrijgen, maar de resulterende handelingsbevoegdheid is niet altijd even groot. In sommige lidstaten is de handelingsbevoegdheid in feite onbegrensd (voor zover de betrokken organisatie ten minste in overeenstemming met haar statuten handelt). In andere daarentegen kunnen verenigingen noch stichtingen schenkingen en erfenissen ontvangen of onroerende goederen bezitten zonder de uitdrukkelijke toestemming van het bevoegde overheidsorgaan.

II.11 Er zijn ook verschillen wat betreft de moeilijke kwestie in hoeverre verenigingen en stichtingen (maar met name verenigingen) economische activiteiten kunnen ontplooiën zonder hun belastingvoordelen te verliezen. In alle lidstaten is enige mate van economische activiteit toegestaan, waarbij vaak de regel wordt toegepast dat een dergelijke activiteit niet de voornaamste activiteit van de vereniging mag zijn. Daarmee wordt bedoeld dat deze niet in het belang van de vereniging zelf mag worden

ondernomen, maar voor een niet-winstgevend doel. Het moet bovendien om een activiteit gaan die bevooronderlijk is voor de doelstellingen van de vereniging, in die zin dat de activiteit rechtstreeks verband moet houden met de doelstellingen van de vereniging en niet slechts ondernomen mag worden om de algemene financiële situatie van de vereniging te verbeteren. Overeenkomstig het verbod op winstuitkering dat voor alle verenigingen geldt, moeten de overschotten die een economische activiteit heeft opgebracht, uiteraard worden aangewend voor de verwezenlijking van de doelstellingen van de vereniging. In sommige rechtsstelsels kan een vereniging of stichting haar inkomsten aanvullen door het oprichten of verwerven van een geheel gescheiden commerciële onderneming, die haar inkomsten dan overhevelt naar de moederorganisatie.

Wat mededinging betreft, zullen alle regels worden nageleefd, rekening houdend met de specifieke kenmerken van de sector.

Belastingheffing

II.12 Alle lidstaten kennen aan bepaalde verenigingen - algemeen genomen de verenigingen met doelstellingen die van algemeen belang worden geacht - een vermindering van de directe belastingen toe. Dit gebeurt door hen vrij te stellen van de belastingen die moeten worden betaald door bedrijven en andere commerciële ondernemingen, door een lagere belasting te heffen dan op de bedrijven of door een drempel voor de minimuminkomsten in te stellen waaronder geen belasting hoeft te worden betaald. Deze vormen van belastingverlichting sluiten elkaar niet noodzakelijkerwijze uit. Verenigingen zijn weliswaar vrijgesteld van vennootschapsbelasting, maar moeten in plaats daarvan soms inkomstenbelasting betalen. In sommige lidstaten bestaat er gehele of gedeeltelijke vrijstelling van onroerendgoedbelasting op het vastgoed dat verenigingen en stichtingen bezitten of gebruiken. Bovendien, maar dit komt zelden

voor, kan een gedeeltelijke verlichting van de loonbelasting worden toegekend.

II.13 Hoewel aan sommige categorieën verenigingen en stichtingen bijna overal belastingverlichtingen worden toegekend, loopt de aanpak in de verschillende lidstaten nogal uiteen. Dit geldt ook voor de mate waarin belastingverlichting wordt toegekend aan organisaties die op verschillende gebieden werkzaam zijn. In sommige rechtsstelsels vallen verenigingen en stichtingen in principe onder hetzelfde belastingstelsel als bedrijven en komen zij niet voor een vermindering van de directe belastingen in aanmerking, tenzij ze voor belastingdoeleinden individueel door de bevoegde overheidsinstanties worden erkend ofwel als bij wet wordt erkend dat zij bepaalde doelstellingen hebben die recht geven op belastingvoordelen. In andere rechtsstelsels (en met name die waar verenigingen en stichtingen worden gedefinieerd als instellingen van algemeen belang) is belastingverlichting een recht. Dit recht kan de vereniging echter worden ontnomen wanneer wordt geoordeeld dat zij commerciële of lucratieve activiteiten ontplooit buiten de grenzen vastgelegd in de wet of de jurisprudentie. In dergelijke omstandigheden kan de organisatie haar bevoorrechte belastingstatus geheel worden ontnomen. Een andere mogelijkheid is dat de belastingvermindering alleen niet meer geldt voor de activiteiten die als winstgevend worden beschouwd.

II.14 Er bestaan niet alleen verschillen in aanpak, ook de wijze waarop de lidstaten het werkgebied afbakenen dat zij van algemeen belang achten, loopt sterk uiteen. Er zijn dan ook aanzienlijke verschillen in de belastingverlichting waarvoor op verschillende gebieden werkzame verenigingen en stichtingen in aanmerking komen. In sommige rechtsstelsels wordt het gebied van algemeen belang voor het toekennen van belastingverlichting zeer algemeen en ruim gedefinieerd en omvat het bijvoorbeeld ook elke activiteit van openbaar nut of welzijn. Dergelijke rechtsstelsels kennen gewoonlijk een volledige belastingvermindering toe aan alle organisaties die aan dit criterium

voldoen. Andere lidstaten volgen een wat limitatiever aanpak. Zo komt in een bepaalde lidstaat momenteel alleen een klein aantal organisaties die in de wet met naam worden genoemd voor belastingverlichting in aanmerking. Nog andere lidstaten hanteren daarentegen zowel een limitatieve aanpak als een aanpak waarbij ook een onderscheid wordt gemaakt tussen verschillende organisaties, met als gevolg dat er slechts een zeer beperkte belastingvermindering aan alle organisaties zonder winstoogmerk wordt toegekend. Verdergaande verminderingen worden voorbehouden voor organisaties die op een beperkt aantal gebieden werkzaam zijn - zoals gezondheidszorg, cultuur of sociale dienstverlening - en moeten voldoen aan strikte beheers- en verantwoordingsverplichtingen. Voor een dergelijke speciale belastingstatus is administratieve en politieke goedkeuring vereist en in sommige lidstaten lijkt een dergelijke goedkeuring steeds minder vaak te worden gegeven.

Belastingverlichting voor schenkers

II.15 Alle lidstaten kennen een bepaalde belastingverlichting toe aan schenkers van giften aan verenigingen en stichtingen, ongeacht of het om natuurlijke personen, vennootschappen of andere organisaties gaat. De belastingverlichting kan de vorm aannemen van een maximumbedrag binnen een belastingjaar of van een maximumgedeelte (uitgedrukt in een percentage) van het bruto- of netto-inkomen van een particulier. Voor vennootschappen gelden meestal soortgelijke regelingen: de belastingverlichting neemt doorgaans de vorm aan van een maximumbedrag of van een maximumgedeelte van de bruto- of nettowinst. Er kan een minimumbedrag of -gedeelte worden opgelegd en voor vennootschappen kan de maximale schenking op basis van de omzet in plaats van de winst worden berekend.

II.16 In sommige lidstaten wordt een belastingverlichting toegekend aan schenkers van giften aan alle verenigingen en stichtingen

die actief zijn op het in ruime zin gedefinieerde gebied van algemeen belang. In andere lidstaten worden meer beperkende criteria toegepast: de aan schenkers toegekende belastingverlichting wordt beperkt tot giften aan verenigingen die zelf een speciale belastingstatus hebben. Het is zelfs zo dat, wanneer verenigingen de vereiste status niet hebben, ze in deze lidstaten normaal gesproken helemaal geen giften mogen ontvangen (zie punt II.10). In rechtsstelsels waar verenigingen of stichtingen normaal gesproken een beperkte handelingsbevoegdheid hebben, kan van verenigingen die een algemene toelating hebben om schenkingen te ontvangen, niettemin worden verlangd dat zij binnen een bepaalde periode afstand doen van giften in de vorm van onroerende goederen. In sommige lidstaten kan er belasting worden geheven over de door de vereniging of stichting ontvangen gift.

II.17 Lidstaten nemen ook een verschillende houding aan ten aanzien van erfenissen. In sommige lidstaten staat het natuurlijke personen vrij om hun erfenis geheel of gedeeltelijk na te laten aan een door hen gekozen vereniging of stichting, en hoewel dit minder vaak lijkt voor te komen dan in het verleden, wordt het nog steeds vaak gedaan. Ze kunnen ook een nieuwe organisatie oprichten - veelal een stichting - met een doel dat hen nauw aan het hart ligt. Dergelijke testamentaire schenkingen zijn meestal vrijgesteld van belastingen, zowel voor de schenker als voor de ontvangende organisatie. In de landen waar verenigingen en stichtingen echter een beperkte handelingsbevoegdheid hebben, kan het onmogelijk zijn om meer dan een symbolisch gedeelte van een erfenis aan een vereniging of stichting na te laten, tenzij de ontvangende organisatie de vereiste toelating van de autoriteiten heeft verkregen. Het testamentair nalaten van een erfenis kan soms nog verder worden bemoeilijkt door het strenge erfenisrecht of door de eis dat er aanzienlijke middelen moeten worden gereserveerd voordat men een stichting kan oprichten.

Indirecte belastingen

II.18 Artikel 13A, lid 1, van de Zesde Richtlijn 77/388/EEG van 17 mei 1977¹¹ stelt dat de lidstaten “bepaalde activiteiten van algemeen belang” van BTW moeten vrijstellen. Het betreft onder meer ziekenhuis- en gezondheidszorg, goederen en diensten die nauw verbonden zijn aan welzijns- en maatschappelijk werk of de bescherming van kinderen en jongeren, onderwijs en opleiding voor jongeren enz.¹². Veel verenigingen en stichtingen zijn vanzelfsprekend betrokken bij het verlenen van juist deze diensten, zodat hun transacties worden vrijgesteld van BTW op voorwaarde dat de organisatie in kwestie daartoe van tevoren de toestemming heeft gekregen van de lidstaat waarin zij is gevestigd. Dat wil zeggen dat verenigingen en stichtingen worden vrijgesteld van de verplichting BTW-aangifte te doen en geen BTW aan klanten hoeven aan te rekenen of omzetbelasting hoeven te betalen. Voorts kunnen de lidstaten krachtens artikel 13A, lid 2, een aantal voorwaarden verbinden aan het toekennen van de genoemde vrijstellingen aan een organisatie (met uitzondering van die welke onder het publiek recht vallen). Doel van deze voorwaarden is te waarborgen dat de vrijgestelde organisaties bonafide organisaties zonder winstoogmerk zijn en dat hun activiteiten de concurrentiepositie van belastingplichtige commerciële ondernemingen niet aantasten. Op het eerste gezicht lijkt de mogelijkheid om voorwaarden te stellen bij het verlenen van vrijstellingen genoeg ruimte te laten voor verschillen in de behandeling van verenigingen, maar in de praktijk blijken alle lidstaten, op een enkele uitzondering na, de vrijstellingen van artikel 13 te hebben overgenomen.

¹¹ Bekend als de Zesde Richtlijn. Deze regelt de harmonisatie van de wetten in de lidstaten met betrekking tot de omzetbelasting en introduceert een algemeen systeem voor het heffen van BTW en een uniforme basis voor het vaststellen van de BTW-grondslag.

¹² Voor deze vrijstellingen gelden bepaalde voorwaarden (zie artikel 13A, lid 1, sub b), g), h), i)); zij worden niet automatisch verleend.

II.19 Behalve de hiervoor genoemde vrijstellingen geldt in een aantal lidstaten voor sommige leveringen en diensten een “nultarief”. Hiervan kunnen organisaties zonder winstoogmerk profiteren om de voorbelasting terug te vorderen.

BIJLAGE III - HET JURIDISCH EN FISCAAL KADER VOOR VERENIGINGEN EN STICHTINGEN

BELGIË

Verenigingen

RECHTSPOSITIE

- 1 Is het recht van vereniging vastgelegd in de wet?
Ja: in artikel 27 van de herziene Grondwet van 1994.
- 2 Definitie
Een vereniging in strikte zin is een overeenkomst waarbij verschillende mensen materiële middelen inbrengen ten behoeve van een doel dat er niet in bestaat winst te behalen of te verdelen. (Een vereniging houdt in dat het gemeenschappelijk bestaan enige tijd aanhoudt).
- 3 Minimumaantal oprichters
Drie (voor VZW's).
Twee voor Internationale Verenigingen naar Belgisch en naar buitenlands recht.
- 4 Soorten verenigingen
De de facto vereniging (niet opgericht in een van de door de wetgever aangegeven vormen, bezit geen rechtspersoonlijkheid).
VZW (Vereniging Zonder Winstoogmerk), in de wet van 27 juni 1921 gedefinieerd als een organisatie die geen handels- of industriële transactie sluit en waarvan de leden geen lucratieve doeleinden nastreven.
IV (Internationale Vereniging naar Belgisch recht) beperkt tot verenigingen met menslievende, godsdienstige, wetenschappelijke, artistieke of pedagogische doeleinden (wet van 25 oktober 1919).

- Internationale Vereniging naar buitenlands recht, dezelfde doelstellingen als de IV naar Belgisch recht (overeenkomstig artikel 8 van de wet van 25 oktober 1919, waarbij een IV met hoofdkantoor in het buitenland een kantoor in België mag openen).
- 5 Vereisten inzake de nationaliteit van de leden
VZW: 3/5 moet in het bezit zijn van de Belgische nationaliteit of in België woonachtig zijn (gevestigd en ingeschreven in de bevolkingsregisters), anders kan de vereniging zich ten aanzien van derden niet op haar rechtspersoonlijkheid beroepen en kunnen die derden dat tegen haar aanvoeren.
IV (naar Belgisch recht): ten minste één bestuurslid met de Belgische nationaliteit, geen enkele voorwaarde voor gewone leden.
IV (buitenlands recht): geen bijzondere voorwaarden.
 - 6 Verkrijging van rechtspersoonlijkheid
VZW: door publicatie van de statuten samen met naam, voornaam, beroep en adres van de bestuursleden van de vereniging in de bijlagen bij het Belgisch Staatsblad.
IV (naar Belgisch recht): bij Koninklijk Besluit (uittreksel gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad); rechtspersoonlijkheid geldig ten aanzien van derden tien dagen na de publicatie van de statuten samen met naam, voornaam, beroep en adres van de bestuursleden in de bijlagen bij het Belgisch Staatsblad.
IV (naar buitenlands recht): rechtspersoonlijkheid geldig ten aanzien van derden tien dagen na de publicatie van de statuten samen met dezelfde gegevens als die welke van een IV naar Belgisch recht worden verlangd (inclusief adres van het kantoor in België), in de bijlagen bij het Belgisch

Staatsblad. Deze publicatie vergt een voorafgaande "erkenning" door de regering.

7 Handelingsbevoegdheid

- Onroerend goed:

Voor alle soorten verenigingen is alleen het permanente bezit toegestaan van de onroerende goederen die strikt noodzakelijk zijn voor het verwezenlijken van hun doelstellingen (uitbreiding van de bevoegdheid voor de universitaire faculteit Notre-Dame de la Paix van Namen en voor de faculteit Saint-Louis in Brussel).

- Schenkingen:

VZW: de aanvaarding van schenkingen in roerend goed (inclusief geld) met een waarde van meer dan 400 000 BEF en van onroerend goed moet bij Koninklijk Besluit worden toegestaan;

IV: de aanvaarding van gelijk welke schenking (ongeacht de waarde ervan) moet bij Koninklijk Besluit worden toegestaan;

Er is geen toestemming vereist voor: goederen overgedragen van de ene VZW aan de andere VZW ter bevordering van de uitvoering van een soortgelijke activiteit als die van de schenker, schenkingen door openbare instellingen aan een VZW, opbrengsten van collectes enz.

8 Zijn er voorgeschreven statuten?

VZW: geschreven stuk (authentieke of onderhandse akte) vereist dat een aantal elementen moet bevatten, waaronder het doel van de oprichting (artikel 2 van de wet van 1919).

IV (naar Belgisch recht): idem (de statuten moeten de in artikel 2 van de wet van 1919 bedoelde elementen bevatten).

IV (naar buitenlands recht): zoals bij IV (naar Belgisch recht), plus het adres van het kantoor in België; kunnen voorts in

België alle rechten uitoefenen die hun krachtens de in hun land van herkomst geldende rechtsvoorschriften zijn verleend.

9 Registratieverplichtingen

Niet als zodanig, maar zie ook de publicatievereisten hierboven (punt 6). Door het ministerie van Justitie wordt een lijst van internationale verenigingen bijgehouden.

10 Commerciële activiteiten

Onduidelijk. In theorie zijn deze niet toegestaan, maar in de praktijk worden ze wel gedoogd mits het niet de voornaamste activiteiten zijn (niet voor zichzelf maar voor een niet-winstgevend doel), en de activiteit ondergeschikt is aan het voornaamste doel. (Ondergeschikt betekent rechtstreeks verbonden met de doelstellingen van de vereniging en niet slechts ondernomen om de financiële positie van de vereniging te verbeteren; eventuele winsten worden aangewend voor de doelstellingen van de vereniging.)

11 Bestemming van middelen bij vereffening
Voor belangeloze doeleinden, in principe zoals bepaald in de statuten.

FISCALE POSITIE

INDIRECTE BELASTINGEN

12 Artikel 13 van de zesde BTW-Richtlijn

Alle krachtens artikel 13 op verenigingen toepasbare vrijstellingen zijn van kracht. De organisaties moeten voldoen aan de criteria van artikel 13A, lid 2, sub a).

13 Overige specifieke vrijstellingen

Geen. Er bestaat een lager tarief (6%) voor voertuigen voor het vervoer van gehandicapten, zieken, gewonden of blinden, voor dagelijkse of wekelijkse publicaties met algemene informatie en voor "recyclingproducten".

14 Nultarieven

Ja.

DIRECTE BELASTINGEN

15 Algemene positie

A. Inkomstenbelasting

In het algemeen niet onderworpen aan vennootschapsbelasting, tenzij de activiteiten worden beschouwd als commercieel of winstgevend buiten de door de wet (art. 182 van het Wetboek Inkomstenbelasting WIB) of de jurisprudentie gestelde grenzen. De verenigingen vallen onder de voor hen gunstiger rechtspersonenbelasting (WIB, art. 220 tot en met 226), inclusief met name de inkomstenbelasting en de roerende en onroerende voorheffing, tenzij het gebouw wordt gebruikt voor godsdienstige, pedagogische, medische, sociale of caritatieve doeleinden.

B. Diverse

Er zijn “compenserende successierechten” van 0,17% verschuldigd over het totale vermogen van de vereniging in België. De belasting op schenkingen aan Belgische verenigingen is beperkt tot 8% (1,1% wanneer de schenker een andere VZW of IV is, een erkende onderlinge maatschappij, een instelling van openbaar nut of een beroepsorganisatie). De successierechten op de aan hen vermaakte legaten zijn beperkt tot 8,8%.

16 Erkenning van verenigingen voor belastingdoeleinden

Het Wetboek Inkomstenbelasting (WIB, art. 104, par. I, 3 tot en met 5) staat de fiscale aftrekbaarheid toe van de schenkingen aan bepaalde instellingen en organisaties – met name die welke zijn opgericht in de vorm van verenigingen of stichtingen – die zijn erkend bij wet of bij Koninklijk of Ministerieel Besluit. De erkenning bij Besluit geldt voor (maximaal) drie jaar en kan worden verlengd. Officieel erkende instellingen

zijn doorgaans vrijgesteld van roerende en onroerende voorheffing. In sommige gevallen blijft uitdrukkelijke toestemming vereist voor de aanvaarding van aftrekbare schenkingen door erkende instellingen die zijn opgericht in de vorm van verenigingen of stichtingen (zie punt 7 hierboven).

17 Erkenningscriteria

Om te worden erkend, dient een instelling rechtspersoonlijkheid te bezitten, mag zij zelf of mogen haar leden geen enkel winstgevend doel nastreven, moet zij haar rekeningen openbaar maken, moet zij actief zijn op het nationaal niveau of op het niveau van een van de culturele gemeenschappen, moet zij de lijst van schenkers aan de belastingdienst verstrekken en mag zij niet meer dan 20% van haar begroting aan administratieve kosten besteden.

18 Voor belastingvoordelen in aanmerking komende doelstellingen

Naast de wettelijk erkende instellingen dienen de erkende organisaties hun activiteiten te verrichten op gebieden zoals cultuurbetereiding (bibliotheken, particuliere radio- en tv-zenders, musea, sport-, toerisme- en vrije-tijdverenigingen), wetenschappelijk onderzoek, ontwikkelingshulp of maatschappelijk werk.

19 Schenkingen door particulieren

De bepalingen inzake fiscale aftrekbaarheid gelden alleen voor schenkingen aan erkende instellingen (inclusief verenigingen en stichtingen). Fiscaal aftrekbaar: maximaal 10% van het totale belastbare inkomen tot een maximum van 10 miljoen BEF (geïndexeerd). Voor schenkingen van belangrijke kunstwerken aan musea wordt de fiscaal aftrekbare waarde door de regering vastgesteld.

20 Schenkingen door bedrijven

De bepalingen inzake fiscale aftrekbaarheid gelden alleen voor schenkingen aan erkende instellingen (inclusief verenigingen en stichtingen). Fiscaal aftrekbaar: maximaal 5% van de netto bedrijfswinst tot een maximum van 20 miljoen BEF (niet-geïndexeerd).

VERANTWOORDING EN TOEZICHT

21 Verantwoording

Zie punt 17 hierboven voor erkende verenigingen. Andere verenigingen hoeven hun rekeningen niet openbaar te maken. Over het algemeen interne controle door de leden en externe verificatie door de belastingdienst.

Om bij Koninklijk Besluit toelating te krijgen een schenking in ontvangst te nemen, moeten de VZW's evenwel hun jaarrekeningen sinds hun oprichting of sinds ten minste 10 jaar bij de griffie van de burgerlijke rechtbank hebben gedeponeerd, waar deze door iedereen kunnen worden ingezien.

Stichtingen

RECHTSPOSITIE

22 Oprichting

De statuten en het doel van de oprichting moeten door de regering bij Koninklijk Besluit worden goedgekeurd. De statuten moeten samen met de namen en adressen van de bestuursleden worden gepubliceerd in de bijlagen bij het Belgisch Staatsblad en elke wijziging in de statuten moet eveneens worden goedgekeurd en gepubliceerd.

23 Definitie

Onherroepelijke bestemming van het kapitaal voor het bereiken van een niet-winstgevend doelstelling van filantropische, godsdienstige, wetenschappelijke, artistieke of educatieve aard. Geen leden (art. 27 e.v. van de wet van 27 juni 1921).

24 Vereisten inzake de nationaliteit

Niet voor bestuursleden, maar de zetel moet in België gevestigd zijn.

25 Verkrijging van rechtspersoonlijkheid

Goedkeuring van de statuten bij Koninklijk Besluit (uittreksel gepubliceerd in het Belgisch Staatsblad) en publicatie ervan in de bijlagen bij het Belgisch Staatsblad (terugwerkende kracht mogelijk tot de oprichtingsakte).

26 Handelingsbevoegdheid

Zie VZW (punt 7 hierboven).

27 Bestemming van middelen bij vereffening

Door de door de rechtbank aangestelde curatoren voor het deel dat in de statuten van de stichting is aangegeven, of, bij gebreke daarvan, aan doelstellingen die het doel van de oprichting zo dicht mogelijk benaderen.

FISCALE POSITIE

28 Zoals voor erkende verenigingen.

VERANTWOORDING EN TOEZICHT

29 De regering moet erop toezien dat de middelen van de stichting effectief worden aangewend voor de doeleinden waarvoor de stichting werd opgericht. Alle stichtingen moeten jaarrekeningen en -begrotingen opstellen en deze binnen twee maanden na de opstelling ervan aan de regering overleggen. De jaarrekeningen en de begroting van de stichtingen worden in de bijlagen bij het Belgisch Staatsblad gepubliceerd. Op verzoek van het Openbaar Ministerie kunnen bestuursleden die schuldig zijn bevonden aan fraude of wanbeheer, door de rechtbank uit hun functie worden ontheven. In dat geval moeten plaatsvervangers worden aangewezen. Deze moeten overeenkomstig de statuten of, op verzoek van de rechtbank, door de regering worden benoemd.

DENEMARKEN

Verenigingen

RECHTSPOSITIE

- 1 Is het recht van vereniging vastgelegd in de wet?
Ja: in de grondwet.
- 2 Definitie
Geen. NB: verenigingen zijn niet per definitie organisaties zonder winstoogmerk.
- 3 Minimumaantal oprichters
Niet vastgelegd.
- 4 Soorten verenigingen
Eén.
- 5 Vereisten inzake de nationaliteit van de leden
Geen. Iedereen (natuurlijke of rechtspersoon) die permanent in Denemarken verblijft, kan een vereniging oprichten.
- 6 Verkrijging van rechtspersoonlijkheid
Ja: wanneer de leden dit wensen. De rechtspersoonlijkheid wordt verkregen op het moment dat de leden de toepasselijke statuten hebben ondertekend en een bestuur hebben aangesteld. (Voor de vereisten, zie verder.)
- 7 Handelingsbevoegdheid
Onbeperkt.
- 8 Zijn er voorgeschreven statuten?
Nee. Maar de statuten van niet-geregistreerde verenigingen moeten ten minste bepalingen bevatten die de onderlinge verhoudingen tussen de leden regelen en de wijze waarop een bestuur wordt benoemd. De statuten van geregistreerde verenigingen moeten bepalingen bevatten die krachtens de wet vereist zijn - bv. de naam, de zetel, het aantal leden belast met het bestuur van de vereniging en de wijze waarop zij

worden benoemd, de lidmaatschapsvoorwaarden en de onderlinge verhoudingen tussen de leden, de boekhoudkundige periode en de wijze van presentatie van de rekeningen enz. Wijzigingen moeten aan het register worden doorgegeven.

9 Registratieverplichtingen

De volgende categorieën verenigingen moeten binnen drie maanden na hun oprichting in het verenigingenregister worden ingeschreven: werkgeversverenigingen; vakbonden en beroepsverenigingen met als belangrijkste doel de bescherming van de economische belangen van de beroepsgroep waartoe hun leden behoren; alle privaatrechtelijke verenigingen die over middelen beschikken ter waarde van meer dan 250 000 DKR (ongeveer 31 000 ecu), met uitzondering van: verenigingen die namens gemeenten of departementen wettelijke sociale verplichtingen vervullen, verenigingen die onroerend goed bezitten dat verband houdt met de nationale kerk, wettelijk erkende religieuze congregaties of onderwijsinstellingen die door de staat zijn erkend, mits deze organisaties geen andere bevoegdheden of doelstellingen hebben.

10 Commerciële activiteiten

Verenigingen kunnen evenals stichtingen (zie hieronder) economische activiteiten uitoefenen, maar de inkomsten uit dergelijke activiteiten worden op dezelfde wijze belast als activiteiten van commerciële ondernemingen.

11 Bestemming van middelen bij vereffening

Vrij te bepalen in de statuten van de vereniging (zie echter punt 17).

FISCALE POSITIE

INDIRECTE BELASTINGEN

- 12 Artikel 13 van de zesde BTW-Richtlijn
Alle overeenkomstig artikel 13 op
verenigingen toepasbare vrijstellingen
zijn van kracht.
- 13 Overige specifieke vrijstellingen
Verkoop van tweedehandse goederen in
winkels die eigendom zijn van erkende
verenigingen, en speciale door hen
georganiseerde evenementen.
- 14 Nultarieven
Dagbladen.

DIRECTE BELASTINGEN

- 15 Algemene positie
Werkgeversverenigingen, vakbonden en
andere beroepsorganisaties met als
belangrijkste doel de bescherming van de
economische belangen van de
beroepsgroep waartoe hun leden
behoren (“arbeidsmarktorganisaties”),
zijn belastbaar overeenkomstig de wet
inzake de belastingheffing op fondsen.
Andere verenigingen die gewoon de
professionele en economische markt- en
dienstgerichte belangen van hun leden
behartigen (beroepsverenigingen), zijn
eveneens belasting verschuldigd
overeenkomstig de wet inzake de
belastingheffing op fondsen. Het principe
achter deze wet is dat voor stichtingen
en verenigingen fundamenteel dezelfde
regels moeten gelden als voor naamloze
vennootschappen. Het belastingtarief is
gelijk aan dat van de
vennootschapsbelasting, namelijk 34%.
- Bij de aangifte van hun belastbaar
inkomen moeten de
“arbeidsmarktorganisaties” alleen de
bedrijfsinkomsten, de vooruitontvangen
inkomsten en de winst declareren. De
contributies van de leden behoren dus
niet tot het belastbaar inkomen. Deze

organisaties mogen voor de
belastingaanslag alleen de uitgaven
aftrekken die verband houden met het
belastbare inkomen.

Beroepsverenigingen worden volledig
belast op de bedrijfsinkomsten, maar
andere inkomsten worden alleen belast
als zij meer dan 200 000 DKR bedragen.

Beroepsverenigingen en
“arbeidsmarktorganisaties” mogen de
bedragen aftrekken die aan caritatieve of
non-profit doeleinden werden besteed.
Zij mogen ook de bedragen aftrekken
die voor dergelijke doeleinden zijn
gereserveerd.

Beroepsverenigingen mogen ook de
bedragen aftrekken die aan de in hun
statuten vastgelegde doelstellingen
werden besteed, op voorwaarde dat de
ontvanger over dat bedrag in
Denemarken belasting moet betalen.

Op andere verenigingen,
vennootschappen en stichtingen
(*Stifelser*) die niet onder de wet inzake
de belastingheffing op fondsen vallen, is
de wet op de vennootschapsbelasting,
§ 1, 1 (6), van toepassing. Verenigingen
moeten alleen belasting betalen over hun
bedrijfsinkomsten. Ook mogen zij hun
bedrijfskosten alleen aftrekken als deze
betrekking hebben op de belastbare
bedrijfsinkomsten.

Beroepsverenigingen mogen ook de
schenkingen aftrekken die bedoeld zijn
om de in hun statuten vastgelegde
doelstellingen te bereiken, op
voorwaarde dat deze als caritatieve of
non-profit doeleinden kunnen worden
beschouwd.

Verenigingen mogen middelen
reserveren om op een later tijdstip
caritatieve of niet-winstgevende
doeleinden te verwezenlijken.

- 16 Erkenning van verenigingen voor
belastingdoeleinden

Bij wet of door de belastingdienst, teneinde fiscaal aftrekbare schenkingen of annuïteiten te kunnen ontvangen. Ieder jaar publiceert de belastingdienst twee lijsten van organisaties die in aanmerking komen om schenkingen of annuïteiten te ontvangen. Men kan een aanvraag indienen om in een van beide of in beide lijsten te worden opgenomen. Er kan een vrijstelling van successierechten worden toegekend door de belastingdienst. Met het oog hierop worden in de praktijk meestal de organisaties erkend die op de lijst staan van organisaties die in aanmerking komen voor aftrekbare schenkingen.

17 Erkenningscriteria

Organisaties die in aanmerking komen voor belastingvoordelen hebben de structuur van verenigingen zonder winstoogmerk of stichtingen. Hiervan uitgesloten zijn onder meer organisaties die uitsluitend politieke taken uitvoeren. Als voorwaarde wordt gesteld dat de schenkingen (en legaten) uitsluitend worden aangewend voor caritatieve of niet-winstgevende doeleinden waarvan een vrij groot aantal personen kan profiteren en dat bij vereffening alle overschotten volgens dezelfde principes worden verdeeld. Bovendien moet de organisatie in Denemarken gevestigd zijn (dat wil zeggen dat het hoofdkantoor in Denemarken moet gevestigd zijn en dat de meeste bestuursfuncties daar moeten worden uitgeoefend). De regels voor de ontvangst van aftrekbare annuïteiten blijken strenger te zijn.

19 Schenkingen door particulieren

Alleen aan de organisaties die in de lijst van de belastingdienst (zie punt 16) zijn opgenomen, kunnen eenmalige fiscaal aftrekbare schenkingen worden gedaan. Iedere schenking moet minimaal 500 DKR bedragen en mag niet hoger zijn dan 5 000 DKR per jaar. De eerste 500 DKR zijn niet aftrekbaar. Bovendien

kunnen er aftrekbare schenkingen worden gedaan door middel van schenkingsbeloften (contractuele annuïteiten) tot maximaal 15% van het verdiende inkomen plus de kapitaalwinst vóór belastingheffing of tot maximaal 15 000 DKR, afhankelijk van welk bedrag het hoogst is. Schenkingsbeloften duren normaliter minimaal tien jaar.

20 Schenkingen door bedrijven

Zoals bij particulieren, behalve dat eenmalige schenkingen aftrekbaar zijn van het belastbaar inkomen en dat schenkingsbeloften zijn toegestaan tot maximaal 15% van de belastbare winst (of 15 000 DKR).

VERANTWOORDING EN TOEZICHT

21 Verantwoording

Er is niets vastgelegd voor niet-geregistreerde verenigingen. Geregistreerde verenigingen moeten naar algemene normen aanvaardbare rekeningen voorleggen en deze door een of meer accountants laten controleren en ondertekenen. Binnen zes maanden na afloop van de boekhoudkundige periode moeten de jaarrekeningen naar het verenigingenregister worden gestuurd. Wanneer de vereniging bij de opstelling van de jaarrekeningen over middelen ter waarde van meer dan (ongeveer) 380 000 ecu beschikt, moet ten minste één van de accountants een registeraccountant zijn. In het laatste geval moet een volledige audit worden uitgevoerd en moet de vereniging de accountant haar volledige medewerking verlenen. Bij niet-naleving van de eisen inzake registratie of management accounting kan een boete worden opgelegd. De minister van Justitie (die verantwoordelijk is voor het verenigingenregister) kan een vereniging dwingen in haar statuten iedere bepaling op te nemen die hij noodzakelijk acht. Hij kan tevens alle informatie opeisen die

hij denkt nodig te hebben om te verifiëren of de wet correct is toegepast.

Stichtingen

RECHTSPOSITIE

22 Oprichting

Het startkapitaal dient gewoonlijk minimaal 200 000 DKR (ongeveer 25 000 ecu) te bedragen. Met toestemming van het ministerie van Justitie kunnen stichtingen met een kleiner startkapitaal worden opgericht, op voorwaarde dat het bedrag toereikend is voor de beoogde doelstellingen.

23 Definitie

Geen in de wet. In wezen goederen of kapitaal, overgedragen aan een doel waarvoor een entiteit is opgericht met een eigen rechtspersoonlijkheid en die krachtens eigen statuten door een onafhankelijk bestuur wordt beheerd. Geen leden.

Een fonds heeft de vorm van een vennootschap wanneer het goederen of onlichamelijke rechten overdraagt, diensten en dergelijke verleent waarvoor het normaliter wordt betaald, wanneer het een activiteit uitoefent waarbij onroerend goed wordt verkocht of overgedragen of wanneer het de kenmerken van een holding bezit.

24 Vereisten inzake de nationaliteit

Stichtingen kunnen door buitenlanders worden opgericht, maar deze moeten in Denemarken zijn gevestigd. Bovendien moeten ten minste de helft van de bestuursleden en alle beheerders van de stichting in Denemarken woonachtig zijn. De instantie die verantwoordelijk is voor de stichtingen, kan evenwel vrijstelling verlenen van de eis inzake de woonplaats. Van deze eis wordt in ieder

geval afgezien wanneer deze in strijd is met internationale verplichtingen.

25 Verkrijging van rechtspersoonlijkheid

Pas opgerichte stichtingen moeten zich binnen 3 maanden na de oprichting aanmelden bij het ministerie van Justitie (Directoraat Burgerlijk recht) en bij de belastingdienst (fiscus) van het district waarin de stichting is gevestigd. Dit is een louter formele verplichting die geen invloed heeft op de rechtspositie van de stichting. Fondsen in de vorm van een vennootschap verkrijgen rechtspersoonlijkheid door inschrijving in het desbetreffende register bij het Deense agentschap voor handel en vennootschappen waarvoor het ministerie van Industrie, Handel en Scheepvaart verantwoordelijk is.

26 Handelingsbevoegdheid

Onbeperkt.

27 Bestemming van middelen bij vereffening

Stichtingen kunnen worden gefuseerd of vereffend wanneer hun middelen niet langer in overeenstemming zijn met hun doelstellingen. Een fusie of vereffening – door verdeling van het kapitaal – vindt plaats na aanvraag door de beheerders van de stichting en met de goedkeuring van het ministerie van Justitie of kan door de minister worden opgelegd. Organisaties die schenkingen mogen ontvangen, moeten bij de vereffening akkoord gaan met de overdracht van eventuele overschotten aan een soortgelijke instelling.

Fondsen in de vorm van een vennootschap kunnen worden gefuseerd of opgeheven wanneer hun middelen niet langer in overeenstemming zijn met hun doelstellingen of wanneer hun doelstellingen zijn uitgehold. Een fusie of opheffing – door verdeling van het kapitaal – kan alleen plaatsvinden na aanvraag door het bestuur van het fonds en met de goedkeuring van het ter zake

bevoegde overheidsorgaan, normaliter het Deense agentschap voor handel en vennootschappen, en met de toestemming van het ministerie van Justitie.

FISCALE POSITIE

- 28 Fondsen die onder de fondsenwet of de commerciële-fondsenwet vallen, zijn belastbaar overeenkomstig de wet inzake de belastingheffing op fondsen. Het principe achter laatstgenoemde wet is dat voor fondsen en verenigingen fundamenteel dezelfde regeling moet gelden als voor naamloze vennootschappen. Het belastingtarief is hetzelfde als voor de vennootschapsbelasting, namelijk 34%.

Bij de aangifte van het belastbaar inkomen moeten de volledige bedrijfsinkomsten worden gedeclareerd. De eerste 25 000 DKR aan andere inkomsten is belastingvrij.

Stichtingen mogen de bedragen aftrekken die aan caritatieve of niet-winstgevende doeleinden werden besteed. Zij mogen ook de bedragen aftrekken die aan de in hun statuten vastgelegde doelstellingen werden besteed, op voorwaarde dat de ontvanger over dat bedrag in Denemarken belasting moet betalen. Zij mogen ook de bedragen aftrekken die voor niet-winstgevende of caritatieve doeleinden zijn gereserveerd.

VERANTWOORDING EN TOEZICHT

Grotendeels hetzelfde als bij geregistreerde verenigingen (zie punt 21 hierboven). Maar bovendien: het bevoegde overheidsorgaan kan bestuursleden uit hun functie ontheffen als zij daden hebben begaan waardoor zij hun positie onwaardig zijn, als zij niet voldoen aan de eisen van nationaliteit of woonplaats, als zij niet overeenkomstig de statuten handelen of aantoonbaar

ongeschikt zijn voor het vervullen van hun functie; het bevoegde overheidsorgaan kan ook bestuursleden aanwijzen (zelfs in afwijking van de statuten);

bestuursleden die failliet zijn verklaard, moeten ontslag nemen;

zonder toestemming van het bevoegde overheidsorgaan kan de meerderheid van het bestuur niet bestaan uit oprichters en hun familieleden. Ook wanneer de stichting is opgericht door een onderneming, kan degene die meer dan de helft van het stemgerechtigd kapitaal bezit, niet samen met de oprichter en diens familieleden de meerderheid van het bestuur vormen zonder toestemming van het bevoegde overheidsorgaan;

bestuursleden kunnen geen hogere vergoedingen ontvangen dan voor dit werk gebruikelijk wordt geacht;

bestuursleden kunnen niet aan discussies deelnemen die hun eigen belangen aangaan;

alle stichtingen moeten in principe hun jaarrekeningen laten controleren en als hun eigen vermogen in het vorige jaar meer dan 3 miljoen DKR bedroeg, moet de accountant een registeraccountant zijn. De accountant moet normaal gesproken in Denemarken woonachtig zijn en absoluut onafhankelijk zijn van de stichting, haar bestuursleden en de werknemers die belast zijn met de boekhouding of het beheer van de activa van de stichting. De audit moet gedetailleerd en kritisch zijn en de accountant moet voldoen aan alle verplichtingen die door het ter zake bevoegde overheidsorgaan worden opgelegd. Hij of zij moet alle medewerking van de stichting krijgen;

de bestuursleden zijn aansprakelijk voor alle eventuele schade die hun bestuur aan de stichting berokkent en dat geldt in voorkomend geval ook voor de

accountants van de stichting en voor de bedrijven waartoe zij eventueel behoren; stichtingen kunnen aanzienlijke bedragen aan hun reserves toevoegen, maar de rest van hun fondsen moet voor de doelstellingen worden aangewend. De bedragen die voor reserves en uitgaven worden bestemd, kunnen door het bevoegde overheidsorgaan worden gewijzigd.

DUITSLAND

Verenigingen (Vereine)

RECHTSPOSITIE

1 Is het recht van vereniging vastgelegd in de wet?

Ja: in art. 9, lid 1, van de Grondwet: algemeen recht van vereniging toegekend aan Duitsers. De rechtspositie van de vereniging wordt geregeld door de artikelen 21 e.v. van het Burgerlijk Wetboek (*BGB*) en door de desbetreffende bepalingen van de wet op de verenigingen (*Vereinsgesetz*).

2 Definitie

Er is geen wettelijke definitie. In de jurisprudentie en de rechtsleer wordt de vereniging gedefinieerd als een duurzame en gestructureerde groepering van personen (natuurlijke of rechtspersonen) die zich op vrijwillige basis verenigen om een gezamenlijk doel te bereiken. Het begrip “gemeenschap van leden” moet ten minste tot uiting komen in een gezamenlijke naam en in een orgaan dat de leden vertegenwoordigt.

3 Minimumaantal oprichters

Minimaal twee oprichters/leden. Op het ogenblik van registratie van de statuten moet dit aantal evenwel minimaal zeven bedragen om rechtspersoonlijkheid te kunnen verkrijgen.

4 Soorten verenigingen

Het Burgerlijk Wetboek reglementeert de verenigingen zonder winstoogmerk (*Idealvereine*, art. 21 *BGB*) en de economische verenigingen met winstoogmerk (*wirtschaftliche Vereine*, art. 22 *BGB*). Laatstgenoemde verenigingen zijn echter slechts van marginaal belang en voor de oprichting ervan is de toelating vereist van het bevoegde overheidsorgaan. Het gevolg hiervan is dat het begrip “vereniging” in

Duitsland in de praktijk vrijwel alleen geldt voor de verenigingen zonder winstoogmerk, ongeacht of deze rechtspersoonlijkheid bezitten.

5 Vereisten inzake de nationaliteit van de leden

Geen.

6 Verkrijging van rechtspersoonlijkheid

Door inschrijving in het verenigingenregister bij het kantongerecht van de plaats waar de vereniging haar zetel heeft (art. 21 *BGB*).

7 Handelingsbevoegdheid

Onbeperkt.

8 Zijn er voorgeschreven statuten?

Ja: voor geregistreerde verenigingen (*BGB*, art. 57 en 58).

9 Registratieverplichtingen

Voor verenigingen die volledige rechtspersoonlijkheid wensen te verkrijgen.

10 Commerciële activiteiten

Een vereniging zonder winstoogmerk mag economische activiteiten uitoefenen op voorwaarde dat deze slechts bijkomstig zijn en een zeer ondergeschikte rol spelen vergeleken met haar hoofdactiviteit zonder winstoogmerk. Indien deze economische activiteiten niet louter bijkomstig zijn, mogen zij niet de statutaire of hoofdactiviteit van de vereniging vormen. In principe is een nevenactiviteit alleen toegestaan als deze bedoeld is om de activiteiten te verwezenlijken waarvoor belasting-voordelen worden toegekend (niet alleen voor fondsenwerving) en als het doel alleen door middel van deze activiteit kan worden bereikt (art. 65 tot en met 68 van de belastingwet). Op de ontvangsten, de winst en de activa die het gevolg zijn van andere economische activiteiten van een vereniging die

erkend is als zijnde van openbaar nut, is de gewone belastingwetgeving van toepassing.

- 11 Bestemming van middelen bij vereffening
- De activa worden overgedragen aan de organisaties zonder winstoogmerk die in de statuten zijn vermeld. De statuten kunnen bepalen dat de algemene vergadering de vereniging zonder winstoogmerk dient aan te wijzen waaraan de activa zullen worden overgedragen. In dat geval is echter de goedkeuring van de belastingdienst vereist.

FISCALE POSITIE

INDIRECTE BELASTINGEN

- 12 Artikel 13 van de zesde BTW-Richtlijn
- Alle overeenkomstig artikel 13 op verenigingen toepasbare vrijstellingen zijn van kracht.
- 13 Overige specifieke vrijstellingen
- Geen.
- 14 Nultarieven
- Geen.

DIRECTE BELASTINGEN

- 15 Algemene positie
- Verenigingen dienen vennootschapsbelasting te betalen. Wanneer hun inkomsten niet meer dan 7 500 DM bedragen, worden zij vrijgesteld van vennootschapsbelasting (belastingvoordeel).
- 16 Erkenning van verenigingen voor belastingdoeleinden
- Belastingvoordelen worden toegekend aan verenigingen waarvan de statuten en het effectieve beheer uitsluitend geïnspireerd zijn door altruïsme en het algemeen belang en die rechtstreeks een filantropische of religieuze activiteit uitoefenen (art. 51 tot en met 68 van de

belastingwet). De belastingvoordelen zijn niet beperkt tot de verenigingen, maar worden onder dezelfde voorwaarden toegestaan aan gelijk welke rechtspersoon in de zin van artikel 1 van de wet op de vennootschapsbelasting.

17 Erkenningscriteria

Uit de statuten en het beheer van de vereniging moet duidelijk blijken dat het door de vereniging nagestreefde doel van algemeen belang is. In de statuten moet uitdrukkelijk het volgende worden vermeld:

- het doel van de vereniging;
- de wijze waarop dit doel zal worden bereikt;
- de activiteit zonder winstoogmerk die er uitsluitend en direct op gericht is dit doel te bereiken;
- dat het vermogen binnen de sector van het openbaar nut blijft, indien de vereniging wordt ontbonden of indien zij haar hoedanigheid van vereniging van openbaar nut verliest.
- dat het effectieve beheer in overeenstemming moet zijn met de statuten.

18 Voor belastingvoordelen in aanmerking komende doelstellingen

Overeenkomstig de artikelen 52 tot en met 54 van de belastingwet wordt elke vereniging waarvan de statuten en het effectieve beheer uitsluitend geïnspireerd zijn door altruïsme en het algemeen belang en die rechtstreeks een filantropische of religieuze activiteit uitoefent, uit belastingoogpunt erkend als zijnde van openbaar nut.

In het belastingrecht wordt er, wat de financiële activiteiten van een vereniging van openbaar nut betreft, een onderscheid gemaakt tussen activiteiten die strikt verband houden met het gedeclareerde doel om

belastingvoordelen te genieten, en financiële activiteiten die daar geen verband mee houden en waarover dus belasting moet worden betaald.

De activiteiten die strikt verband houden met het gedeclareerde doel, zijn activiteiten waarvan de opbrengst integraal wordt besteed aan het doel dat de vereniging heeft gedeclareerd om belastingvoordelen te genieten. Deze activiteiten, die worden beschouwd als activiteiten zonder winstoogmerk, zijn onbeperkt toegestaan en vrijgesteld van belasting.

De activiteiten die geen direct verband houden met het gedeclareerde doel, worden daarentegen belast. Het gaat hierbij vooral om commerciële activiteiten van de vereniging in de vorm van initiatieven voor het verzamelen van fondsen die moeten dienen om het doel te bereiken waarvoor de vereniging een belastingvoordeel heeft gevraagd. Deze activiteiten worden op dezelfde wijze belast als gelijk welke andere commerciële activiteit, maar het feit dat zij worden uitgeoefend, betekent niet dat de vereniging haar statuut van VZW verliest zolang die activiteiten niet de hoofdactiviteit van de vereniging gaan uitmaken (art. 55, eerste lid, van de belastingwet).

19 Schenkingen door particulieren

De schenkingen die door een in Duitsland belastingplichtige natuurlijke of rechtspersoon worden gedaan aan een door de belastingdienst erkende instelling van openbaar nut ter ondersteuning van caritatieve, kerkelijke of religieuze activiteiten van algemeen belang, kunnen met inachtneming van bepaalde maximumpercentages van het inkomen van de schenker worden afgetrokken. Naargelang van de bestemming van de schenking bedraagt het maximumpercentage 5 tot 10% van

het totale belastbare inkomen van de schenker.

20 Schenkingen door bedrijven

De bedrijven kunnen gedane schenkingen aftrekken tot maximaal 0,2% van de som van de totale omzet en de betaalde salarissen en lonen.

20a Schenkingen aan verenigingen in het buitenland

Deze schenkingen zijn niet aftrekbaar.

VERANTWOORDING EN TOEZICHT

21 Verantwoording

De vereniging moet jaarlijks een winst- en verliesrekening overleggen. Deze verantwoordingsplicht geldt ten aanzien van de leden krachtens artikel 27, derde lid, en artikel 666 van het Burgerlijk Wetboek en ten aanzien van de belastingdienst (met het oog op de vaststelling van het niet-winstgevende karakter van het sociale doel) overeenkomstig artikel 63, derde lid, van de belastingwet.

Wanneer de vereniging een economische activiteit uitoefent, moet zij krachtens het handelsrecht net als ondernemingen een boekhouding voeren. Telkens moeten twee verschillende rekeningen worden gepresenteerd: een voor de belastbare activiteiten en een voor de niet-belastbare activiteiten.

Toezicht

Het bestuur is aan de algemene vergadering verantwoordingsplichtig met betrekking tot het op correcte wijze bijhouden van de rekeningen. De statuten kunnen voorzien in een toezichthoudend orgaan en de bevoegdheden ervan vaststellen. Als een dergelijk toezichthoudend orgaan (*Aufsichtsrat*) wordt ingesteld, zijn de bepalingen die voor de *GmbH* en *AG* gelden, niet van toepassing; de bevoegdheden van een dergelijk orgaan worden in de statuten geregeld.

Het fiscale toezicht op de verenigingen, inclusief de procedure van erkenning en geregelde verificatie van het niet-winstgevende karakter, behoort tot de bevoegdheid van de belastinginspectie. Zodra een inbreuk van niet-fiscale aard wordt geconstateerd, wordt het dossier overgedragen aan het ministerie van Binnenlandse Zaken, dat gemachtigd is om tot ontbinding te besluiten wanneer het gaat om een vereniging waarvan de activiteiten zich niet tot het grondgebied van een enkele deelstaat beperken, of - wanneer de activiteiten van de organisatie zich wel tot een enkele deelstaat beperken - aan de hoogste regeringsinstantie van de desbetreffende deelstaat.

Stichtingen (Stiftungen)

RECHTSPOSITIE

22 Oprichting

Bij een oprichtingsakte die zowel door natuurlijke als door rechtspersonen kan zijn opgesteld. Onder levenden (in dit geval kan de stichting worden herroepen tot de datum van goedkeuring) of testamentair. De akte moet het doel van de stichting vermelden, de middelen die beschikbaar zijn om dit doel te bereiken en het bestuursorgaan (of de bestuursorganen). De beschikbare middelen moeten toereikend zijn om het door de stichting nagestreefde doel te kunnen verwezenlijken. De goedkeuring is vereist van de deelstaat waar de stichting haar zetel heeft (overeenkomstig de wetten van de deelstaten). Tegen de weigering van de goedkeuring kan uitsluitend beroep worden aangetekend op grond van het feit dat de deelregering haar eigen criteria niet heeft toegepast.

23 Definitie

Vermogen waaraan een eigen rechtspersoonlijkheid verbonden is.

24 Vereisten inzake de nationaliteit

Elke persoon kan een stichting oprichten.

25 Verkrijging van rechtspersoonlijkheid

Via goedkeuring door de bevoegde instantie.

26 Handelingsbevoegdheid

De stichting beschikt over de ruimste bevoegdheid om haar doel te bereiken. Zij kan alles doen wat zij nodig of zelfs wenselijk acht om haar doelstellingen te verwezenlijken.

27 Bestemming van middelen bij vereffening

Wanneer de stichting haar doel onmogelijk nog kan bereiken of wanneer zij het algemeen belang in gevaar brengt, kan de bevoegde autoriteit het doel wijzigen, waarbij ze er zorg voor draagt de oorspronkelijke bedoelingen van de oprichters zoveel mogelijk te respecteren. Het bestuursorgaan moet worden geraadpleegd. De bevoegde autoriteit kan de stichting ook opheffen en ontbinden (artikel 87 *BGB*). In dat geval gaan de middelen naar de in de statuten aangewezen personen. Indien geen personen werden aangewezen, vervallen de middelen aan de Staat. De vereffeningprocedure is dezelfde als bij verenigingen.

FISCALE POSITIE

28 Zie verenigingen.

VERANTWOORDING EN TOEZICHT

29 Verantwoording

Zie verenigingen.

30 Toezicht

Het bestuursorgaan van de stichting valt onder het toezicht van de bevoegde autoriteit, die er alleen op toeziet dat de

regels van de openbare orde in acht worden genomen. De autoriteit handelt uitsluitend in het belang van de stichting. De controle van de rekeningen wordt in de statuten geregeld.

GRIEKENLAND

Verenigingen

RECHTSPOSITIE

- 1 Is het recht van vereniging vastgelegd in de wet?

Ja: artikel 12 van de Grondwet van 1975 beschermt verenigingen en genootschappen zonder winstoogmerk, mits zij de wetten van de Staat in acht nemen; deze wetten kunnen de uitoefening van dit recht niet afhankelijk stellen van een voorafgaande goedkeuring.

- 2 Definitie

Artikel 61 van het Burgerlijk Wetboek: een verbond van personen met rechtspersoonlijkheid dat een vastgesteld doel nastreeft, evenals een geheel van middelen dat wordt aangewend ten behoeve van een vastgesteld doel.

- 3 Minimumaantal oprichters

Twintig.

- 4 Soorten verenigingen

Verenigingen naar algemeen recht

Speciale verenigingen

Verbonden van personen (zonder rechtspersoonlijkheid en waarop de voor vennootschappen geldende bepalingen van toepassing zijn, voor zover niet anders is bepaald).

- 5 Vereisten inzake de nationaliteit van de leden

Krachtens artikel 11 van het Europees Verdrag tot bescherming van de rechten van de Mens en de fundamentele vrijheden geldt het recht van vereniging ook voor buitenlanders.

- 6 Verkrijging van rechtspersoonlijkheid

Na de aanvraag bij de rechtbank in eerste aanleg in de plaats waar het bestuur is gevestigd (de oprichtingsakte en de statuten moeten als bijlagen mede

worden overgelegd), controleert de rechter of er voldaan is aan de wettelijke bepalingen (wettigheidscontrole). De vereniging verkrijgt rechtspersoonlijkheid zodra het besluit van de rechtbank onherroepelijk is en de vereniging in het register bij dezelfde rechtbank is ingeschreven.

- 7 Handelingsbevoegdheid

Volledige handelingsbevoegdheid, met uitzondering van handelingen eigen aan natuurlijke personen.

- 8 Zijn er voorgeschreven statuten?

Ze moeten schriftelijk worden opgesteld en er gelden voorschriften ten aanzien van de openbaarmaking ervan.

- 9 Registratieverplichtingen

Ja: door inschrijving wordt rechtspersoonlijkheid verkregen.

- 10 Commerciële activiteiten

Occasionele winsten om de vereniging van middelen te voorzien, zijn toegestaan.

- 11 Bestemming van middelen bij vereffening

Artikel 77 van het Burgerlijk Wetboek: de middelen van de opgeheven rechtspersoon vervallen aan de Staat, tenzij anders wordt bepaald in de wet, oprichtingsakte of de statuten, of tenzij de bevoegde instantie anders besluit. De Staat dient de middelen voor hetzelfde van de opgeheven rechtspersoon te gebruiken. De middelen van de opgeheven vereniging mogen in geen geval onder haar leden worden verdeeld.

FISCALE POSITIE

INDIRECTE BELASTINGEN

- 12 Artikel 13 van de zesde BTW-Richtlijn

Alle overeenkomstig artikel 13 op verenigingen toepasbare vrijstellingen zijn van kracht.

- 13 Overige specifieke vrijstellingen

Speciaal belastingtarief (4%) voor verenigingen die een doel van algemeen belang nastreven.

- 14 Nultarieven
Geen.

DIRECTE BELASTINGEN

- 15 Algemene positie

Inkomstenbelasting. De grondslag voor belastingheffing op rechtspersonen zonder winstoogmerk bestaat uit de belastbare netto-inkomsten uit de verhuur van gebouwen of grond, en uit effecten. Er wordt geen belasting geheven over andere inkomsten of over inkomsten die noodzakelijk zijn voor het verwezenlijken van het doel van de vereniging, zoals de periodieke contributies. In het geval van buitenlandse verenigingen zijn alleen de inkomsten van belasting vrijgesteld die noodzakelijk zijn om het doel van de vereniging te verwezenlijken.

- 16 Erkenning van verenigingen voor belastingdoeleinden

Verenigingen met een doel van algemeen belang genieten vrijstelling van de inkomstenbelasting op de verhuur van onroerend goed en grond en van de inkomstenbelasting op effecten.

Er wordt ook vrijstelling van successie- en schenkingsrechten verleend aan rechtspersonen zonder winstoogmerk die overeenkomstig het Griekse recht zijn opgericht, en die een doel van nationaal, religieus, filantropisch, pedagogisch, artistiek of algemeen belang nastreven. De vrijstelling geldt ook voor iedere buitenlandse rechtspersoon met dezelfde kenmerken die eventueel in Griekenland middelen erft, onder voorbehoud van het beginsel van wederkerigheid.

- 17 Erkenningscriteria

Het begrip “algemeen belang” is zeer ruim opgevat: het omvat alle doelen die niet van strikt particulier belang zijn en

het omvat ook de belangen van grote groepen mensen (filantropisch, religieus, sociaal, artistiek, educatief).

- 18 Voor belastingvoordelen in aanmerking komende doelstellingen

De belastingdienst in de regio waar het hoofdkantoor van de vereniging is gevestigd, is de bevoegde instantie voor het verlenen van vrijstellingen.

- 19 Schenkingen door particulieren

Aftrekbaar van het belastbaar inkomen, maar de schenker moet in het bezit zijn van de Griekse nationaliteit. Wanneer het bedrag hoger is dan 100 000 drachme per jaar, moet het gestort worden in een leningen- en consignatiefonds.

- 20 Schenkingen door bedrijven

Aftrekbaar op voorwaarde dat deze schenkingen worden gestort in een leningen- en consignatiefonds.

- 20a Schenkingen aan buitenlandse verenigingen

Niet aftrekbaar.

VERANTWOORDING EN TOEZICHT

- 21 Verantwoording

Het toezicht wordt doorgaans uitgeoefend door de plaatselijke autoriteit.

Stichtingen

RECHTSPOSITIE

- 22 Oprichting

Vergunningenstelsel: oprichtingsakte (akte onder levenden voor een notaris of een beëdigde verklaring - eenzijdige akte door de oprichter) en presidentieel besluit dat de wens van de stichter goedkeurt en dat is uitgevaardigd door de minister die bevoegd is op het gebied van de doelstellingen van de stichting.

- 23 Definitie

Geheel van middelen aangewend voor de verwezenlijking van een project van (in principe) algemeen belang en zonder winstoogmerk.

- 24 Vereisten inzake de nationaliteit
- 25 Verkrijging van rechtspersoonlijkheid
Vergunningenstelsel. Verkrijging op de dag van de openbaarmaking van het besluit met de goedkeuring in het Grieks officieel staatsblad.
- 26 Handelingsbevoegdheid
Volledig. De verkrijging van rechtspersoonlijkheid brengt niet automatisch de verkrijging van het toegewezen vermogen met zich mee.
- 27 Bestemming van middelen bij vereffening

FISCALE POSITIE

- 28 Zelfde regeling als voor verenigingen.

VERANTWOORDING EN TOEZICHT

- 29 Verantwoording
Controlecommissie.
- 30 Toezicht
De staat oefent toezicht uit op de werking van de stichting.

SPANJE

Verenigingen

RECHTSPOSITIE

- 1 Is het recht van vereniging vastgelegd in de wet?
 - Artikel 22 (verenigingen) en 34 (stichtingen) van de Grondwet;
 - Wet 191/1964 van 24 december 1964 op verenigingen en aanvullend besluit van 20 mei 1965;
 - Wet 30/1994 van 24 november 1994 op stichtingen en belastingvoordelen bij particuliere deelname aan activiteiten van algemeen belang;
 - Meerdere wetten van autonome gemeenschappen.
- 2 Definitie

Organisatie of verbond van meerdere natuurlijke personen met handelingsbevoegdheid die de wens van de groep vertolken om duurzaam een vastgesteld en geoorloofd doel na te streven dat in de statuten van de vereniging is vastgelegd (strikte definitie).
- 3 Minimumaantal oprichters

De wet van 1964 refereert aan een bijeenkomst waarop “meerdere personen” met elkaar een overeenkomst sluiten, maar noemt nergens het exacte aantal personen of leden dat vereist is om de vereniging op te richten. Desondanks zijn in de praktijk minimaal drie personen vereist.
- 4 Soorten verenigingen
 - 1 Verenigingen die onder de wet van 24 december 1964 vallen (deze wet is niet van toepassing op particuliere of openbare stichtingen, privaatrechtelijke of commerciële entiteiten, en coöperaties).

2 Verenigingen die voornamelijk door speciale wetten worden geregeld (verenigingen naar canoniek recht, verenigingen die met het oog op een bepaald doel door de Staat zijn opgericht, vakbonden en soortgelijke verenigingen, verenigingen van ambtenaren en militairen, verenigingen van eigenaren, politieke partijen, sport- en studentenverenigingen enz.).

Bovendien kunnen verenigingen met een maatschappelijk, educatief, cultureel of sportief doel of verenigingen die het algemeen belang nastreven, door de Spaanse Raad van Ministers op voorstel van de minister van Binnenlandse Zaken erkend worden als “instellingen van openbaar nut”. Hierdoor kunnen zij verschillende, met name fiscale, voordelen genieten.

- 5 Vereisten inzake de nationaliteit van de leden

Buitenlanders die wettelijk in Spanje woonachtig zijn, hebben het recht zich te verenigen en kunnen dit recht uitoefenen in overeenstemming met de vigerende wetten en regelingen (organieke wet 7/1985 met betrekking tot de rechten en vrijheden van buitenlanders in Spanje).
- 6 Verkrijging van rechtspersoonlijkheid

Krachtens artikel 25 van het Burgerlijk Wetboek wordt rechtspersoonlijkheid verleend aan wettelijk erkende publiekrechtelijke lichamen. Aan privaatrechtelijke, commerciële of industriële verenigingen met specifieke belangen wordt door de wet een eigen rechtspersoonlijkheid verleend, onafhankelijk van die van hun leden.

Overeenkomstig de jurisprudentie van het hoge gerechtshof vloeit de rechtspersoonlijkheid voort uit de overeenkomst tot vereniging. Artikel 22, lid 3, van de grondwet bepaalt immers dat de inschrijving van de vereniging in

het verenigingenregister “uitsluitend voor publicatiedoeleinden geschiedt”.

7 Handelingsbevoegdheid

Artikel 38 van het Burgerlijk Wetboek verleent handelingsbevoegdheid aan rechtspersonen, waaronder door de wet erkende verenigingen. Zij kunnen dus goederen verkrijgen en bezitten, leningen aangaan of civiel- of strafrechtelijke processen voeren.

Desondanks mogen verenigingen die niet als instellingen van openbaar nut zijn erkend geen onroerend goed aanschaffen dat niet strikt noodzakelijk is om hun doelstellingen te verwezenlijken. Bovendien moeten zij voor bepaalde particuliere schenkingen om toelating verzoeken.

8 Zijn er voorgeschreven statuten?

Artikel 3, lid 2, van de Wet van 1964 somt de gegevens op die verplicht in de statuten moeten voorkomen.

9 Registratieverplichtingen

Inschrijving in een verenigingenregister is verplicht. De inschrijvingsprocedure varieert naargelang van de bepalingen die van kracht zijn in de autonome regio waar het hoofdkantoor van de vereniging is gevestigd. Voor de verenigingen die onder de Wet van 1964 vallen, bestaat er een register voor iedere provincie en een nationaal register.

Er bestaan ook speciale registers voor bepaalde verenigingen die onder speciale stelsels vallen.

10 Commerciële activiteiten

Toegestaan.

11 Bestemming van middelen bij vereffening

De procedure voor de bestemming van de middelen ingeval de vereniging wordt ontbonden, moet in de statuten worden gespecificeerd.

FISCALE POSITIE

INDIRECTE BELASTINGEN

12 Artikel 13 van de zesde BTW-Richtlijn

Alle overeenkomstig artikel 13 op verenigingen toepasbare vrijstellingen zijn van kracht

Wet 37/1992 van 28 december 1992 met betrekking tot de BTW verleent verenigingen geen rechtstreekse vrijstelling omdat de verschillende percentages niet worden toegepast naargelang van de rechtsvorm van de entiteit, maar naargelang van de aard van de activiteiten. Niettemin voorziet zij in talrijke transacties die vaak door verenigingen worden verricht en die zijn vrijgesteld, of die recht geven op een belastingvermindering.

13 Overige specifieke vrijstellingen

Zie punt 12.

14 Nultarieven

Geen.

DIRECTE BELASTINGEN

15 Algemene positie

De verenigingen die erkend zijn als instellingen van openbaar nut en die voldoen aan de voorwaarden van artikel 42 van de Wet op stichtingen en belastingvoordelen bij particuliere deelname aan activiteiten van algemeen belang, genieten talrijke belastingvoordelen.

1 De activiteiten uit hoofde van hun maatschappelijke of specifieke doelstelling zijn vrijgesteld van vennootschapsbelasting, met inbegrip van de toename van hun vermogen als gevolg van verwervingen of overdrachten van kasbons. Ook de winsten behaald bij de uitoefening van een commerciële activiteit zijn vrijgesteld, voor zover deze activiteit in

overeenstemming is met het doel of de specifieke doelstelling van de entiteit.

De inkomsten uit commerciële activiteiten of uit vermogen zijn niet vrijgesteld, maar daarvoor gelden wel bepaalde voordelen: op deze inkomsten is met name een vast belastingtarief van 10% van toepassing.

2 Ze zijn vrijgesteld van de meeste plaatselijke belastingen.

16 Erkenning van verenigingen voor belastingdoeleinden

De verenigingen die erkend zijn als instellingen van openbaar nut, en die voldoen aan de voorwaarden van artikel 42 van de Wet op stichtingen en belastingvoordelen voor particuliere deelname aan activiteiten van algemeen belang, en met name:

- doelstellingen van algemeen belang nastreven (maatschappelijke, burgerlijke, educatieve, culturele en sportieve bijstand, gezondheidszorg, ontwikkelingssamenwerking, milieubescherming, stimuleren van de sociale economie, maatschappelijk en vrijwilligerswerk, onderzoekwerk enz.);
- aan deze doeleinden ten minste 70% van hun netto-inkomsten besteden;
- de rekeningen jaarlijks en in goede orde aan het bevoegde overheidsorgaan overleggen;
- het vermogen bij vereffening bestemmen voor een doel van algemeen belang;
- onbezoldigde statutaire vertegenwoordigers hebben.

17 Erkenningscriteria

Deze worden opgesomd in artikel 4 van de Wet op verenigingen van 1964, gewijzigd bij de Wet op stichtingen en belastingvoordelen bij particuliere deelname aan activiteiten van algemeen belang. De belangrijkste criteria zijn:

- de statutaire doelstellingen moeten van algemeen belang zijn;

- de activiteiten moeten openstaan voor iedereen en niet alleen beperkt zijn tot de leden;

- de vereniging mag geen winstoogmerk hebben, de eventueel behaalde winsten mogen niet verdeeld worden, en de bestuursleden mogen geen vergoeding ontvangen voor het uitoefenen van hun functie;

- de vereniging moet over de benodigde personele en materiële middelen beschikken om de statutaire doelstellingen te verwezenlijken;

- de vereniging moet gedurende twee jaar ononderbroken functioneren voordat zij haar aanvraag mag indienen.

18 Voor belastingvoordelen in aanmerking komende doelstellingen

Zie punt 16 en 17.

19 Schenkingen door particulieren

Onder bepaalde voorwaarden en binnen bepaalde grenzen kunnen natuurlijke personen schenkingen aan entiteiten die belastingvoordelen genieten, van hun belastbaar inkomen aftrekken. Gewoonlijk bedraagt het aftrekbare bedrag ongeveer 20% van de waarde van de schenking. Het af te trekken bedrag mag echter niet groter zijn dan 30% van het belastbaar inkomen.

20 Schenkingen door bedrijven

Onder bepaalde voorwaarden is het rechtspersonen toegelaten schenkingen aan entiteiten die belastingvoordelen genieten, af te trekken. Dit af te trekken bedrag mag in de meeste gevallen niet hoger zijn dan 10% van de belastbare inkomsten.

Bovendien worden belastingvoordelen toegekend voor de deelname van bedrijven aan activiteiten van algemeen belang en met name voor de aankoop van kunstwerken met het doel deze te

schenken, en voor uitgaven die ten doel hebben bepaalde vormen van kunst te stimuleren en te ontwikkelen.

20a Schenkingen aan buitenlandse verenigingen

Er is geen wetgeving ter zake voor verenigingen (voor stichtingen, zie punt 24).

VERANTWOORDING EN TOEZICHT

21 Verantwoording

Artikel 11 van het besluit van 20 mei 1965 bepaalt dat verenigingen rekeningen moeten bijhouden waarin alle inkomsten en uitgaven zijn opgenomen. Deze rekeningen moeten aan alle leden van de vereniging worden toegestuurd en vervolgens jaarlijks aan de gewone algemene vergadering worden voorgelegd, samen met een begroting voor het volgende jaar.

Tenslotte moeten de rekeningen aan het provinciebestuur worden toegestuurd ingeval het gaat om verenigingen die in een autonome gemeenschap zijn gevestigd waar de kwestie niet wettelijk is geregeld, of aan het ministerie van Justitie ingeval het gaat om verenigingen die erkend zijn als instellingen van openbaar nut.

Toezicht

De wet van 1964 voorziet in de controle van de verenigingen door de overheid, maar deze is impliciet afgeschaft door de Grondwet van 1978.

De verenigingen die zijn erkend als instellingen van openbaar nut, moeten bij het ministerie van Justitie een jaarverslag indienen over hun werkzaamheden gedurende het afgelopen boekjaar.

Stichtingen

RECHTSPOSITIE

22 Oprichting

Een stichting kan onder levenden of testamentair worden opgericht; in het eerste geval is een schriftelijke notariële akte verplicht, in het tweede geval moet de oprichting in het testament worden vermeld.

Inschrijving in het stichtingenregister, ressorterend onder de minister van Justitie, is verplicht en staat gelijk met de officiële oprichting van de stichting.

23 Definitie

Artikel 1 van de wet op stichtingen van 1994 definieert stichtingen als organisaties die zonder winstoogmerk worden opgericht en volgens de wens van hun oprichters hun vermogen permanent aanwenden voor een doel van algemeen belang.

24 Vereisten inzake de nationaliteit

Buitenlanders kunnen in Spanje een stichting oprichten.

Bovendien kunnen naast Spaanse stichtingen ook buitenlandse stichtingen in Spanje activiteiten in het kader van hun doelstelling ontplooien. Deze stichtingen kunnen dezelfde voordelen genieten als de Spaanse, op voorwaarde dat ze op Spaans grondgebied vertegenwoordigd zijn en in het stichtingenregister zijn ingeschreven.

De inschrijving kan worden geweigerd wanneer het doel niet van algemeen belang is of wanneer de stichting niet overeenkomstig haar nationale recht is opgericht (artikel 5 van bovengenoemde wet).

25 Verkrijging van rechtspersoonlijkheid

Stichtingen verkrijgen rechtspersoonlijkheid zodra ze in het stichtingenregister zijn ingeschreven. De inschrijving kan worden geweigerd als de akte niet in overeenstemming is met bovengenoemde wet.

26 Handelingsbevoegdheid

Het vermogen van de stichting kan bestaan uit allerlei goederen en middelen die in een financiële waarde kunnen worden uitgedrukt. De stichting moet er de eigenaar van zijn en een inventaris ervan moet in het register zijn opgenomen.

Het vermogen wordt overeenkomstig de statuten beheerd en besteed door het orgaan dat de stichting bestuurt. Artikel 19 van bovengenoemde wet legt echter beperkingen op voor de bestemming van de goederen van de stichting en bepaalt dat voor talrijke operaties eerst de goedkeuring van de overheid is vereist.

Bovendien mogen stichtingen geen aandelen bezitten van commerciële vennootschappen waarbij zijzelf aansprakelijk kunnen worden gesteld voor de schulden van de vennootschappen. Ze mogen echter wel aandelen bezitten van vennootschappen of aandelen.

- 27 Bestemming van middelen bij vereffening
- De goederen en activa die uit de vereffening resulteren, moeten worden bestemd voor de in de oprichtingsakte of in de statuten van de stichting genoemde niet-winstgevende privaatrechtelijke lichamen en stichtingen die doelstellingen van algemeen belang nastreven. Indien de bestemming in de oprichtingsakte of in de statuten van de stichting niet is geregeld, beslissen het bestuursorgaan of de overheid welke organisaties dergelijke doelstellingen hebben.

In afwijking van deze bepalingen kunnen de oprichtingsakte of de statuten van de stichting de goederen ook toewijzen aan andere overheidslichamen die een doel van algemeen belang nastreven (artikel 31 van bovengenoemde wet).

FISCALE POSITIE

- 28 Stichtingen die wettig zijn ingeschreven in het register en voldoen aan de voorwaarden van artikel 42 van de Wet op Stichtingen en belastingvoordelen bij particuliere deelname aan activiteiten van algemeen belang, genieten dezelfde belastingvoordelen als verenigingen (zie punt 15 t/m 20). Om hiervoor in aanmerking te komen, moeten ze erkend worden door het ministerie van Financiën en de vrijstellingen uitdrukkelijk aanvragen.

VERANTWOORDING EN TOEZICHT

- 29 Verantwoording
- Het bestuursorgaan van de stichting moet jaarlijks een inventaris, een balans en een jaarrekening opstellen, alsmede een verslag over de werkzaamheden en het financieel beheer van de stichting. Het moet ook kwijting verkrijgen voor de begrotingsontvangsten en -uitgaven van het afgelopen jaar. Al deze stukken moeten aan de overheid worden toegestuurd.
- Bovendien is onder bepaalde voorwaarden een externe controle verplicht.
- Tenslotte moet het bestuursorgaan ook de begroting voor het volgende jaar opstellen en deze tijdens de drie maanden vóór het einde van ieder boekjaar bij de overheid indienen (artikel 23 van de wet).
- 30 Toezicht
- Het toezicht door een hogere autoriteit is bedoeld om de stichting te helpen bij de uitoefening van haar recht om te bestaan. Het is ook bedoeld om ervoor te zorgen dat de oprichting en het functioneren van de stichting wettelijk verlopen. Voor stichtingen die onder de bevoegdheid van de regering vallen,

wordt het toezicht uitgeoefend door een overheidslichaam.

Dit overheidslichaam is verantwoordelijk voor de verificatie van de rekeningen. Het kan een verzoek tot tijdelijke tussenkomst tot de bevoegde rechterlijke instantie richten en de bevoegdheden van het bestuursorgaan waarnemen gedurende de door de rechter vastgestelde periode.

FRANKRIJK

Verenigingen

RECHTSPOSITIE

- 1 Is het recht van vereniging vastgelegd in de wet?
Ja: in de preambule van de Grondwet van 1958 (waarin de beginselen zijn overgenomen van de Verklaring van de Rechten van de Mens en de Burger uit 1789) en door de Staatsraad (besluit van 16 juli 1971, Journal Officiel 18 juli 1971).
- 2 Definitie
Een vereniging is een overeenkomst waarbij twee of meerdere personen duurzaam hun kennis en activiteiten samenbrengen ten behoeve van een ander doel dan het verdelen van winst (artikel 1 van de wet van 1901).
- 3 Minimumaantal oprichters
Twee.
- 4 Soorten verenigingen
Niet-erkende of de facto vereniging;
Erkende vereniging;
Erkende instelling van openbaar nut (geen juridische definitie, deze erkenning wordt verleend door de Staat).
- 5 Vereisten inzake de nationaliteit van de leden
Geen;
- 6 Verkrijging van rechtspersoonlijkheid
Niet-erkende vereniging: niet van toepassing;
Erkende vereniging: door een verklaring in te dienen bij de prefectuur, met vermelding van de naam van de vereniging, haar doelstellingen, haar zetel, en naam, beroep, adres en nationaliteit van de bestuursleden, samen met twee exemplaren van de statuten. Deze verklaring moet in het Journal Officiel worden gepubliceerd.

7 Handelingsbevoegdheid

Een geregistreeerde vereniging mag slechts het volgende verwerven, bezitten en beheren: “de ruimte die bestemd is voor het bestuur van de vereniging en voor de vergaderingen van de leden, en de onroerende goederen die strikt noodzakelijk zijn voor het verwezenlijken van het door de vereniging nagestreefde doel” (artikel 6 van de wet van 1901). De vereniging mag geen schenkingen of erfenissen in ontvangst nemen, tenzij haar doel uitsluitend bestaat in het verlenen van bijstand, het verrichten van liefdadigheidswerk of het doen van wetenschappelijk of geneeskundig onderzoek, of tenzij zij een culturele of gezinsvereniging is of deel uitmaakt van een erkende federatie van openbaar nut.

Een vereniging die als een instelling van openbaar nut is erkend, heeft een iets uitgebreidere bevoegdheid, omdat de term "strikt" hier niet op van toepassing is. Zij mag ook bosarealen en terreinen voor bosbouw verwerven, en schenkingen en erfenissen ontvangen. Wanneer de instelling door middel van een schenking of een erfenis een onroerend goed verkrijgt dat niet noodzakelijk is voor haar activiteit, moet zij dit verkopen, met behoud van de opbrengst. De voorgenomen caritatieve werkzaamheden dienen telkens vooraf door de overheid te worden toegestaan.

8 Zijn er voorgeschreven statuten?

Geen statuten die door de wet aan de partijen worden voorgeschreven.

9 Registratieverplichtingen

Geen, zie punt 6 voor de registratieprocedure.

10 Commerciële activiteiten

Niet verboden, noch in de wet van 1901, noch in de jurisprudentie. Er mag winst worden gemaakt.

- 11 Bestemming van middelen bij vereffening
Het batig saldo mag niet aan de leden worden toegekend. Volgens de statuten en/of de algemene vergadering wordt het doorgaans overgemaakt aan een organisatie zonder winstoogmerk met een zelfde doelstelling als de vereniging.

FISCALE POSITIE

INDIRECTE BELASTINGEN

- 12 Artikel 13 van de zesde BTW-Richtlijn
Alle vrijstellingen waarin artikel 13 voorziet, lijken in de Algemene Belastingwet te zijn opgenomen.
- 13 Overige specifieke vrijstellingen
Bepaalde vrijstellingen van registratierechten.
- 14 Nultarieven
Geen.

DIRECTE BELASTINGEN

- 15 Algemene positie
Wanneer verenigingen zijn vrijgesteld van BTW en een niet-winstgevend karakter hebben, vallen ze niet onder de op ondernemingen toepasselijke belastingen (vennootschapsbelasting, leerlingbelasting en bedrijfsbelasting).
Wanneer verenigingen niet onder de op ondernemingen toepasselijke belastingen vallen, vallen ze onder de vermogensbelasting.
Alle verenigingen dienen lokale belastingen te betalen, d.w.z. woonbelasting (behalve voor ongemeubileerde gebouwen en gebouwen die openstaan voor het publiek) en grondbelasting (verschuldigd door alle eigenaren van onroerend goed met uitzondering van sociale woningen).
Wanneer verenigingen zijn vrijgesteld van BTW, dienen ze een loonbelasting te betalen. Wanneer ze meer dan

10 werknemers in dienst hebben, dienen ze als werkgevers financieel bij te dragen aan de permanente beroepsopleiding en aan de bouwactiviteiten.

Ze zijn belasting verschuldigd over de opbrengst van hun activa.

- 16 Erkenning van verenigingen voor belastingdoeleinden

De uitoefening van bepaalde specifieke activiteiten door een vereniging vereist het verkrijgen van een officiële erkenning (activiteiten op het gebied van toerisme en vrije tijd, bepaalde “toegestane” activiteiten in de gezondheidszorg of op sociaal of medisch-sociaal gebied, en activiteiten die als activiteiten met een openbaar karakter worden erkend, dat wil zeggen activiteiten van jacht- of hengelsportverenigingen, de organisatie van officiële sportwedstrijden enz.).

Verenigingen die als instelling van openbaar nut worden erkend

De erkenning wordt aangevraagd bij het ministerie van Binnenlandse Zaken en wordt onder bepaalde voorwaarden krachtens een besluit van de Raad van State verleend. Deze erkenning houdt bepaalde verplichtingen in, maar ook ruimere bevoegdheden met betrekking tot het ontvangen van schenkingen en het verwerven en bezitten van onroerend goed.

- 17 Erkenningscriteria

De vereniging moet erkend zijn en gedurende drie jaar als erkende vereniging hebben gefunctioneerd; zij moet een doel van algemeen belang nastreven, mag niet alleen op plaatselijk niveau actief zijn, moet ten minste 200 leden tellen, en moet de statuten aanvaarden die door de Raad van State zijn voorgesteld.

- 18 Voor belastingvoordelen in aanmerking komende doelstellingen

De erkenning wordt verleend door de Staat, die de vereniging met taken van algemeen belang belast. In ruil voor administratieve beperkingen en een strenge controle, kunnen verenigingen van diverse soorten ondersteuning profiteren. Zo kent bijvoorbeeld de beschikking van 8 augustus 1985 aan sportfederaties het alleenrecht toe om competities te organiseren.

19 Schenkingen door particulieren

Schenkingen door particulieren aan erkende verenigingen zijn aftrekbaar tot maximaal 1,25% van het belastbaar inkomen en schenkingen aan verenigingen en stichtingen die als instellingen van openbaar nut zijn erkend, zijn aftrekbaar tot maximaal 5%. Deze schenkingen geven recht op een belastingaftrek van 40% van de waarde van de schenking (50% indien zij bestemd zijn voor het kosteloos verstrekken van maaltijden of voor het verlenen van onderdak aan personen in moeilijkheden). Alleen schenkingen aan een Franse vereniging of aan een buitenlandse vereniging die haar activiteiten in Frankrijk uitoefent, zijn aftrekbaar.

20 Schenkingen door bedrijven

Schenkingen door bedrijven zijn aftrekbaar tot 37% of 42% van de belastbare winst tot een maximum van 2 promille van de omzet in geval van erkende verenigingen en 3 promille van de omzet in geval van verenigingen van openbaar nut en stichtingen.

Alleen schenkingen aan een Franse vereniging of aan een buitenlandse vereniging die haar activiteiten in Frankrijk uitoefent, zijn aftrekbaar.

VERANTWOORDING EN TOEZICHT

21 Verantwoording

Alleen verenigingen evenals instellingen van openbaar nut, verenigingen die

gesubsidieerd worden door lokale instanties en verenigingen die economische activiteiten uitoefenen die bepaalde drempels overschrijden (m.b.t. begroting, balans, aantal personeelsleden) zijn wettelijk verplicht om rekeningen in een gestandaardiseerde vorm voor te leggen.

Stichtingen

RECHTSPOSITIE

22 Oprichting

Stichting van openbaar nut: Het voorstel moet worden voorgelegd aan de minister van Binnenlandse Zaken en vervolgens aan de Raad van State, die door het erkennen van de stichting als een instelling van openbaar nut, deze in staat stelt om haar werkkapitaal te ontvangen. De statuten moeten worden opgesteld overeenkomstig de modelstatuten van de Raad van State, waarin de samenstelling van het bestuurscomité is vastgelegd. Het ledenbestand hiervan bestaat gewoonlijk uit drie delen: één derde van de leden wordt benoemd door de stichters, één derde van de leden wordt ambtshalve benoemd en vertegenwoordigt de overheid en één derde van de leden wordt benoemd door het bestuursorgaan.

Beschermde stichting: opgericht binnen een stichting van openbaar nut, zonder dat er een nieuwe juridische entiteit wordt opgezet (zeldzaam).

Bedrijfsstichting (wet van 4 juli 1990). Deze hoeft niet erkend te zijn als een instelling van openbaar nut. Zij wordt opgericht voor een bepaalde tijd (meestal een verlengbare periode van vijf jaar) en het actieprogramma ervan wordt door de overheid goedgekeurd.

23 Definitie

Onherroepelijke bestemming van goederen, rechten of middelen ten

behoefte van een doelstelling van algemeen belang en zonder winstoogmerk.

- 24 Vereisten inzake de nationaliteit
- Per definitie bestaat één derde van het bestuurscomité uit leden die de overheid van rechtswege vertegenwoordigen of personen die daartoe zijn aangewezen. Om permanent werkzaam te zijn in Frankrijk of om over dezelfde bevoegdheden te beschikken als een Franse stichting, moet een buitenlandse stichting als een instelling van openbaar nut worden erkend.
- 25 Verkrijging van rechtspersoonlijkheid
- Vanaf het tijdstip dat het besluit tot erkenning van de stichting als een instelling van openbaar nut door de Raad van State is goedgekeurd in en in het Journal Officiel is gepubliceerd.
- 26 Handelingsbevoegdheid
- Dezelfde voorwaarden voor de aanvaarding van schenkingen als bij verenigingen erkend als zijnde instellingen van openbaar nut, maar veel grotere bevoegdheden voor het bezitten van vermogen, met inbegrip van onroerend goed.
- 27 Bestemming van middelen bij vereffening
- Dezelfde regeling als bij verenigingen erkend als zijnde instellingen van openbaar nut (zie punt 11), maar de goedkeuring van de overheid is verplicht.

FISCALE POSITIE

- 28 Hetzelfde belastingstelsel als voor verenigingen.

VERANTWOORDING EN TOEZICHT

De controles en de verplichtingen met betrekking tot het voorleggen van rekeningen zijn dezelfde als voor verenigingen erkend als zijnde instellingen van openbaar nut.

IERLAND

Verenigingen

RECHTSPOSITIE

- 1 Is het recht van vereniging vastgelegd in de wet?

Het algemene recht van vereniging is vastgelegd in artikel 40, lid 6, van de Ierse Grondwet. Het meer specifieke recht van vereniging voor niet-gouvernementele organisaties is vastgelegd in de *Companies Acts* (wetten op de vennootschappen) en in de *Industrial and Provident Societies Legislation* (wetgeving inzake onderlinge maatschappijen).

- 2 Definitie

Er is geen specifieke definitie van "vereniging" of van een soortgelijke term in het Ierse recht. De specifieke vorm die een vereniging aanneemt, wordt bepaald door de rechtsvorm die zij kiest. Dit wordt verder nog besproken.

- 3 Minimumaantal oprichters

Zowel de *company limited by guarantee* als de *Industrial and Provident Society* moeten ten minste zeven leden tellen. Er bestaat geen wettelijk minimum om lichamen zonder rechtspersoonlijkheid op te richten.

- 4 Soorten verenigingen

Voor niet-gouvernementele organisaties bestaan er drie belangrijke vormen:

(a) *Unincorporated bodies* (lichamen zonder rechtspersoonlijkheid). Deze kunnen geschreven statuten hebben waarin de doelstellingen van de organisatie worden uiteengezet en eventueel nadere gegevens over het lidmaatschap en het bestuurscollege worden verstrekt. Uit juridisch oogpunt zijn de statuten een contract of een bindende overeenkomst tussen de leden van de groep om de bepalingen ervan na

te leven, d.w.z. het in de statuten gestelde doel na te streven, hun activiteiten overeenkomstig de statuten uit te voeren enz. Hoewel de statuten voor de leden van de groep juridisch bindend zijn, sorteren zij geen effect op niet-leden. De groep heeft dus geen eigen rechtspersoonlijkheid.

(b) Een *company limited by guarantee* (vennootschap met beperkte aansprakelijkheid neergelegd in de statuten). Dit is een variatie op de normale vorm van rechtspersoonlijkheid voor bedrijven in Ierland. Bij dit soort vennootschap zijn er geen aandelen en de leden waarborgen alleen een bepaald (gewoonlijk nominaal) bedrag te betalen voor het delgen van de schulden van de vennootschap indien deze wordt opgeheven.

(c) *Industrial and Provident Society* (onderlinge maatschappij). Deze vorm wordt vaak aangenomen door coöperaties. In de praktijk is er veel gelijkenis tussen de regels voor de *Industrial and Provident Society (IPS)* en die voor de *company limited by guarantee*. Er bestaat echter één groot verschil, namelijk dat een groep een vennootschap met beperkte aansprakelijkheid kan worden voor gelijk welk wettelijk doel, terwijl een vereniging moet opgericht zijn om "gelijk welke industriële of handelsactiviteit te verrichten" wil zij als *IPS* kunnen worden geregistreerd.

Er bestaan ook talrijke andere structuren die relevant kunnen zijn voor niet-gouvernementele verenigingen, waaronder *Trusts*, *Friendly Societies* (verenigingen voor maatschappelijk hulpbetoon) enz. De drie bovengenoemde hoofdvormen zijn evenwel de meest gebruikelijke in Ierland.

- 5 Vereisten inzake de nationaliteit van de leden

Er zijn geen specifieke vereisten inzake de nationaliteit voor de drie belangrijkste rechtsvormen.

6 Verkrijging van rechtspersoonlijkheid

Een *unincorporated body* heeft geen eigen rechtspersoonlijkheid. Zowel de *company limited by guarantee* als de *Industrial and Provident Society* hebben een eigen rechtspersoonlijkheid. Deze wordt verkregen door indiening van de statuten in de vereiste vorm bij de bevoegde overheidsinstantie die gemachtigd is om de specifieke rechtspersoonlijkheid te certificeren. De statuten kunnen dan door ieder lid van de bevolking worden ingezien.

7 Handelingsbevoegdheid

De handelingsbevoegdheid wordt in de statuten aangegeven. Bij de *company limited by guarantee* heten de statuten *Memorandum and Articles*, bij de *Industrial and Provident Society* zijn het de *Rules*. Er bestaan geen andere specifieke beperkingen inzake de wettelijke bevoegdheden van niet-gouvernementele verenigingen dan die welke in de wet op de rechtsvormen in het algemeen zijn vastgelegd.

8 Zijn er voorgeschreven statuten?

De statuten van de *company limited by guarantee* moeten worden opgesteld in een voor het *Companies Office* (dat de registratie verricht) aanvaardbare vorm. Modellen van *Memorandum and Articles* worden in de *Companies Acts* gepubliceerd en worden door dergelijke vennootschappen over het algemeen in dezelfde of in enigszins gewijzigde vorm gebruikt. In het geval van de *Industrial and Provident Society* moeten de *Rules* eveneens door het *Registrar of Friendly Societies* (dat de registratie verricht) worden aanvaard. Er bestaan geen officiële voorschriften inzake de *Rules*, maar het *Registrar* heeft door diverse niet-gouvernementele organisaties

opgestelde statuten goedgekeurd, die over het algemeen in dezelfde of in enigszins gewijzigde vorm worden gebruikt.

9 Registratieverplichtingen

Zoals hierboven werd uiteengezet, moeten beide vormen van vereniging bij de daarvoor bevoegde instantie worden geregistreerd. Er bestaan geen andere specifieke registratieverplichtingen.

10 Commerciële activiteiten

Er is geen specifieke beperking van de mogelijkheid tot het verrichten van commerciële activiteiten door deze vormen van vereniging. Wenst een vereniging echter op grond van haar caritatieve activiteiten door de *Revenue Commissioners* (belastingdienst) van bepaalde belastingen te worden vrijgesteld, dan moet er een bindende trust worden ingesteld voor uitsluitend caritatieve doeleinden, d.w.z. moeten de statuten van de groep een bindende bepaling bevatten die waarborgt dat al het geld dat de groep ontvangt, alleen maar voor liefdadigheidsdoelen zal worden aangewend. Voorts is het onwaarschijnlijk dat statuten die elementen van commerciële aard bevatten, door de *Revenue Commissioners* als caritatief zouden worden beschouwd.

11 Bestemming van middelen bij vereffening

De *Companies Acts* en de *Industrial and Provident Societies Legislation* bevatten geen algemene beperkingen inzake de bestemming van de middelen bij vereffening. Wil een vereniging door de *Revenue Commissioners* als liefdadigheidsvereniging worden erkend, dan zullen de *Commissioners* normaliter eisen dat bij opheffing alle middelen aan een andere liefdadigheidsinstelling worden overgedragen.

FISCALE POSITIE

INDIRECTE BELASTINGEN

- 12 Artikel 13 van de zesde BTW-Richtlijn
Artikel 13 wordt in Ierland toegepast.
- 13 Overige specifieke vrijstellingen
Voor NGO's relevante specifieke vrijstellingen (waaronder die overeenkomstig de zesde BTW-Richtlijn) zijn onder meer:
- (a) onderwijs (inclusief universitair onderwijs) en beroepsopleiding of omscholing;
 - (b) verpleegkundige en medische zorg of behandeling in een ziekenhuis, verpleeghuis, kliniek of soortgelijke instelling;
 - (c) diensten op het gebied van kinder- en jeugdbescherming;
 - (d) levering, door non-profit organisaties, van goederen en diensten die nauw verband houden met welzijn en sociale zekerheid;
 - (e) levering van goederen en diensten ten behoeve van hun leden door non-profit organisaties die voornamelijk doelstellingen van politieke, syndicale, religieuze, vaderlandslievende, filosofische, filantropische of civiele aard nastreven.
- 14 Nultarieven
Nultarieven gelden onder meer voor medische apparatuur en hulpmiddelen, zoals rolstoelen en andere vervoermiddelen voor gehandicapten, looprekken, krukken en dergelijke.

INDIRECTE BELASTINGEN

- 15 Algemene positie
De *Companies Acts* en de *Industrial and Provident Societies Legislation* bevatten geen algemene vrijstelling van belasting voor niet-gouvernementele organisaties.

- 16 Erkenning van verenigingen voor belastingdoeleinden

Zowel een *company limited by guarantee* als, wat eerder uitzonderlijk is, een *Industrial and Provident Society* kunnen bij de *Revenue Commissioners* vrijstelling vragen van diverse belastingen op grond van hun liefdadigheidsstatuut. Om als caritatief te worden erkend, moeten de doelstellingen en bevoegdheden van de vennootschap of maatschappij zo zijn geformuleerd dat elke doelstelling waarvoor haar inkomsten of eigendom kunnen worden aangewend, van caritatieve aard is en moeten, zoals hierboven werd toegelicht, haar belangrijkste doelstellingen en de aanwending van haar inkomsten of eigendom in een bindende trust zijn vastgelegd. Dit wil zeggen dat zij wettelijk verplicht moet zijn alleen haar gedeclareerde hoofddoelstellingen na te streven en haar inkomsten en eigendom uitsluitend voor deze doelstellingen aan te wenden.

- 17 Erkenningscriteria

Om als caritatief te worden erkend, moet het doel van de vennootschap aan een van de volgende criteria beantwoorden:

- (a) bevordering van het onderwijs;
- (b) bevordering van de godsdienst;
- (c) verlichting van de armoede of
- (d) andere activiteiten van caritatieve aard die aan de gehele gemeenschap ten goede komen.

Voorts dient de vennootschap gecontroleerde jaarrekeningen bij te houden en deze op verzoek ter beschikking te stellen van de *Revenue Commissioners*, moet zij de betaling van honoraria en/of salarissen (behalve contante uitgaven) aan ambtenaren en bestuursleden voor bewezen diensten verbieden en moet zij ook voldoen aan de overige, reeds genoemde criteria,

waaronder die met betrekking tot de opheffing van de organisatie.

De belastingen waarvan een organisatie kan worden vrijgesteld, omvatten inkomstenbelasting, vennootschapsbelasting (in geval van vennootschappen), vermogenswinstbelasting, op depositorente ingehouden belasting, belasting op kapitaalverwerving en belasting op grondtransacties (overdracht of leasing).

Er is geen BTW-vrijstelling en de werknemers van een liefdadigheidsvereniging moeten inkomstenbelasting betalen via inhouding op hun loon - volgens het PAYE-systeem - en aan hun loon gekoppelde sociale verzekeringspremies.

19-20 Schenkingen door particulieren en bedrijven

Onder bepaalde omstandigheden kan voor schenkingen door particulieren en bedrijven belastingvrijstelling worden toegestaan. Belangrijk voor de niet-commerciële sector is dat schenkingen van £100 tot £10 000 aan bepaalde onderwijsinstellingen voor belastingvrijstelling in aanmerking kunnen komen.

VERANTWOORDING EN TOEZICHT

21 Verantwoording

Er is geen specifiek toezicht op lichamen zonder rechtspersoonlijkheid. Vennootschappen zijn aan het *Companies Office* rapportering en verantwoording verschuldigd. De jaarcijfers en -rekeningen moeten worden voorgelegd en er moeten registers worden bijgehouden betreffende wijzigingen in het ledenbestand, het bestuur enz. Wat rapportering betreft, gelden in grote lijnen soortgelijke eisen voor *Industrial and Provident Societies* (zij moeten rapporteren aan het *Registrar of*

Friendly Societies). In extreme gevallen kunnen inspecteurs worden aangesteld om het functioneren van deze maatschappijen te onderzoeken. Maatschappijen die voortdurend nalaten aangifte te doen, worden geroyeerd. Over het algemeen zijn de eisen inzake verantwoording en toezicht evenwel niet bijzonder streng. In geval van liefdadigheidsinstellingen hebben de *Revenue Commissioners* een toezichthoudende functie, maar ook hier wordt er in de praktijk niet al te streng opgetreden.

Stichtingen

In Ierland bestaat er geen specifieke wetgeving voor stichtingen. Een organisatie die door de *Revenue Commissioners* als caritatief wordt erkend, kan bij de *Commissioners of Charitable Donations and Bequests* een aanvraag indienen om krachtens de *Charities Acts* van 1973 rechtspersoonlijkheid te verkrijgen. In Ierland zijn er echter maar een vijfentwintigtal dergelijke organisaties.

ITALIË

Verenigingen

RECHTSPOSITIE

- 1 Is het recht van vereniging vastgelegd in de wet?
Ja: in artikel 2 en 18 van de Grondwet, artikel 14 t/m 42 van het Burgerlijk Wetboek, de wet van 27 februari 1985 en de wet nr. 266 van 11 augustus 1991 betreffende vrijwilligersorganisaties.
- 2 Definitie
De wet geeft geen definitie. In de praktijk is een vereniging een duurzame organisatie, bestaande uit meerdere personen die een gezamenlijk niet-winstgevend doel nastreven.
- 3 Minimumaantal oprichters
Geen.
- 4 Soorten verenigingen
Erkende verenigingen
Niet-erkende verenigingen
Comités
- 5 Vereisten inzake de nationaliteit van de leden
Geen.
- 6 Verkrijging van rechtspersoonlijkheid
Alleen voor erkende verenigingen, na het erkenningsbesluit van het bevoegde overheidsorgaan. Een noodzakelijke voorwaarde voor erkenning is het bezit van voldoende middelen om de statutaire doelstellingen te verwezenlijken. Naargelang van het territoriaal bereik van de rechtspersonen kan de bevoegdheid om hen te erkennen worden toegekend aan de voorzitter van de Raad van Ministers, aan het gewest of aan de Prefecten.
Voor niet-erkende verenigingen gelden bepaalde beperkingen (zie punt 7).
- 7 Handelingsbevoegdheid

Particuliere rechtspersonen kunnen geen onroerend goed verwerven, geen schenkingen, erfenissen of zelfs legaten aannemen, zonder overheidsgoedkeuring. De verwerving is pas rechtsgeldig als zij door de overheid is goedgekeurd. Niet-erkende verenigingen beschikken slechts over een beperkte autonomie met betrekking tot hun vermogen: de personen die namens en voor rekening van de vereniging handelen zijn immers ook aansprakelijk voor de schulden van de vereniging. Thans staat wet nr. 52 van 27 februari 1985 toe dat niet-erkende verenigingen onroerend goed verwerven. Niet-erkende verenigingen en comités kunnen in rechte optreden.

In het register ingeschreven vrijwilligersorganisaties, zelfs degene die de vorm van een niet-erkende vereniging hebben, mogen de voor hun activiteiten noodzakelijke goederen verwerven en kunnen schenkingen en erfenissen ontvangen.

- 8 Zijn er voorgeschreven statuten?

Om erkenning te verkrijgen, moet de oprichtingsakte van de vereniging in de vorm van een notariële akte zijn opgesteld. Er bestaat een aantal minimumvereisten.

- 9 Registratieverplichtingen

Geen, maar wanneer de vereniging niet geregistreerd is, zijn samen met de rechtspersoon ook de bestuursleden gezamenlijk en hoofdelijk aansprakelijk voor de schulden (zie artikel 33 van het Burgerlijk Wetboek).

- 10 Commerciële activiteiten

Verenigingen mogen economische activiteiten verrichten. Een dergelijke activiteit mag niet gericht zijn op het behalen van geldelijk voordeel, maar uitsluitend op het bereiken van haar doelstellingen. Wanneer de economische activiteit daarentegen los staat van de

doelstelling van de vereniging, kan de vereniging als een de facto vennootschap worden beschouwd, hetgeen belangrijke fiscale en sociale gevolgen heeft. Artikel 24 van het Burgerlijk Wetboek bepaalt dat de winst niet onder de leden mag worden verdeeld.

- 11 Bestemming van middelen bij vereffening
- De resterende middelen worden overeenkomstig de bepalingen in de oprichtingsakte of de statuten van de vereniging besteed. Bij gebreke van specifieke bepalingen worden de besluiten uitgevoerd van de algemene vergadering die tot opheffing besloten heeft. Wanneer er niets is besloten, berust de beslissing bij het bevoegde overheidsorgaan.

FISCALE POSITIE

INDIRECTE BELASTINGEN

- 12 Artikel 13 van de zesde BTW-Richtlijn
- Alle krachtens artikel 13 op verenigingen toepasbare vrijstellingen zijn van kracht.
- 13 Overige specifieke vrijstellingen
- Goederen en diensten verstrekt door vrijwilligersorganisaties zijn vrijgesteld van BTW. De oprichtingsakte en alle andere akten die met activiteiten van vrijwilligersorganisaties verband houden, zijn vrijgesteld van registratierechten en andere heffingen.
- Vrijstelling van schenkingsrechten, overdrachtsbelastingen, kadastrale heffingen en INVIM (belasting op de waardeverhoging van onroerend goed) voor de verenigingen die de schenkingen in ontvangst nemen. Hetzelfde geldt voor legaten en erfenissen.
- 14 Nultarieven
- Geen.

DIRECTE BELASTINGEN

- 15 Algemene positie

Erkende en niet-erkende verenigingen zijn rechtspersonenbelasting (IRPEG) verschuldigd. Deze belasting is evenredig aan de som van de inkomsten uit grond of een soortgelijk goed, kapitaal, winsten of inkomsten uit hoofde van een al dan niet occasionele commerciële activiteit. De bedragen die door de leden als contributie worden gestort of de verenigingsbijdragen tellen niet mee bij de berekening van de belastbare grondslag.

- 16 Erkenning van verenigingen voor belastingdoeleinden

De IRPEG wordt met 50% verlaagd voor historische, literaire, wetenschappelijke, experimentele en onderzoeksverenigingen die voornamelijk een cultureel doel nastreven.

De opbrengsten uit marginale commerciële en productieve activiteiten die door vrijwilligersorganisaties worden verkregen, zijn niet belastbaar, mits deze worden aangewend voor de institutionele doelstellingen van de organisatie.

- 17 Erkenningscriteria

In eerste instantie moet de vereniging rechtspersoonlijkheid bezitten. Bovendien moet het gaan om een vrijwilligersorganisatie als bedoeld in wet nr. 266/91.

- 18 Voor belastingvoordelen in aanmerking komende doelstellingen

Voor vrijwilligersorganisaties moet de vrijstelling worden verleend aan de hand van criteria neergelegd in een interministerieel besluit (dat de goedkeuring vergt van het ministerie van Sociale Zaken en het ministerie van Financiën). Dit besluit is in voorbereiding.

- 19 Schenkingen door particulieren

Schenkeningen aan doelen van algemeen humanitair, religieus of politiek belang kunnen worden afgetrokken tot maximaal 2%.

Dit maximum mag worden overschreden wanneer de schenking wordt gedaan aan organisaties die de verspreiding van informatie over en de studie, het onderzoek, het verwerven, in stand houden en restaureren van cultureel erfgoed tot doel hebben, alsook aan instellingen die belast zijn met het organiseren van beurzen of tentoonstellingen met een specifiek cultureel of wetenschappelijk belang, na goedkeuring van het ministerie van Cultuur.

Schenkeningen aan het centrale instituut voor ondersteuning van de clerus van de Italiaanse katholieke kerk en ten behoeve van de bevolking van ontwikkelingslanden kunnen worden afgetrokken tot een bedrag van ten hoogste 2 miljoen lire.

Schenkeningen aan vrijwilligersorganisaties die in het register zijn ingeschreven, zijn niet meer aftrekbaar. De enige schenkingen die nu nog kunnen worden afgetrokken, zijn enerzijds schenkingen aan organisaties die onder de vennootschapsbelasting vallen en, anderzijds schenkingen aan vrijwilligersorganisaties met rechtspersoonlijkheid. De inschrijving in het regionale register is voor vrijwilligersorganisaties dus niet meer voldoende.

- 20 Schenkingen door bedrijven
- Net zoals voor particulieren, zijn schenkingen aan doelen van algemeen humanitair, religieus of politiek belang tot maximaal 2% aftrekbaar.
- 20a Schenkingen aan buitenlandse verenigingen
- Voor verenigingen die hun zetel in Italië hebben, geldt hetzelfde stelsel, op

voorwaarde dat zij in een regionaal register op Italiaans grondgebied zijn ingeschreven.

VERANTWOORDING EN TOEZICHT

- 21 Verantwoording
- Het bevoegde overheidsorgaan is gemachtigd om toezicht en controle uit te oefenen.

Stichtingen

RECHTSPOSITIE

- 22 Oprichting
- Oprichtingsakte (eenzijdige akte onder levenden in de vorm van een notariële akte of testament).
- 23 Definitie
- Particuliere rechtspersoon met een vermogen dat ten behoeve van een doel wordt aangewend.
- 24 Vereisten inzake de nationaliteit
- Geen.
- 25 Verkrijging van rechtspersoonlijkheid
- Na goedkeuring door de overheid door middel van een besluit van de voorzitter van de Raad van Ministers.
- 26 Handelingsbevoegdheid
- Zoals voor erkende verenigingen.
- 27 Bestemming van middelen bij vereffening
- Wanneer er geen aanwijzingen in de statuten zijn opgenomen, kan het bevoegde overheidsorgaan de middelen overdragen aan andere organisaties met gelijklopende doelstellingen.

FISCALE POSITIE

- 28 De historische, literaire, wetenschappelijke, experimentele en onderzoeksstichtingen met een uitsluitend cultureel doel als bedoeld in artikel 6 van presidentieel besluit nr. 601/73 komen in aanmerking voor een belastingaftrek ten belope van 50% van het inkomen dat onder de

rechtspersonenbelasting valt. De invoer van goederen voor stichtingen wier doel bestaat in hulpverlening, liefdadigheid, onderwijs, opleiding, studie en onderzoek is vrijgesteld van BTW.

Stichtingen die algemeen genomen noch commerciële landbouwactiviteiten, noch beroepsactiviteiten uitoefenen, zijn niet BTW-plichtig in de betekenis van artikel 4 van presidentieel besluit nr. 633/72.

VERANTWOORDING EN TOEZICHT

29 Verantwoording

Geen.

30 Toezicht

Het bevoegde overheidsorgaan mag stichtingen controleren. Dit houdt voornamelijk in dat het overheidsorgaan de bevoegdheid heeft de doelstellingen van de stichting te wijzigen wanneer deze zijn verwezenlijkt, onmogelijk zijn geworden of hun betekenis hebben verloren. Het heeft ook de bevoegdheid om stichtingen te coördineren en meerdere stichtingen samen te voegen wanneer hun individuele vermogen niet meer toereikend is.

LUXEMBURG

Verenigingen

RECHTSPOSITIE

- 1 Is het recht van vereniging vastgelegd in de wet?
Ja: in artikel 26 van de gewijzigde Grondwet van 17 oktober 1868, de wet van 21 april 1928 op de verenigingen en stichtingen zonder winstoogmerk en de wet van 11 mei 1936, waarin de vrijheid van vereniging wordt gewaarborgd.
- 2 Definitie
Artikel 1 van de wet van 21 april 1928: de vereniging zonder winstoogmerk is een vereniging die geen industriële of commerciële activiteiten ontplooit en die er niet naar streeft om onder haar leden materieel gewin te verdelen.
- 3 Minimumaantal oprichters
Drie.
- 4 Soorten verenigingen
Vereniging zonder winstoogmerk (ASBL)
De facto vereniging
- 5 Vereisten inzake de nationaliteit van de leden
Geen.
- 6 Verkrijging van rechtspersoonlijkheid
Vanaf de datum van publicatie van de statuten.
- 7 Handelingsbevoegdheid
Een ASBL kan uitsluitend beschikken, in eigendom of anderszins, over onroerend goed dat noodzakelijk is voor de verwezenlijking van de statutaire doelstellingen. Er zijn geen beperkingen voor roerende goederen.
Schenkingen van meer dan 500 000 LUF moeten altijd worden goedgekeurd bij groothertogelijk besluit.
- 8 Zijn er voorgeschreven statuten?

Notariële of onderhandse schriftelijke akte.

9 Registratieverplichtingen

De oprichtingsakte moet worden geregistreerd. De statuten, alsmede de naam, de voornaam, het beroep en het adres van de bestuursleden en het adres van het hoofdkantoor moeten bij het handels- en ondernemingsregister worden gedeponneerd. Elke wijziging moet eveneens worden meegedeeld. In de maand waarin de statuten worden gepubliceerd, moet de alfabetische ledenlijst worden gedeponneerd bij de griffie van de burgerlijke rechtbank van de plaats waar de vereniging is gevestigd. Deze lijst moet jaarlijks worden bijgewerkt.

10 Commerciële activiteiten

Winstgevende activiteiten zijn niet verboden, maar moeten een tijdelijk karakter hebben en ondergeschikt zijn aan de voornaamste activiteit.

- #### 11 Bestemming van middelen bij vereffening
- Wanneer de statuten geen aanwijzingen bevatten, wordt het besluit door de jaarlijkse algemene vergadering genomen. Wanneer de algemene vergadering niet tot een besluit kan komen, worden de middelen door de curatoren toegekend aan een sociaal doel dat de doelstelling van de vereniging zo dicht mogelijk benadert.

FISCALE POSITIE

INDIRECTE BELASTINGEN

- #### 12 Artikel 13 van de zesde BTW-Richtlijn
- Alle krachtens artikel 13 op verenigingen toepasbare vrijstellingen zijn van kracht.
- #### 13 Overige specifieke vrijstellingen
- Door particuliere of openbare instellingen opgezette activiteiten met een educatief doel, activiteiten van jeugdhoeuven, het organiseren van

sportmanifestaties of wetenschappelijke, culturele, educatieve of economische evenementen wanneer de opbrengsten uitsluitend dienen om de organisatiekosten te dekken, theatervoorstellingen, conferenties, medische en paramedische dienstverlening, op voorwaarde dat de bedoelde vrijstellingen geen concurrentievervalsing veroorzaken.

- 14 Nultarieven
Geen.

DIRECTE BELASTINGEN

- 15 Algemene positie

Overeenkomstig artikel 159 van de Luxemburgse belastingwet, vallen ASBL's onder de rechtspersonenbelasting (impôt sur le revenu des collectivités - IRC). Iedereen die rechtspersonenbelasting moet betalen, moet ook vermogensbelasting betalen. Artikel 25 van de wet van 29 december 1971 voorziet in registratierechten, successierechten en overdrachtsbelasting bij overlijden. Voor schenkingen onder levenden en legaten is het percentage 6%.

- 16 Erkenning van verenigingen voor belastingdoeleinden

Artikel 161 van de belastingwet voorziet in een vrijstelling van de IRC voor organisaties die rechtstreeks en uitsluitend een caritatief cultureel doel of een doel van algemeen belang nastreven. Ze blijven echter belastbaar wanneer ze een activiteit van industriële of commerciële aard uitoefenen. Alleen de belangeloze activiteiten van de ASBL zijn vrijgesteld van belastingen, en niet de mogelijke bijkomende of tijdelijke winstgevende activiteiten.

- 17 Erkenningscriteria

De verenigingen zonder winstoogmerk die een caritatief of religieus doel of een doel van algemeen belang nastreven

(gezondheidszorg, jeugd en sport, wetenschappen, kunst, cultuur), kunnen worden erkend als zijnde van openbaar nut.

- 18 Voor belastingvoordelen in aanmerking komende doelstellingen

Bij het ministerie van Justitie moet een aanvraag worden ingediend. Het moet gaan om een doel zonder winstoogmerk dat in overeenstemming met de statuten als een doelstelling van algemeen belang wordt erkend. Een groothertogelijk besluit, genomen op advies van de Conseil d'Etat, verleent de rechtspositie. De belastingvoordelen worden dan toegestaan op basis van de belastingwet.

- 19 Schenkingen door particulieren

Schenkingen van in totaal meer dan 5 000 LUF per jaar zijn aftrekbaar tot ten hoogste 10% van het totale inkomen of 10 000 000 LUF. De schenkingen moeten worden gedaan aan erkende organisaties van openbaar nut en aan andere organisaties die bij wet als zodanig zijn erkend.

- 20 Schenkingen door bedrijven

Dezelfde regels zijn van toepassing op de in Luxemburg gevestigde bedrijven.

- 20a Schenkingen aan buitenlandse verenigingen

Deze zijn niet aftrekbaar.

VERANTWOORDING EN TOEZICHT

- 21 Verantwoording

Om schenkingen te mogen aanvaarden moeten vanaf de oprichting van de vereniging of ten minste voor de laatste tien boekjaren de jaarrekeningen bij de griffie van de burgerlijke rechtbank worden gedeponeerd.

Stichtingen

RECHTSPOSITIE

- 22 Oprichting

- Toewijzing van goederen bij notariële akte of testament, behoudens goedkeuring bij groothertogelijk besluit.
- 23 Definitie
- Het werkterrein van de stichting is afgebakend door de wet: alleen die instellingen worden als stichtingen erkend die hoofdzakelijk met de opbrengst van het voor de oprichting ervan aangewende of nadien verzamelde kapitaal en zonder dat materiële winst wordt beoogd, activiteiten van filantropische, religieuze, wetenschappelijke, artistieke, pedagogische, maatschappelijke, toeristische of sportieve aard ontplooien.
- 24 Vereisten inzake de nationaliteit
- Geen.
- 25 Verkrijging van rechtspersoonlijkheid
- Op het ogenblik dat de statuten bij groothertogelijk besluit worden goedgekeurd.
- 26 Handelingsbevoegdheid
- Zoals bij de verenigingen.
- 27 Bestemming van middelen bij vereffening
- Zoals aangegeven in de statuten. Bij gebreke van aanwijzingen in de statuten wendt de minister van Justitie de middelen aan voor een doel die de doelstellingen van de opgeheven stichting zo dicht mogelijk benadert.

FISCALE POSITIE

- 28 Zoals bij de verenigingen.

VERANTWOORDING EN TOEZICHT

- 29 Verantwoording
- Ieder jaar moeten de rekeningen en de begroting van de stichting binnen twee maanden na het afsluiten van het boekjaar aan het ministerie van Justitie worden overgelegd. Deze stukken worden in de “Mémorial” (het staatsblad) gepubliceerd.

30 Toezicht

Artikel 40 van de wet van 1928 bepaalt dat de minister van Justitie erop met toezien dat de middelen van de stichting worden aangewend voor de doelstellingen waarvoor de stichting is opgericht.

NEDERLAND

Verenigingen

RECHTSPOSITIE

- 1 Is het recht van vereniging vastgelegd in de wet?
Ja: het recht van vereniging geldt voor iedereen die op Nederlands grondgebied verblijft (artikel 1 en 8 van de Grondwet).
- 2 Definitie
Overeenkomstig artikel 2:26 van het Burgerlijk Wetboek (BW) is de vereniging een rechtspersoon die uit leden bestaat en die is gericht op een ander specifiek doel dan dat waarvoor coöperaties en onderlinge maatschappijen zijn opgericht¹³. Een vereniging wordt bij meerzijdige rechtshandeling opgericht. Zij mag geen winst onder haar leden verdelen.
- 3 Minimumaantal oprichters
Twee.
- 4 Soorten verenigingen
Vereniging opgericht bij onderhandse akte
Vereniging opgericht bij notariële akte
Staatloze vereniging (internationale vereniging zonder welbepaalde juridische binding, niet bij wet geregeld, maar erkend door de rechtspraak)
- 5 Vereisten inzake de nationaliteit van de leden
Geen.
- 6 Verkrijging van rechtspersoonlijkheid
Volledige rechtspersoonlijkheid: verenigingen waarvan de statuten zijn opgenomen in een notariële akte (de opname van de statuten in een notariële akte kan ook geschieden tijdens het bestaan van de vereniging). Een

dergelijke vereniging moet in het verenigingenregister worden ingeschreven;

beperkte rechtspersoonlijkheid: verenigingen waarvan de statuten niet zijn opgenomen in een notariële akte. Inschrijving van een dergelijke vereniging in het verenigingenregister beperkt de aansprakelijkheid van de bestuurders: deze zijn dan alleen aansprakelijk voor zover de tegenpartij kan aantonen dat de vereniging haar verplichtingen niet nakomt;

buitenlandse vereniging: Nederland past het incorporatiebeginsel toe. Dat heeft tot gevolg dat een in het buitenland opgerichte vereniging op het Nederlandse grondgebied wordt erkend en dat de desbetreffende buitenlandse wet (die bepaalt of rechtspersoonlijkheid kan worden verleend) krachtens het Nederlandse recht op deze vereniging van toepassing is.

7 Handelingsbevoegdheid

De vereniging waarvan de statuten in een notariële akte zijn opgenomen, heeft volledige handelingsbevoegdheid. Zij kan schulden aangaan, schenkingen of erfenissen ontvangen en onroerend goed verkrijgen zonder enige beperking. De vereniging waarvan de statuten niet in een notariële akte zijn opgenomen (met beperkte rechtspersoonlijkheid), kan geen registergoederen verwerven en geen erfenissen ontvangen.

8 Zijn er voorgeschreven statuten?

Neen. Alleen voor de statuten die in een notariële akte zijn opgenomen, bestaan er voorschriften met betrekking tot de inhoud.

9 Registratieverplichtingen

Neen. Alleen voor de verenigingen die bij notariële akte zijn opgericht of die in een notariële akte zijn opgenomen. De akte moet worden ingeschreven in het daartoe bestemde register bij de Kamer

¹³ Deze organisaties zijn verenigingsvormen naar Nederlands recht.

van Koophandel en Fabrieken van het gebied waarin de vereniging haar zetel heeft.

10 Commerciële activiteiten

Een vereniging mag commerciële activiteiten ontplooiën, maar mag geen winst onder haar leden verdelen. Het doel van een vereniging mag er niet in bestaan winst te maken en deze onder haar leden te verdelen.

11 Bestemming van middelen bij vereffening

In de statuten van een vereniging die bij notariële akte is opgericht, moet de bestemming van het batig saldo van de vereniging worden genoemd, of de wijze waarop de bestemming zal worden vastgesteld (artikel 2:27, sub f, van het BW). Hetgeen na de voldoening der schuldeisers van het vermogen van de ontbonden rechtspersoon is overgebleven, wordt, in verhouding tot ieders recht, overgedragen aan hen die krachtens de statuten daartoe zijn gerechtigd, of anders aan de leden. Heeft geen ander recht op het overschot, dan wordt het aan de Staat uitgekeerd, die het zoveel mogelijk overeenkomstig het doel van de rechtspersoon besteedt (artikel 2:23b, lid 1).

FISCALE POSITIE

INDIRECTE BELASTINGEN

12 Artikel 13 van de zesde BTW-Richtlijn

Alle krachtens artikel 13 op verenigingen toepasbare vrijstellingen zijn van kracht.

13 Overige specifieke vrijstellingen

Er zijn meerdere vrijstellingen van toepassing op goederen en diensten die door verenigingen worden geleverd; er bestaan speciale vrijstellingen voor het verlenen van diensten en daarop betrekking hebbende goederen door verenigingen aan hun leden, op voorwaarde dat de vrijstellingen geen concurrentiebeperkingen opwerpen en

dat de organisatie niet streeft naar het maken van winst om onder de leden te verdelen.

14 Nultarieven

Geen.

DIRECTE BELASTINGEN

15 Algemene positie

Inkomstenbelasting: in principe vallen verenigingen onder het algemene belastingrecht. Er is geen speciale belasting voor verenigingen (rechtspersonen). Een vereniging kan onder de vennootschapsbelasting (Vpb) vallen voor zover zij een onderneming exploiteert die concurreert met ondernemingen die aan de vennootschapsbelasting onderworpen zijn, en dit voor de winsten die uit dergelijke activiteiten voortvloeien.

Onroerendgoedbelasting: verenigingen die eigenaar zijn van een zakelijk recht op een onroerend goed of gebruikers zijn van een dergelijk onroerend goed, moeten een plaatselijke belasting betalen.

16 Erkenning van verenigingen voor belastingdoeleinden

Geen precieze definitie. Artikel 24, lid 4, van de Successiewet kent belastingvrijstellingen toe aan erkende organisaties met een doel van algemeen belang.

Een vereniging van algemeen belang wordt volledig vrijgesteld van vennootschapsbelasting indien de jaarlijkse winst minder dan 13 000 HFL of de winst van de laatste vier jaar minder dan 65 000 HFL bedraagt, op voorwaarde echter dat er geen sprake is van winstbejag of dat winstbejag van ondergeschikt belang is en dat de winst uitsluitend wordt gebruikt voor een doel van algemeen belang (art. 5 van de wet op de vennootschapsbelasting en besluit van 20.8.1971). Volledige vrijstelling van vennootschapsbelasting wordt

verleend aan liefdadigheidsinstellingen, bibliotheken, pensioenfondsen, instellingen voor het behoud en het beheer van terreinen in het kader van het natuurbehoud en enkele andere instellingen voor specifieke terreinen.

Bronbelasting: Verenigingen die geen vennootschapsbelasting hoeven te betalen, kunnen om terugbetaling vragen van de bronbelasting die op dividenden en rente wordt geheven.

Er kunnen vrijstellingen van onroerendgoedbelasting (o.a. voor kerken) worden verleend.

17 Erkenningscriteria

De desbetreffende wetten geven geen definitie van het begrip "algemeen belang". De successiewet stelt dat, wanneer aan een legaat of schenking een specifieke bestemming wordt gegeven, er geen sprake is van algemeen belang. Volgens de rechtspraak is het algemeen belang het tegenovergestelde van het bijzonder belang of het belang van een beperkte groep.

18 Voor belastingvoordelen in aanmerking komende doelstellingen

Erkenning door de inspecteur der registratie en successie.

19 Schenkingen door particulieren

Schenkingen aan erkende Nederlandse verenigingen zijn aftrekbaar, voor zover zij een bedrag van 120 HFL per jaar per schenker te boven gaan, met een minimum van 1% van het belastbaar inkomen en een maximum van 10%. Schenkingen krachtens een notariële schenkingsovereenkomst voor ten minste 5 jaar zijn volledig aftrekbaar in alle gevallen waar ze ten goede komen aan een Nederlandse vereniging die ten minste 25 leden heeft (in dat geval is algemeen belang niet vereist), op voorwaarde dat het gaat om schenkingen in de vorm van een annuïteit, dat de vereniging volledige rechtsbekwaamheid

bezit en dat zij niet onder de vennootschapsbelasting valt.

20 Schenkingen door bedrijven

Schenkingen aan in Nederland ingeschreven verenigingen of stichtingen met een academisch, religieus, caritatief of cultureel doel of een doel van algemeen belang (hieronder zijn ook politieke partijen begrepen) zijn aftrekbaar indien zij in totaal meer bedragen dan 500 HFL, met een maximum van 6% van het belastbaar inkomen.

20a Schenkingen aan buitenlandse verenigingen

Dezelfde regeling geldt voor in het buitenland geregistreerde verenigingen die specifiek door de minister van Financiën zijn aangewezen.

VERANTWOORDING EN TOEZICHT

21 Verantwoording

Het bestuur brengt op een algemene vergadering binnen zes maanden na afloop van het boekjaar een jaarverslag uit over de gang van zaken in de vereniging en over het gevoerde beleid. Het legt de balans en de winst- en verliesrekening met een toelichting ter goedkeuring aan de vergadering over. Deze stukken worden ondertekend door de bestuurders en commissarissen.

Toezicht

Intern: De statuten kunnen bepalen dat de vereniging een raad van commissarissen heeft. Ontbreekt een dergelijke raad en ook een accountant als bedoeld in art. 2:393, lid 1, van het BW, die de getrouwheid van de jaarstukken bevestigt, dan benoemt de algemene vergadering jaarlijks een commissie van ten minste twee leden die geen deel van het bestuur mogen uitmaken.

Extern: Door een verklaring van een accountant waarin de getrouwheid van

de stukken wordt bevestigd. Er is geen verplichting tot publicatie van de jaarrekeningen.

Stichtingen

RECHTSPOSITIE

- 22 Oprichting
Een stichting wordt opgericht bij notariële akte die de statuten bevat. De statuten moeten worden ingeschreven in een speciaal stichtingenregister bij de Kamer van Koophandel en Fabrieken van het gebied waarin de stichting haar zetel heeft.
- 23 Definitie
Bij een rechtshandeling opgerichte rechtspersoon zonder leden die beoogt met behulp van een daartoe bestemd vermogen een in de statuten neergelegde doelstelling te bereiken.
- 24 Vereisten inzake de nationaliteit
Het hoofdkantoor moet in Nederland gevestigd zijn. Kantoren in het buitenland zijn wel mogelijk.
- 25 Verkrijging van rechtspersoonlijkheid
Bij notariële akte.
- 26 Handelingsbevoegdheid
Stichtingen hebben volledige handelingsbevoegdheid.
- 27 Bestemming van middelen bij vereffening
In overeenstemming met de in de statuten vermelde procedures. Indien niemand aanspraak kan maken op de resterende activa, vervallen deze aan de Staat, die ze aanwendt voor doelstellingen die zo dicht mogelijk bij het doel van de rechtspersoon aansluiten.

FISCALE POSITIE

- 28 Belastingstelsel
Hetzelfde als voor verenigingen.

VERANTWOORDING EN TOEZICHT

- 29 Verantwoording
Artikel 2:10, lid 2, van het BW verplicht het bestuur van een stichting ertoe binnen zes maanden na afloop van het boekjaar een balans en een winst- en verliesrekening van de rechtspersoon op te maken en deze gedurende tien jaar te bewaren.
- 30 Toezicht
Intern: Overeenkomstig de statuten.
Extern: Het openbaar Ministerie is bevoegd het bestuur om inlichtingen te vragen. Wanneer dit niet meewerkt, kan de president van de rechtbank bevelen dat de jaarstukken aan het openbaar ministerie worden getoond. Op vordering van het openbaar ministerie of op verzoek van iedere belanghebbende kan de rechtbank bestuursleden schorsen of ontslaan en in hun plaats andere bestuursleden benoemen.

OOSTENRIJK

Verenigingen

RECHTSPOSITIE

- 1 Is het recht van vereniging vastgelegd in de wet?
Ja: in art. 12 van de Grondwet (Staatsgrundgesetz): Oostenrijkse burgers hebben het recht om verenigingen op te richten. Verenigingen met rechtspersoonlijkheid vallen meer bepaald onder het *Vereinsgesetz* van 1951.
- 2 Definitie
Geen wettelijke definitie. De rechtsleer en de jurisprudentie definiëren de vereniging als een (1) vrijwillige, (2) duurzame (3) en georganiseerde groepering van meerdere personen (4) voor het bereiken van een gegeven, wettelijk doel van algemeen belang (5) door middel van een voortgezette collectieve activiteit.
- 3 Minimumaantal oprichters
1 oprichter (degene die verklaart een vereniging te willen oprichten) is voldoende. Voorts moet de vereniging ten minste 3 leden tellen (zie ook punt 6).
- 4 Soorten verenigingen
De Oostenrijkse rechtsorde maakt een onderscheid tussen "ideële" verenigingen (zonder winstoogmerk) die onder het *Vereinsgesetz* van 1951 vallen, en verenigingen met winstoogmerk (*Vereinspatent* van 1852).
- 5 Vereisten inzake de nationaliteit van de leden
Buitenlanders, ook al wonen deze in het buitenland, kunnen in Oostenrijk lid worden van verenigingen.
- 6 Verkrijging van rechtspersoonlijkheid
Elke vereniging die overeenkomstig het *Vereinsgesetz* van 1951 werd opgericht,

bezit rechtspersoonlijkheid. De aankondiging van het voornemen een vereniging op te richten, moet samen met een ontwerp van de statuten bij de bevoegde instanties worden ingediend. Als er binnen 6 weken geen verbod tot oprichting komt of als de instanties reeds hebben verklaard dat zij de oprichting niet verbieden, kan de vereniging haar activiteiten aanvangen. Op een "constituerende" algemene vergadering moeten ten minste drie leden het besluit nemen om een vereniging op te richten op basis van de statuten die door de autoriteiten niet zijn geweigerd. Met dit besluit verwerft de vereniging rechtspersoonlijkheid. Met de verkiezing van de vertegenwoordigers als bedoeld in de statuten, verwerft de vereniging haar handelingsbevoegdheid.

7 Handelingsbevoegdheid

Na de oprichting verkrijgt de vereniging volledige handelingsbevoegdheid.

8 Zijn er voorgeschreven statuten?

De statuten, als bedoeld in de wet van 1951 moeten vermelden dat de vereniging overeenkomstig artikel 12 van het *Vereinsgesetz* van 1951 bij de *Vereinsbehörde* (*Vereinsregister*) is ingeschreven.

FISCALE POSITIE

INDIRECTE BELASTINGEN

- 12 Artikel 13 van de zesde BTW-Richtlijn
In Oostenrijk genieten verenigingen dezelfde vrijstellingen als aangegeven in artikel 13 van de zesde BTW-Richtlijn.
- 13 Overige specifieke vrijstellingen
Er zijn geen specifieke vrijstellingen met een grotere reikwijdte dan het in artikel 13 bepaalde.
- 14 Nultarieven
In Oostenrijk bestaan geen nultarieven.

DIRECTE BELASTINGEN

- 15 Algemene positie
“Nicht rechtsfähige Personenvereinigungen, Anstalten, Stiftungen und andere Zweckvermögen” (geen rechtspersoonlijkheid bezittende verenigingen van personen, instellingen, stichtingen en andere doelvermogens) vallen ook onder de “Körperschaftsteuer” (rechtspersonenbelasting).
- 16 Erkenning van verenigingen voor belastingdoeleinden
Non-profit organisaties van algemeen belang en voor maatschappelijk welzijn, kerken [§§ 34-47 van de belastingwet (*Bundesabgabenordnung*)], kleine verzekeringsmaatschappijen (60 000 ATS), verenigingen op het gebied van landbouwactiviteiten met als doel het gemeenschappelijk gebruik van werktuigen, installaties enz. (*Weide- und Maschinengenossenschaften*), particuliere stichtingen, bonden die wettelijke beroepsvertegenwoordigers zijn, financieringsmaatschappijen voor kleine en middelgrote ondernemingen.
- 17 Erkenningscriteria
Het belangrijkste erkenningscriterium is het in de statuten van de vereniging gedefinieerde doel, zoals liefdadigheid, non-profit, maatschappelijk welzijn, specifieke doelstellingen.
- 18 Voor belastingvoordelen in aanmerking komende doelstellingen
Onder specifieke voorwaarden publiekrechtelijk erkende religieuze gemeenschappen, pensioen- en steunfondsen (§ 6 van de wet inzake de vennootschapsbelasting).
De vrijstellingen gelden niet voor beperkte belastingplichtigen.
- 19 Schenkingen door particulieren

Schenkingen door particulieren aan religieuze instellingen (tot 1 000 ATS per jaar), middelbare scholen en verenigingen actief op het gebied van onderzoek en ontwikkeling kunnen van de inkomstenbelasting worden afgetrokken. Het bedrag van de aftrekbare schenkingen is beperkt tot 10% van de totale inkomsten van het vorige jaar.

Stichtingen

RECHTSPOSITIE

- 22 Oprichting
Vrijheid van oprichting.
- 23 Definitie
Er bestaan twee verschillende vormen: 1) stichting overeenkomstig het *Bundes-Stiftungs- und Fondsgesetz* (wet op de stichtingen) of naar algemeen nationaal recht: onherroepelijk geschonken vermogen om doelstellingen van algemeen belang of van caritatieve aard te verwezenlijken. 2) Particuliere stichting: rechtspersoon aan wie door de stichter een vermogen wordt geschonken dat moet worden gebruikt, beheerd en aangewend om een door de stichter bepaald, geoorloofd doel te bereiken.
- 24 Vereisten inzake de nationaliteit
Geen.
- 25 Verkrijging van rechtspersoonlijkheid
Stichting van het eerste type (zie punt 23): bezit rechtspersoonlijkheid; deze wordt verkregen wanneer de bevoegde autoriteiten (*Stiftungsbehörde*) besluiten dat de oprichting van de stichting kan worden toegestaan.
Stichting van het tweede type: bezit rechtspersoonlijkheid vanaf het ogenblik van inschrijving in het handelsregister (*Firmenbuch*).
- 26 Handelingsbevoegdheid

Beide stichtingsvormen hebben rechtspersoonlijkheid, dat wil zeggen dat zij rechtshandelingen kunnen stellen en in rechte kunnen optreden.

- 27 Bestemming van middelen bij vereffening
- Stichting van het eerste type: de bestemming van de middelen moet in het opheffingsbesluit van de *Stiftungsbehörde* worden aangegeven.
- Stichting van het tweede type: de middelen vervallen aan de in de oprichtingsverklaring aangegeven uiteindelijke begunstigden. Bij herroeping daarvan vervallen de middelen aan de stichter of aan de Republiek Oostenrijk.

PORTUGAL

Verenigingen

RECHTSPOSITIE

- 1 Is het recht van vereniging vastgelegd in de wet?
Ja: in artikel 46 van de Grondwet van 1976, artikel 158 t/m 166 en 167 t/m 184 van het Burgerlijk Wetboek, besluit (met kracht van wet) nr. 594/74 van 7 november 1974.
- 2 Definitie
De wet geeft geen definitie. Volgens de rechtsleer: een groep van meerdere individuen die bepaalde middelen of diensten samenbrengen voor een doel waarbij geen persoonlijk gewin wordt nagestreefd.
- 3 Minimumaantal oprichters
Geen minimum.
- 4 Soorten verenigingen
Particuliere verenigingen die onder het algemeen stelsel vallen
Particuliere verenigingen die onder een speciaal stelsel vallen (bv. coöperaties en verenigingen voor maatschappelijke solidariteit)
Verenigingen zonder rechtspersoonlijkheid (niet-erkende verenigingen en speciale comités).
- 5 Vereisten inzake de nationaliteit van de leden
Tenzij de statuten anders bepalen, mogen buitenlanders lid zijn van een vereniging.
- 6 Verkrijging van rechtspersoonlijkheid
Erkenning geschiedt op grond van criteria en op voorwaarde dat de oprichtingsakte door een notaris wordt gewaarmerkt, en dat de inhoud van de oprichtingsakte niet in strijd is met artikel 167-1 van het Burgerlijk Wetboek. Door publicatie van een

uittreksel van de oprichtingsakte en de statuten in het Portugese officiële staatsblad kan de vereniging tegen derden worden ingeroepen.

- 7 Handelingsbevoegdheid
Aan de verenigingen is handelingsbevoegdheid verleend overeenkomstig het specialiteitsbeginsel. Volgens dit beginsel worden aan verenigingen niet alleen de rechten en plichten toegekend die noodzakelijk zijn om hun doel te verwezenlijken, maar ook de rechten en plichten die het verwezenlijken van dit doel ondersteunen. Alleen de rechten en plichten die eigen zijn aan een natuurlijke persoon zijn uitgesloten.
- 8 Zijn er voorgeschreven statuten?
Ja: hier geldt hetzelfde als voor de oprichtingsakte, nl. de statuten moeten in een notariële akte worden opgenomen. Zij moeten een minimumaantal gegevens bevatten.
- 9 Registratieverplichtingen
Voor verenigingen die onder het algemeen stelsel vallen, is de enige functie van de registratie de openbaarmaking; de registratie heeft geen constitutieve kracht.
- 10 Commerciële activiteiten
Verenigingen mogen een financieel doel hebben, waarbij financiële voordelen voor de leden niet worden uitgesloten op voorwaarde dat deze niet de vorm aannemen van winst.
- 11 Bestemming van middelen bij vereffening
Ingeval het gaat om goederen waarbij bij de vermaking of schenking een opdracht werd gegeven of om goederen die voor een bepaald doel werden bestemd, moeten deze goederen worden overgedragen aan een andere rechtspersoon die de goederen voor dezelfde opdracht of bestemming aanwendt. Voor andere goederen

bepaalt artikel 162-2 van het Burgerlijk Wetboek dat de leden krachtens de statuten of krachtens een besluit van de algemene vergadering over de toekenning kunnen beslissen.

FISCALE POSITIE

INDIRECTE BELASTINGEN

- 12 Artikel 13 van de zesde BTW-Richtlijn
Alle krachtens artikel 13 op verenigingen toepasbare vrijstellingen zijn van kracht.
- 13 Overige specifieke vrijstellingen
Medische of paramedische verzorging, onderwijsinstellingen, artistieke activiteiten, verzekeringsdiensten en maatschappelijke bijstand.
- 14 Nultarieven
Levensmiddelen, kranten, culturele tijdschriften en boeken, farmaceutische en vergelijkbare producten, reizigersvervoer, medische dienstverlening en voorstellingen.

DIRECTE BELASTINGEN

- 15 Algemene positie
Rechtspersonenbelasting (20% van het belastbaar inkomen) die wordt geheven over de totale inkomsten waarvan bepaalde kosten zijn afgetrokken. De bijdragen die de leden betalen, en de subsidies ter financiering van de verwezenlijking van de doelstelling van de vereniging, worden niet als inkomsten beschouwd.
Vermogensbelasting.
- 16 Erkenning van verenigingen voor belastingdoeleinden
Administratieve rechtspersonen van openbaar nut (religieuze gemeenschappen, verenigingen van vrijwillige brandweerlieden...) zijn vrijgesteld van rechtspersonenbelasting. Hetzelfde geldt voor gewone rechtspersonen van openbaar nut die

uitsluitend een wetenschappelijk of cultureel doel nastreven of maatschappelijk of caritatief werk verrichten, alsook voor specifieke instellingen voor sociale solidariteit en voor lichamen die daar wettelijk mee zijn gelijkgesteld.

17 Erkenningscriteria

In de eerste twee gevallen moeten de organisaties samenwerken met de overheidsdiensten op nationaal, regionaal en lokaal niveau. De specifieke instellingen voor sociale solidariteit en de daarmee gelijkgestelde lichamen moeten worden geregistreerd bij het regionale departement van sociale zekerheid. De uiteindelijke beslissing berust echter bij de bevoegde instanties. De omvang van de vrijstelling kan variëren naargelang van de na te streven doelstellingen.

18 Voor belastingvoordelen in aanmerking komende doelstellingen

De vrijstellingen worden op verzoek van de geïnteresseerden verleend bij besluit (*despacho*) van de minister van Financiën. Dit besluit wordt gepubliceerd in de “Diário da República”.

19 Schenkingen door particulieren

Natuurlijke personen kunnen schenkingen aan organisaties als bedoeld in artikel 56 van de wet op de IRS, tot een bedrag van 15% van hun netto belastbaar inkomen aftrekken. Dit geldt ook voor schenkingen aan rechtspersonen met een belangeloos doel die behoren tot of zijn ingesteld door kerkgenootschappen, onderwijs- of scholingsinstellingen, verenigingen voor wetenschappelijk onderzoek, literaire of artistieke verenigingen enz.

20 Schenkingen door bedrijven

Rechtspersonen kunnen schenkingen in het kader van culturele sponsoring of schenkingen aan verenigingen actief op het gebied van onderwijs en scholing,

wetenschappelijk onderzoek, literatuur en kunst van hun belastbare winst aftrekken. Schenkingen van maximaal 0,2% van hun omzet zijn volledig aftrekbaar; ieder hoger bedrag is voor 50% aftrekbaar.

- 20a Schenkingen aan verenigingen in het buitenland

VERANTWOORDING EN TOEZICHT

- 21 Verantwoording

De raad van toezicht is het lichaam dat is belast met het controleren van de activiteiten van het bestuursorgaan. De raad van toezicht gaat na of de rekeningen van de vereniging naar behoren worden bijgehouden.

De verenigingen die een belastingvrijstelling genieten, moeten hun rekeningen steeds voor de belastingdienst beschikbaar houden.

Stichtingen

RECHTSPOSITIE

- 22 Oprichting

Door middel van een akte onder levenden of door middel van een testament. Er is een notariële akte vereist, behalve in geval van een niet-openbaar testament. De oprichtingsakte moet het doel van de stichting vermelden, alsook de voor dit doel aan te wenden middelen. De statuten moeten altijd als notariële akte verleden worden.

- 23 Definitie

Er is geen wettelijke definitie. Volgens de rechtsleer is de stichting een organisatie die een duurzaam doel nastreeft waarvoor een vermogen werd bestemd.

- 24 Vereisten inzake de nationaliteit

Geen, maar de zetel moet in Portugal gevestigd zijn.

- 25 Verkrijging van rechtspersoonlijkheid

De stichtingen verkrijgen rechtspersoonlijkheid door middel van individuele erkenning, hetgeen tot de bevoegdheid van de overheid behoort.

- 26 Handelingsbevoegdheid

Dezelfde regels als voor verenigingen.

- 27 Bestemming van middelen bij vereffening

De overdracht van de middelen van de opgeheven stichting geschiedt overeenkomstig het gemeenschappelijke stelsel voor verenigingen en stichtingen.

FISCALE POSITIE

- 28 Dezelfde als de verenigingen.

VERANTWOORDING EN TOEZICHT

- 29 Verantwoording

- 30 Toezicht

De stichting blijft onder voortdurend toezicht van het voor de erkenning bevoegde overheidsorgaan. Stichtingen moeten over een belastingadviseur beschikken. Het overheidsorgaan dat de erkenning heeft verleend, kan de stichting opheffen wanneer zij haar doel heeft bereikt of wanneer dit doel niet meer te verwezenlijken is, wanneer de middelen onrechtmatig worden gebruikt, ingeval de openbare orde in gevaar wordt gebracht of wanneer het nagestreefde doel niet meer overeenkomt met het in de statuten neergelegde doel.

FINLAND

Verenigingen

RECHTSPOSITIE

- 1 Is het recht van vereniging vastgelegd in de wet?
Ja: in artikel 10a van de Grondwet, zoals gewijzigd in 1995, en in artikel 1 van de Wet op Verenigingen van 1989.
- 2 Definitie
Een overeenkomst waarbij meerdere personen gezamenlijk handelen voor de gemeenschappelijke verwezenlijking van een doel zonder winstoogmerk. (De vereniging is een duurzame organisatie, dat wil zeggen ze is niet tijdelijk.)
- 3 Minimumaantal oprichters
Drie.
- 4 Soorten verenigingen
A. geregistreerde verenigingen:
 - verenigingen zonder winstoogmerk;
 - economische verenigingen (bv. coöperaties die zijn opgericht voordat de Wet op Coöperaties van 1954 van kracht werd);
 - verenigingen die aan goedkeuring zijn onderworpen (waarin de Wet op Verenigingen voorziet);
 - verenigingen die krachtens een juridische akte/statuut zijn opgericht (bv. de Finse Advocatenverenigingen);B. niet-geregistreerde verenigingen die niet over handelingsbevoegdheid beschikken.
- 5 Vereisten inzake de nationaliteit van de leden
Wet op Verenigingen: geen.
Uitzonderingen: wanneer het voornaamste doel van de vereniging erin bestaat invloed uit te oefenen op staatsaangelegenheden, kunnen de leden ervan alleen Finse burgers zijn, buitenlanders die in Finland woonachtig

zijn en verenigingen waarvan de leden Finse burgers zijn of buitenlanders die in Finland woonachtig zijn of verenigingen met aangesloten verenigingen die uit Finse burgers of in Finland woonachtige buitenlanders bestaan.

Bestuursleden: de voorzitter en ten minste de helft van de bestuursleden moeten in Finland wonen, tenzij de minister van Handel en Industrie een uitzondering heeft gemaakt.

- 6 Verkrijging van rechtspersoonlijkheid
Krachtens de Wet op Verenigingen wordt rechtspersoonlijkheid verkregen door registratie. Alleen geregistreerde verenigingen kunnen rechtspersoonlijkheid bezitten. De leden van een geregistreerde vereniging zijn niet hoofdelijk aansprakelijk voor de verplichtingen van de vereniging.
- 7 Handelingsbevoegdheid
Een geregistreerde vereniging heeft volledige handelingsbevoegdheid als rechtspersoon. Een geregistreerde vereniging kan rechten verkrijgen, verplichtingen aangaan en als partij voor de rechtbank of een andere autoriteit verschijnen. Niet-geregistreerde verenigingen hebben geen handelingsbevoegdheid.
- 8 Zijn er voorgeschreven statuten?
Ja.
- 9 Registratieverplichtingen
Registratie is als zodanig niet verplicht. Wanneer registratie gewenst is, gelden de registratievereisten zoals opgenomen in de Wet op Verenigingen.
Er moet een oprichtingsaangifte worden opgenomen in de oprichtingsakte, die de statuten van de vereniging moet bevatten alsook de naam en woonplaats van de voorzitter van het bestuur en van de personen die tekenbevoegd zijn namens de vereniging. De oprichtingsaangifte

dient door de voorzitter van het bestuur te worden ondertekend.

10 Commerciële activiteiten

Een vereniging zonder winstoogmerk mag alleen handel drijven of andere economische activiteiten ontplooiën voor zover dit is opgenomen in de statuten van de vereniging of als dit anderszins betrekking heeft op de verwezenlijking van de doelstelling of als dit economisch van ondergeschikt belang wordt geacht.

Voor verenigingen die economische activiteiten ontplooiën, zijn er geen algemene statuten (zie soorten verenigingen punt 4).

11 Bestemming van middelen bij vereffening

Na de vereffening moeten de resterende middelen worden aangewend zoals in de statuten van de vereniging is aangegeven. Bij gebreke van een dergelijke bepaling moeten de vereffenaars de resterende middelen aan de Staat overmaken om te worden gebruikt voor dezelfde of soortgelijke doelstellingen als die van de vereffende vereniging.

FISCALE POSITIE

INDIRECTE BELASTINGEN

- 12 Artikel 13 van de zesde BTW-Richtlijn
- Organisaties van algemeen belang (caritatieve organisaties, sportverenigingen enz.) komen in aanmerking voor belastingheffing voor zover hun inkomsten afkomstig zijn uit commerciële activiteiten als bedoeld in de Wet op de Inkomstenbelasting. Dit betekent dat in de praktijk alle krachtens artikel 13 op verenigingen toepasbare vrijstellingen van kracht zijn.
- 13 Overige specifieke vrijstellingen
- Geen.

14 Nultarieven

Reproductiefaciliteiten voor ledenbladen van verenigingen van algemeen belang komen in aanmerking voor toepassing van een nultarief.

DIRECTE BELASTINGEN

15 Algemene positie

In het algemeen belastbaar voor de vennootschapsbelasting (28% van het belastbaar inkomen) met betrekking tot hun gehele inkomen; belastbaar voor de onroerendgoedbelasting over de belastbare waarde van grond en gebouwen.

16 Erkenning van de vereniging voor belastingdoeleinden

Krachtens de Wet op de Inkomstenbelasting zijn verenigingen zonder winstoogmerk (verenigingen van algemeen belang) slechts belastbaar voor vennootschapsbelasting over hun inkomsten uit commerciële activiteiten, en belastbaar voor gemeentenbelasting (12,04% van het belastbaar inkomen) over hun inkomsten uit onroerend goed dat voor andere dan niet-winstgevende doeleinden wordt gebruikt.

De Nationale Raad voor Belastingen kan vrijstellingen verlenen voor inkomsten uit commerciële activiteiten of onroerend goed wanneer de werkzaamheid van de vereniging van maatschappelijk belang is.

17 Erkenningscriteria

Verenigingen werken uitsluitend en rechtstreeks voor het algemeen belang in materiële, geestelijke of maatschappelijke betekenis; hun activiteiten zijn niet uitsluitend op een beperkte groep personen gericht; hun werkzaamheden mogen geen economische voordelen (aandelen in de winst enz.) voor hun leden opleveren.

- 18 Voor belastingvoordelen in aanmerking komende doelstellingen

Dividenden, rente en kapitaalwinst vallen niet onder de inkomstenbelasting, tenzij het vermogen voor een economische activiteit wordt aangewend. De volgende inkomsten worden niet als zakelijke inkomsten beschouwd:

- verkoopopbrengsten en andere opbrengsten van evenementen die zijn georganiseerd ter financiering van de exploitatie van de vereniging; opbrengsten van ledenbladen en andere publicaties die de exploitatie van de vereniging rechtstreeks ten goede komen.

- 19 Schenkingen door particulieren

Schenkingen aan verenigingen zonder winstoogmerk zijn geen belastbaar inkomen. Voor schenkingen kunnen particulieren geen aftrek uit hoofde van de inkomstenbelasting genieten.

- 20 Schenkingen door bedrijven

Schenkingen aan verenigingen zonder winstoogmerk zijn geen belastbaar inkomen. Schenkingen zijn in beperkte mate (5 000-150 000 FIM) aftrekbaar voor de vennootschapsbelasting, wanneer de schenkingen ten behoeve van wetenschappelijke of artistieke doeleinden worden gedaan aan verenigingen die door de Nationale Raad voor Belastingen zijn aangewezen.

- 20a Schenkingen aan verenigingen in het buitenland

VERANTWOORDING EN TOEZICHT

- 21 Verantwoording

Stichtingen

RECHTSPOSITIE

- 22 Oprichting

Overeenkomstig de Wet op de Stichtingen, zoals gewijzigd in 1995, is

voor de oprichting van een stichting de toestemming van de nationale Raad van Patenten en Registratie vereist.

- 23 Definitie

Een stichting wordt opgericht door middel van een akte van oprichting, waarin het doel en het bezit van de stichting moeten zijn vermeld.

Een stichting wordt geleid door een onafhankelijk bestuur, dat wordt genoemd in de statuten van de stichting.

- 24 Vereisten inzake de nationaliteit

De leden van het bestuursorgaan en de personen met tekenbevoegdheid moeten in een lidstaat van de EER woonachtig zijn. Ten minste één van hen moet in Finland wonen, tenzij de minister van Handel en Industrie een uitzondering heeft gemaakt.

- 25 Verkrijging van rechtspersoonlijkheid

Rechtspersoonlijkheid wordt verkregen door registratie. De registratie van een stichting is verplicht.

- 26 Handelingsbevoegdheid

Volledige handelingsbevoegdheid als rechtspersoon. Nadat een stichting geregistreerd is, kan ze rechten verwerven, verplichtingen aangaan en in eigen naam vorderingen voor het gerecht aanspannen of voor het gerecht worden gedaagd.

- 27 Bestemming van middelen bij vereffening

Wanneer de stichting na het betalen van haar schulden nog over middelen beschikt en in de statuten geen aanwijzingen worden gegeven over de bestemming daarvan, vervallen deze middelen aan de Staat, die deze zonder uitstel moet aanwenden voor de verwezenlijking van een doel dat nauw samenhangt met dat van de stichting.

FISCALE POSITIE

- 28 Zie de opmerkingen hierboven over de fiscale positie van verenigingen.

VERANTWOORDING EN TOEZICHT

- 29 Verantwoording

De stichting moet haar rekeningen en administratie door minimaal twee accountants en twee assistent-accountants laten controleren.

- 30 Toezicht

Het ministerie van Justitie ziet erop toe dat het beheer van de stichting geschiedt in overeenstemming met de wet en de statuten van de stichting.

ZWEDEN

Verenigingen

RECHTSPOSITIE

- 1 Is het recht van vereniging vastgelegd in de wet?
Ja: in hoofdstuk 2, artikel 2 en 20 van de Grondwet van 1974.
- 2 Definitie
Een vereniging (*ideell förening*) is een rechtspersoon waarin meerdere personen samen handelen ten behoeve van een bepaald doel. De vereniging mag geen economische doelstellingen hebben of in ieder geval geen commercieel georganiseerde activiteit.
- 3 Minimumaantal oprichters
Niet vastgelegd.
- 4 Soorten verenigingen
Ideell förening die niet bij gecodificeerd recht wordt geregeld.
- 5 Vereisten inzake de nationaliteit van de leden
Geen.
- 6 Verkrijging van rechtspersoonlijkheid
De vereniging wordt geacht rechtspersoonlijkheid te bezitten wanneer er statuten en een bestuur zijn.
- 7 Handelingsbevoegdheid
De vereniging kan rechten verkrijgen en verplichtingen aangaan, in rechte verschijnen enz., zonder speciale beperkingen.
- 8 Zijn er voorgeschreven statuten?
Nee, maar de statuten moeten zo volledig mogelijk zijn als nodig is voor het bereiken van de doelstelling van de vereniging.
- 9 Registratieverplichtingen
Er zijn geen algemene vereisten. Een vereniging met een economische

activiteit moet soms in het handelsregister worden ingeschreven.

- 10 Commerciële activiteiten
In principe niet toegestaan. De vereniging kan echter enige zakelijke activiteiten ontplooiën, zolang deze niet commercieel georganiseerd zijn.
- 11 Bestemming van middelen bij vereffening
Het vermogen wordt in overeenstemming met de statuten verdeeld. Wanneer de statuten daarvoor geen aanwijzingen verschaffen, kan het vermogen onder de leden worden verdeeld.

FISCALE POSITIE

INDIRECTE BELASTINGEN

- 12-14 Algemene positie
Verenigingen met liefdadigheidsdoelstellingen hoeven in het algemeen geen indirecte belastingen te betalen. De overige verenigingen moeten onder dezelfde voorwaarden indirecte belastingen betalen als andere rechtspersonen.

DIRECTE BELASTINGEN

- 15 Algemene positie
Verenigingen vallen normaliter niet onder de inkomstenbelasting of de netto vermogensbelasting. De verenigingen zonder winstoogmerk betalen geen inkomstenbelasting voor zakelijke activiteiten die op logische wijze verband houden met de niet-winstgevende activiteit. Inkomsten uit andere commerciële activiteiten zijn belastbaar.
- 19 Schenkingen door particulieren
Schenkingen van meer dan 10 000 SEK vallen normaal onder het schenkingsrecht. Schenkingen zijn niet aftrekbaar voor de schenker, met uitzondering van schenkingen aan religieuze gemeenschappen en verenigingen actief op het gebied van

onderwijs, geneeskunde, landsverdediging, onderzoek of maatschappelijk of liefdadigheidswerk.

- 20 Schenkingen door bedrijven
Dezelfde regeling als voor particulieren (zie punt 19).

VERANTWOORDING EN TOEZICHT

- 21 Verantwoording
Geen speciaal toezicht op verenigingen.

Stichtingen

RECHTSPOSITIE

- 22 Oprichting
Alle natuurlijke en rechtspersonen kunnen een stichting oprichten.
- 23 Definitie
Een vermogen dat overeenkomstig de bepalingen van de oprichter (schenking of testament) opzij wordt gezet om duurzaam beheerd te worden ten behoeve van een bepaald doel.
- 24 Vereisten inzake de nationaliteit
Geen.
- 25 Verkrijging van rechtspersoonlijkheid
Een stichting beschikt over rechtspersoonlijkheid op het moment van oprichting, dat wil zeggen wanneer het vermogen is overgedragen aan het bestuur.
- 26 Handelingsbevoegdheid
- 27 Bestemming van middelen bij vereffening
In principe kan een stichting niet worden vereffend zolang er nog activa zijn. In bijzondere gevallen kunnen de activa echter worden aangewend voor een doel dat het oorspronkelijke doel zeer dicht benadert. Voor een dergelijke procedure is een speciale vergunning van het bevoegde overheidsorgaan nodig.

FISCALE POSITIE

- 28 Stichtingen actief op het gebied van landsverdediging, onderwijs, geneeskunde, onderzoek of maatschappelijk of liefdadigheidswerk dienen uitsluitend belastingen te betalen over hun inkomsten uit commerciële activiteiten.

Stichtingen met een niet-winstgevende doelstelling hoeven geen schenkingsrechten te betalen; schenkingen zijn voor de schenker niet aftrekbaar.

Stichtingen moeten onder dezelfde voorwaarden indirecte belastingen betalen als andere rechtspersonen.

VERANTWOORDING EN TOEZICHT

- 29 Verantwoording
- 30 Toezicht
Stichtingen vallen doorgaans onder het toezicht van een lokale overheidsinstantie.

VERENIGD KONINKRIJK

Verenigingen

RECHTSPOSITIE

- 1 Is het recht van vereniging vastgelegd in de wet?

Er is geen schriftelijk recht van vereniging, hoewel er wel vrijheid van vereniging bestaat. Er bestaat vrijheid om een *trust* op richten, maar in sommige gevallen kan een *trust* met niet-caritatieve doelstellingen nietig zijn.

- 2 Definitie

Er bestaat geen unieke, algemeen aanvaarde wettelijke definitie van een vereniging. In de ruimste betekenis is een vereniging een organisatie die bestaat uit twee of meer personen die vrijwillig samen handelen ten behoeve van een gezamenlijk doel waarbij geen winst wordt beoogd.

- 3 Minimumaantal oprichters

In de praktijk twee.

- 4 Soorten verenigingen

Unincorporated Association (vereniging zonder rechtspersoonlijkheid)

Trust

Company limited by guarantee (vennootschap met beperkte aansprakelijkheid)

Industrial and Provident Society (onderlinge maatschappij)

Incorporated by Royal Charter (vereniging met rechtspersoonlijkheid krachtens een koninklijk handvest)

Incorporated by Act of Parliament (vereniging met rechtspersoonlijkheid krachtens een door het parlement aangenomen wet)

- 5 Vereisten inzake de nationaliteit van de leden

Geen vereisten voor verenigingen als zodanig. Ingeval het gaat om een in

Engeland of Wales gevestigde liefdadigheidsvereniging, zal de *Charity Commission* (Liefdadigheidscommissie) deze slechts registreren wanneer deze binnen haar rechtsgebied valt. Er wordt gewoonlijk aangenomen dat bij een liefdadigheidsvereniging zonder rechtspersoonlijkheid, de meerderheid van de beheerders in Engeland en Wales woonachtig moet zijn; bij een vennootschap is registratie binnen het rechtsgebied voldoende.

- 6 Verkrijging van rechtspersoonlijkheid

Company limited by guarantee: verkregen door inschrijving in het *Registrar of Companies* (handelsregister).

Industrial and Provident Society: verkregen door inschrijving in het *Registrar of Friendly Societies* (register van verenigingen voor onderlinge bijstand).

Incorporated by Royal Charter: door het *Royal Charter*.

Incorporated by Act of Parliament: door de *Act of Parliament*.

Vereniging zonder rechtspersoonlijkheid: nee.

Een trust heeft geen rechtspersoonlijkheid, maar de bestuursraad ervan kan wel rechtspersoonlijkheid verkrijgen door middel van een *Certificate of incorporation* dat wordt uitgereikt door de *Charity Commission*.

- 7 Handelingsbevoegdheid

Er zijn geen beperkingen in rechte; op sommige gebieden kan de handelingsbevoegdheid echter voortvloeien uit de doelstellingen en bevoegdheden die in het oprichtingsdocument zijn neergelegd.

- 8 Zijn er voorgeschreven statuten?

Nee.

- 9 Registratieverplichtingen

Inschrijving bij de *Charity Commission* voor liefdadigheidsverenigingen in Engeland en Wales. Voor andere verenigingen is inschrijving afhankelijk van de juridische structuur. Inschrijving van *Industrial and Provident Societies* in het *Registrar of Friendly Societies*, inschrijving van *Companies limited by guarantee* in het *Registrar of Companies*.

10 Commerciële activiteiten

De commerciële activiteiten van liefdadigheidsverenigingen zijn aan beperkingen onderhevig. Ze mogen handel drijven als hoofdactiviteit, maar permanente handel om fondsen te werven is niet toegestaan. Liefdadigheidsverenigingen die handel van enige betekenis willen drijven, moeten een apart handelsfiliaal opzetten van waaruit de winsten kunnen worden overgeheveld naar de moedervereniging; de betaalde belasting kan dan worden teruggevorderd.

11 Bestemming van middelen bij vereffening

Bij verenigingen gebeurt dit in overeenstemming met het oprichtingsdocument

Bij liefdadigheidsverenigingen gaan de middelen naar andere liefdadigheidsverenigingen met soortgelijke doelstellingen. Wanneer het oprichtingsdocument geen bepalingen hieromtrent bevat, kan de *Charity Commission* door middel van een besluit of aanwijzing richtsnoeren geven.

FISCALE POSITIE

INDIRECTE BELASTINGEN

12 Artikel 13 van de zesde BTW-Richtlijn

Niet alle vrijstellingen die betrekking hebben op liefdadigheidsverenigingen zijn van kracht.

13 Overige specifieke vrijstellingen

a) Het geven van onderwijs of beroepsopleidingen zonder winstoogmerk.

b) Het verlenen van verpleegkundige en medische zorg in een erkende instelling.

c) Het verlenen van welzijnsdiensten zonder winstoogmerk.

d) Evenementen ten behoeve van fondsenwerving.

14 Nultarieven

Zijn van toepassing op: de verkoop van geschonken goederen, reclame voor fondsenwerving of voor educatieve doeleinden, bepaalde hulpmiddelen voor gehandicapten, voertuigen en ziekenwagens voor gehandicapten, bepaalde geneesmiddelen en medische apparatuur die aan liefdadigheidsverenigingen worden geleverd. Ook voor de bouw van nieuwe woongebouwen en van gebouwen die voor bepaalde liefdadigheidsdoelstellingen worden gebruikt, geldt een nultarief.

DIRECTE BELASTINGEN

15 Algemene positie

Geen specifieke vrijstellingen voor verenigingen als zodanig.

16 Erkenning van verenigingen voor belastingdoeleinden

Liefdadigheidsverenigingen zijn vrijgesteld van de meeste directe belastingen, met inbegrip van inkomstenbelasting, vennootschapsbelasting, vermogensbelasting en successierechten.

17 Erkenningscriteria

Om voor de vrijstelling in aanmerking te komen, moeten de inkomsten of winsten uitsluitend worden aangewend voor liefdadigheidsdoelstellingen. Inkomsten uit handel als nevenactiviteit vallen vaak onder de vennootschapsbelasting.

18 Voor belastingvoordelen in aanmerking komende doelstellingen

19 Schenkingen door particulieren

Wanneer een particulier of een organisatie een schenkingsovereenkomst aangaat, waarin wordt toegezegd om gedurende een periode langer dan drie jaar een bepaald bedrag aan een liefdadigheidsvereniging te betalen, moet daarvan een som gelijk aan de belasting tegen het basistarief worden afgetrokken; de belastingdienst betaalt de liefdadigheidsvereniging dan een bedrag terug dat wordt verkregen door op die som het basistarief van de inkomsten- of vennootschapsbelasting toe te passen. Bovendien kan de particulier die onder een hogere belastingschijf valt, nog meer aftrek genieten door de aanpassing van zijn belastingschijf. Een bedrijf kan een schenking aftrekken van zijn brutowinst; de verkregen belastingvermindering wordt dan berekend tegen het marginaal tarief.

Ook kunnen particulieren sinds 1990 exclusieve betalingen doen krachtens *Gift Aid*. De minimumschenking bedraagt op dit moment £250,- in geld.

20 Schenkingen door bedrijven

20a Schenkingen aan buitenlandse verenigingen

VERANTWOORDING EN TOEZICHT

21 Verantwoording

INHOUDSOPGAVE

I Inleiding	1
II Reikwijdte.....	1
III De rol en het belang van verenigingen en stichtingen	3
IV De samenwerking tussen de sector en de Europese instellingen	7
V Problemen en uitdagingen waarmee de sector wordt geconfronteerd.....	9
VI Conclusie.....	12
Bijlage I - De enquête	18
Bijlage II - Overzicht van het juridisch en fiscaal kader voor verenigingen en stichtingen	30
Bijlage III - Het juridisch en fiscaal kader voor verenigingen en stichtingen.....	36